

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 920

4. PROSINCA 2020. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

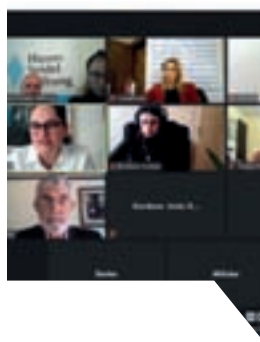
Hrvati u Vašici

6

Konferencija o manjinskim i regionalnim medijima u Novom Sadu

Razumjeti medije, pa ih onda koristiti

8

Konferencija Centra za regionalizam

Unaprjeđenje manjinskih prava dugoročni proces

12

Bojan Klačar, izvršni direktor CeSID-a

Hrvatska zajednica – okidač za poboljšanje odnosa

20

Obilazak škola u kojima se izučava predmet Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture

Razgovorom i potporom do uspjeha

26

Naši gospodarstvenici (XIX.)

Pčelar iz nužde

29

Monografija *Cilika Dulić Kasiba* autorice Olge Šram, u nakladi ZKVH-a

Najveća slikarica naive bačkih Hrvata

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova

Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Ladislav Suknović (predsjednik), Josip Stanić (zamjenik predsjednika), Branimir Kuntić, Dragan Muharem, Marko Tucakov, Krunoslav Đaković, Josip Dumendžić, Tomislav Vuković i Karolina Bašić

RAVNATELJ:

Ivan Ušumović
e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs
Zvonko Sarić
(koordinator dopisne službe)

dr. sc. Jasminka Dulić

(novinarka, urednica političke rubrike)

Željka Vukov

(novinarka, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković

(novinar, urednik rubrike kultura)

Jelena Dulić Bako

(novinarka)

Ivana Petrekanić Sić

(novinarka)

Suzana Darabašić

(novinarka dopisništva Srijem)

LEKTOR:

Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)

Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić (pravnik@hrvatskarijec.rs)

Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)

Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

KOMERCIJALISTICA:

Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Sajnos DOO Novi Sad

List je upisan u Registar javnih glasila Agencije za privredne registre Republike Srbije pod registarskim brojem: NV000315
COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija
u publikaciji Biblioteka
Matice srpske, Novi Sad
32+659.3(497.113=163.42)

Oni i mi

Srbijansko društvo je duboko podijeljeno. Ne treba nam to dokazivati kakva stručna analiza, ne treba nam to kazati kakav ekspert. Toga smo svjesni i sami. I svatko od nas mogao bi nabrojati barem deset podjela prema kojima se društvo ili pojedinci dijele na ove ili one. Suprotstavljene i nepomirljive strane. **Dragan Đukanović**, izvanredni profesor beogradskog Fakulteta političkih nauka, kazao je na konferenciji koja se bavila temom utjecaja manjinskih prava na proces donošenja odluka da je tih podjela čak tridesetak. Vjerovali ili ne, tako to izgleda iz vizure nekoga tko se znanstveno bavi tim pitanjima i problemima. Još gore nego što to izgleda nama koji svakodnevno svjedočimo nepremostivim podjelama. I to pominjanje podjela nije od danas ili jučer. Dapače, potpiruju se te podjele iz dana u dan. A popis onoga na koga se ili na što dijelimo sve je duži. Prva i druga Srbija, nacionalisti, izdajnici, soroševci, rusofili, prozapadnjaci, strani plaćenici, ljotićeveci, komunisti, četnici, ustaše, podobni i nepodobni, naši i njihovi... Popis postaje sve dulji, potpirujući tako sve više prisutnu netrpeljivost i agresiju. Pa ako se ne slažete sa stavovima nekog iz one »suprotne strane« prišit ćete mu bez pardona razne etikete. Ne razmišljajući što one, u ovako netolerantnom društvu, mogu prouzročiti.

Dijalozi, razgovori, debate... protjerani su iz medija, protjerani su iz Skupštine, političkog i javnog života. I kao da se svi ovi pobrojani natječu u tome tko će od njih biti žešći u prozivanju, etiketiranju, omalovažavanju, vrijeđanju onih iz suprotnog tabora. Jedan od ishoda takve atmosfere su i nedavni grafiti puni govora mržnje ispisani na ulazu u zgradu u kojoj s obitelji živi novinar i građanski aktivist **Dinko Gruhonjić**. Jedan od ishoda takve atmosfere je i vrijeđanje poznate glumice **Jelisavete Sabljčić**. A sutra će na dnevnom redu već biti netko drugi, čije izjave, komentari, postupci neće »ići pod kapu« onima koji na istu stvar gledaju kroz druge naočale.

I očigledno da nismo sposobni sami se izboriti s tim, pa nam treba prijeteći prst Europske unije, koja tko zna koji puta u svome izvješću ponavlja da Srbija, kada je u pitanju vladavina prava i ljudskih sloboda, nije ni blizu onome što bi trebala biti kao država koja vodi pregovore za članstvo u EU.

Z. V.

Danas u Beogradu

Svečano uručenje ključeva Fondaciji *Antun Gustav Matoš*

Svečano uručenje ključeva Fondaciji *Antun Gustav Matoš* u Beogradu bit će upriličeno danas (petak 4. prosinca). Prostor se nalazi na adresi Studentski trg 10, a svečano uručenje bit će upriličeno uz poštovanje protuepidemijskih mjera sigurnosti i ograničeni broj uzvanika.

Hrvatsko nacionalno vijeće u Republici Srbiji dobilo je prostor na korištenje u Beogradu za potrebe područnog ureda HNV-a

i hrvatskih udruga, Zaključkom Vlade Republike Srbije 10. rujna ove godine, a na inicijativu predsjednika Srbije **Aleksandra Vučića**. Fondacija *Antun Gustav Matoš* koja će u budućnosti koordinirati radom ovog prostora osnovana je Odlukom HNV-a 4. studenoga, a na 44. sjednici HNV-a, 24. studenoga, za upraviteljicu fondacije izabrana je **Katica Naglić** iz Surčina.

Nove mjere za ulazak u Hrvatsku

Stožer civilne zaštite Republike Hrvatske donio je Odluku o privremenoj zabrani odnosno ograničavanju prelaska preko graničnih prijelaza RH kojom su ulasci putnika, uz pojedine izuzetke, dozvoljeni samo uz predložene negativnog PCR testa na covid-19 ne starijeg od 48 sati.

O Odluci koja važi od 1. prosinca izvijestio je ministar unutarnjih poslova **Davor Božinović**.

»Putnici koji dolaze iz zelenih područja EU, s obzirom na incidenciju covid-19, ne trebaju PCR test niti ispunjavanje dodatnih uvjeta za ulazak u RH. Međutim, činjenica je da je u ovom trenutku jedino zeleno područje u EU otok Faerøer u Danskoj. Svi ostali putnici koji dolaze iz EU trebaju predložiti negativni PCR test koji nije stariji od 48 sati ili se PCR testirati po dolasku u Hrvatsku i biti u samoizolaciji do prispjeća negativnog nalaza«, naveo je ministar.

Postoji i sustav izuzetaka za kategorije osoba koje ne moraju imati negativan test, a to su pogranični zdravstveni radnici, učenici, studenti i stažisti koji svakodnevno putuju, uz uvjet da ne borave u Hrvatskoj ili izvan Hrvatske dulje od 12 sati, dodao je.

Bez testiranja i samoizolacije ulaz je dopušten i za pomorce, radnike u sektoru prometa i pružateljima usluga prijevoza, diplomatima, osoblju međunarodnih organizacija, osobama koje putuju iz nužnih obiteljskih ili poslovnih razloga, uključujući i novinare, putnicima u tranzitu, uz obvezu da Hrvatsku napuste

u roku od 12 sati od ulaska, te pacijentima koji putuju iz neopodnih zdravstvenih razloga.

Državljeni trećih zemalja koji dolaze s područja koja nisu u EU, uključujući i zemlje susjedstva, ne mogu prelaziti preko graničnih prijelaza RH, osim u slučaju nekoliko iznimki od kojih neke uključuju i posjedovanje negativnog PCR testa, naveo je Božinović.

Državljeni EU koji dolaze s područja koja nisu u EU, uključujući i zemlje susjedstva, mogu prelaziti preko graničnih prijelaza RH uz negativan PCR test, a iznimka su zdravstveni i pogranični radnici, učenici i studenti.

Tekst Odluke u cijelosti je dostupan na internetskoj stranici Stožera: <https://civilna-zastita.gov.hr>.

Hina / HR

Srbija ne napreduje dovoljno u području vladavine prava

Srbija u području vladavine prava nije napredovala brzinom koja se očekuje od zemlje koja vodi pregovore o članstvu u Europskoj uniji, navodi se u nacrtu zaključaka Vijeća ministara EU o proširenju i svim zemljama u tom procesu, u koji je RTS imao uvid, objavila je *Beta*.

U nacrtu zaključaka koji bi trebali biti usvojeni 8. prosinca, Vijeće EU poziva Srbiju da se usredotoči na najbitnije reforme, da garantira slobodu izražavanja i nezavisnost medija, osigura funkcioniranje demokratskih institucija i nastavi dijalog s Prištinom radi postizanja sporazuma o normalizaciji odnosa.

»Vijeće EU žali što napredak u vladavini prava nije bio tako brz i efikasan kao što se očekuje od zemlje koja vodi pregovore i poziva Srbiju da demonstrira političku volju, značajno ubrza reforme i pruži konkretne i opipljive rezultate u ovom, kao i u drugim temeljnim područjima«, navodi se u nacrtu dokumenta.

U nacrtu zaključaka Vijeće EU je pozvalo Srbiju da se u narednom periodu fokusira na najvažnije i najhitnije reforme, posebno na ispunjavanje prelaznih mjerila za poglavlja 23 i 24, što uključuje izgradnju nezavisnog i efikasnog pravosuđa, ustavne reforme, borbu protiv korupcije i organiziranog kriminala.

(Beta)

Povodom najnovijeg slučaja uznemiravanja i prijetnji novinaru Dinku Gruhonjiću

Ustaša – učestali termin za diskreditiranje

Nepoznati počinitelji su između 23. i 24. studenoga na zgradi u Novome Sadu u kojoj živi novinar **Dinko Gruhonjić**, iscrtali niz grafita koji sadrže najbrutalnije elemente govora mržnje. Iako ovaj slučaj nije izravno prijavljen Hrvatskom nacionalnom vijeću, a i sam Gruhonjić nije pripadnik hrvatske nacionalne manjine u Republici Srbiji, veliku zabrinutost među pripadnike hrvatske zajednice unijela je činjenica da je jedan od grafita sadržavao riječ ustaša. U srbijanskome društvu već dulji niz godina i nakon demokratske tranzicije riječ ustaša se koristi kada se nekoga želi označiti kao neprijatelja države Srbije i srbijanskih nacionalnih interesa. Sam naziv se i dalje koristi kontinuirano za pripadnike hrvatske nacionalne manjine i pokušava ih se dovesti u svezu s dijelom oružanih snaga Nezavisne države hrvatske iz Drugoga svjetskoga rata.

Slučaj novinara Gruhonjića je zabrinjavajući, i pored toga što su se grafiti pojavili na zgradi u kojoj on živi s obitelji, jer sadrže čitav niz neonacističkih simbola i slogana kojima se pruža potpora osuđenim ratnim zločincima, počiniteljima genocida i raznih drugih zločina tijekom 90-ih godina prošloga stoljeća nad Hrvatima, Bošnjacima i Albancima. Istodobno, Gruhonjiću i njegovoj obitelji se poručuje kako Srbija nije njihova država i kako se iz iste trebaju seliti. Situacija je utoliko kompleksnija jer uz to što je Gruhonjić ugledan novinar, istodobno je i aktivist civilnoga sektora koji se godinama zalaže za prava marginaliziranih skupina, uključujući i nacionalne manjine, ali isto tako i beskompromisno inzistira i na rasvjetljavanju zločina koji su počinjeni tijekom ratnih 90-ih godina i kontinuirano se zalaže za politike suočavanja s prošlošću. Ovo svakako nije prvi puta da određene pojave s ekstremno desnih pozicija srbijanskoga društva djelatnicima civilnoga sektora upućuju prijetnje i nazivaju ih ustašama te da reakcije nadležnih tijela skoro uvijek izostaju kada je u pitanju govor mržnje. Iako su se ovakve pojave često nazivale desničarenjima s margine, sada se postavlja pitanje jesu li one uistinu marginalne ili

pak predstavljaju pojavu koja u sve širim društvenim procesima uzima maha.

Za pripadnike hrvatske zajednice i dalje ostaje strah i nesigurnost jer se termin ustaša sada već gotovo svakodnevno upotrebljava kada se nekoga želi diskreditirati, označiti neprijateljem i naglasiti na određeni način njegovu povezanost s Republikom Hrvatskom. Za sada je osuda ovoga konkretnoga djela došla jedino od pojedinih predstavnika civilnoga sektora i predstavnika

određenih građanski orijentiranih medija. O ozbiljnosti situacije govori i činjenica da se među prvim predstavnicima nacionalnih manjina oglasio **Tomislav Žigmanov**, predsjednik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini, koji je jasno i rezolutno osudio čitav događaj, ali koji je nebrojeno puta i sam bio žrtvom napada različitih desničarskih ekstremista i koji već više od desetljeća ukazuje kako se danas ustašama ne nazivaju samo pripadnici hrvatske zajednice u Srbiji i njezini djelatnici, već i sve one osobe i aktivisti koji se beskompromisno zalažu za poštovanje demokratskih načela, rasvjetljavanje zločina, suočavanje s prošlošću i zaštitu prava marginaliziranih skupina.

Darko Baštovanović, predsjednik Povjerenstva za praćenje povreda manjinskih prava HNV-a

Sastanak Ružić – Čomić

Zajedno raditi na unaprjeđenju ljudskih prava

Prvi potpredsjednik Vlade Srbije i ministar prosvjete, znanosti i tehnološkog razvoja **Branko Ružić** razgovarao je u utorak, 1. prosinca, s ministricom za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog **Gordanom Čomić** o obilježavanju Međunarodnog dana ljudskih prava, 10. prosinca, usuglasivši se kako je potrebno pokrenuti aktivnosti, kako bi se ukazalo na značaj ovih prava, priopćeno iz Ministarstva prosvjete.

Kako je rečeno na sastanku, potrebno je da svako ministar-

stvo da doprinos unaprjeđenju ljudskih prava. Ružić i Čomić su dogovorili da se Dan ljudskih prava obilježi i u školama, kako bi djeca unaprijedila svoje znanje u ovom području i naučila o važnosti poštovanja i tolerancije.

Ministri su razgovarali i o suradnji s nacionalnim vijećima nacionalnih manjina, kao i o zakonskom okviru, kojim su, kako se navodi iz Ministarstva, unaprijeđena prava nacionalnih manjina.

H. R.

Razumjeti medije, pa ih onda koristiti

NIU Hrvatska riječ predstavljena je kao primjer dobre prakse širenja informacija unutar zajednice emitiranjem uživo putem video-platfomi (live streaming)

Četvrta europska konferencija o manjinskim i regionalnim medijima, čiji je glavni organizator medijska udruga *Heror Media Pont*, ove je godine održana 26. i 27. studenoga emitiranjem prethodno snimljenog sadržaja četiri panela putem video-platfomi.

»Ova godina je za medije izazovna: puno daje, puno i oduzima. Naše je mišljenje da kada smo zagledani u ono što život daje, to može narasti, a ukoliko smo zagledani u ono čega nema, to nemanje raste«, izjavila je ravnateljica *Heror Media Ponta* **Nataša Heror**.

»Ovogodišnji sadržaj konferencije pružio je jasnu sliku o tome što se tijekom godine događalo u manjinskim i lokalnim medijima u Srbiji i Europi. Manjinski mediji su izazovima, kao što je smanjenje opsega sadržaja uslijed neodržavanja kulturnih i sportskih događaja, bili inovativni u prilagođavanju izmijenjenim okolnostima i donijeli nove, svježije sadržaje«, kazala je ona.

Vrijeme je za prvi ovdašnji podcast na hrvatskom?

Jedan od njih, a pri tome je i moderni globalni fenomen, je podcast, serija audio-emisija koje se emitiraju na zahtjev, a deponiraju na internetu, obično bez video sadržaja, »radio 21. stoljeća«. To je fenomen koji je pustio korijenje i kod nas, o čemu je sa svojim sugovornicima razgovarala **Vladimira Dorčova-Valtnerova**, urednica portala *Storyteller.rs*. Podkasti koje emitira novosadski Multi radio, kako navodi novinar **Dragan Gmizić**, tehnološki su korak naprijed.

»Dobijamo specifičniji pristup, povjerenje između autora i publike se produbljuje, a formira se zajednica slušatelja«, kazao je on.

Zanimljivo je iskustvo podcasta na manjinskom jeziku – rusinskom – *Kolo kovanja*, koji vode **Dejan** i **Sebastian Pavlović**.

»Brat i ja smo kroz razgovore spomenuli neke ljude iz zajednice koji rade interesantne poslove, a oni u našem podcastu u intimnoj priči ispričaju sve što žele«, kratka je sadržina podcasta braće Pavlović.

Ovaj i ostali podcasti koji se produciraju u Srbiji predstavljeni su na stranici *podcast.rs*. Urednik stranice **Vladimir Radinović** kazao je da oni, osim »servisa« svim producentima i autorima podcasta, imaju i svoju produkciju sedam podcasta.

NIU Hrvatska riječ predstavljena je kao primjer dobre prakse širenja informacija unutar zajednice emitiranjem uživo putem

video-platfomi (live streaming). Svježa iskustva u ovome predstavila je **Zlata Vasiljević**, urednica našeg tjednika.

»Sredinom listopada su se dogodili u kratkom vremenu događaji od velikog značaja za hrvatsku zajednicu: donacija hrvatske Vlade za Hrvatsku kuću i otkrivanje spomenika biskupu **Ivanu Antunoviću** u Subotici, te vraćanje zajednici kuće bana **Jelačića** u Petrovaradinu. Procijenili smo da bi to bila mogućnost da čitateljima tjednika omogućimo da te događaje prate onog momenta kada se događaju. Imali smo prvi put prijenose uživo putema Facebooka. Uz početničke greške, prve informacije su zaista bile dobre. Kasnije su nam se počele javljati hrvatske udruge i zaželele da njihove programe prenosimo putem naših internetskih stranica i Facebooka. Nama ostaje da se u tome tehnički usavršimo i da nam to, od usputnog, postane svakodnevni dio posla«, kazala je Vasiljević.

Ona je dodala da je publika manjinskih medija uglavnom starija.

»Ovo je način da se pokušamo približiti mlađim generacijama, koje zahtijevaju brzinu. Obično naša Facebook stranica ima 3.000 pratitelja, a broj pratitelja streaminga ovih događaja je bio do 600, dok je pregleda bilo do 8.000«, dodala je ona.

Navela je i da su naredni koraci nastavci prijenosa uživo, jer se mnogi događaji otkazuju ili su sa smanjenim brojem posjetitelja.

Vjerski mediji

Jedan od panela bavio se temom vjerskih medija, načinima njihovog funkcioniranja u svjetlu brzih promjena, te sadržajem javnih medijskih servisa namijenjenih vjernicima. U panelu su sudjelovali voditelj rehabilitacijskog centra **Duga Dušan Beređi** i **Miroslav Keveždi**, kulturolog-religiolog, doktorand na Doktorskoj školi Sveučilišta *Josipa Jurja Strossmayera* u Osijeku – poslijediplomski interdisciplinarni sveučilišni studij kulturologije, zaposlen u Kulturnom centru Vojvodine **Miloš Crnjanski**.

Svećenik Subotičke biskupije i urednik katoličkog lista *Zvonik* **Vinko Cvijin** je, predstavljajući misiju *Zvonika*, rekao da je to »neovisni katolički list kojega su pokrenuli svećenici hrvatskog govornog područja Subotičke biskupije sa željom da vjernike informira o događanjima unutar Subotičke biskupije i pruži im duhovnu formaciju«.

»Biskup ne postavlja, nema upliv u poslove i zadaće urednika, te smo s te strane neovisni, no *Zvonik* sliči biskupijskom glasilu«, kazao je Cvijin.

Na pitanje o korištenju društvenih mreža u misiji ovoga lista, Cvijin je rekao da koriste Facebook i Instagram za najavu aktualnih događanja.

»Sve je više vjernika koji se služe internetom, no postoji i veliki broj onih koji nisu u toj poziciji, tako da se za sada čvrsto nalazimo na liniji publiciranja tiskanog izdanja jednom mjesečno«, kazao je Cvijin.

Pastor Protestantske kršćanske zajednice u Novom Sadu, autor Youtube emisije *Teologija uz jutarnju kafu* Dušan Beređi je rekao kako je medijska povijest zajednice koju vodi započela spontano, no da se mijenjala sukladno promjenama koje su pojedine medijske platforme donosile.

»Počeli smo producirati videa, jer se mnogo naših vjernika iselilo u zemlje u kojima se nisu uspjeli integrirati u lokalnu zajednicu. To nas je dovelo do Youtubea i emisije *Teologija uz jutarnju kafu* koja se emitira svakog utorka«, kazao je on.

Beređi je predstavio i svoja iskustva emitiranja teološke sadržine putem ove video-platforme.

»Imamo oko 1.200 prijavljenih pratitelja, podjednako muškaraca i žena, najviše u populaciji od 35 do 45 godina, a najmanje tinejdžera. Gledanost je od 150 do 500 pregleda. Streaming naših bogoslužja je na Facebooku, a koristimo ga zato što omogućuje najveće organsko doseganje ljudi. Prigodom pripreme za propovijedanje Božje riječi putem Youtubea bitna je sažetost, konciznost, brzina i zanimljivost, uređivanje videa prije postavljanja, poznavanje dizajna i vođenje računa o izboru naslova. Moramo razumjeti medij koji koristimo. Ako nema diskusije i razgovora na pojedine teme, video 'umire', te je potrebna i vještina pokretanja razgovora«, otkriva on.

Keveždi je rekao da, u eri njihovog vrtoglavog razvitka, kod crkvenih zajednica »još postoji stanovita zbunjenost novim medi-

jima, zato što se sam karakter medijskih pojava različito tumači«.

»To je velika šansa za crkvene zajednice. Ipak, treba znati da postoje algoritmi, te se sadržaj interneta i društvenih mreža filtrira. Facebook ima javni i tajni dio algoritma. Javni kaže da prednost dobijaju sadržine koje komentirate, koje označite da vam se sviđaju, koje su vezane za osobe s kojima ste u srodstvu ili živite u istom mjestu. Tajni dio je određen ekonomskim motivima«, kazao je on.

»Stvari koje su popularne će biti kandidati za popularne rezultate pretrage. Ako sadržaj nije popularan, on će na internetu teže biti dostupan. Vjerske zajednice su dobile priliku da se pojave, no što je manja zajednica, dalje je na 'repu' i potrebno joj je da uloži energiju, znanje i strategije da se pomjeri i približi vjernicima na internetskim medijima. Sve je više zahtjeva pred svećentvom, te oni koji se bave teološkim pitanjima sada moraju to pomnožiti zahtjevnim mediološkim znanjem«, naglasio je Keveždi.

On je govorio i o vjerskim emisijama koje se na manjinskim jezicima (ne i na hrvatskom) prikazuju na javnom medijskom servisu u Vojvodini.

»Funkcija medija je ta da oni daju socijalni 'blagoslov' – da ste društveno prihvatljivi. Ako ste član vjerske zajednice i manjine, onda ste različiti od mainstream kulture i želite tu različitost afirmirati i sačuvati, tako da je potrebno naći način razgovora o razlikama. Ako za to nemate mogućnost, rađa se jedna vrsta 'radikalnog multikonfesionalizma' koja vodi segregaciji. Zato je i važno kada od društvenih tijela i vlasti stižu čestitke za vjerske blagdane. Gdje to izostaje, prisutan je rizik segregacije«, zaključio je Keveždi.

Ova dva, kao i paneli »Inspiracija i komunikacija« i »Sadašnjost i budućnost komunikacije«, dostupni su na Youtube kanalu organizacije *Heror Media Pont*.

Marko Tucakov

Konferencija Centra za regionalizam

Unaprjeđenje manjinskih prava dugoročni proces

»Srbija je Ustavom donijetim 2006. godine definirana kao država srpskog naroda i ostalih građana. Na neki način to je determiniralo status etničkih zajednica i odredilo ono što će se kasnije dešavati po pitanju njihovih prava«, kazao je Dragan Đukanović

Novosadski Centar za regionalizam organizirao je 26. studenoga konferenciju »Utjecaj manjinskih uprava – samouprava – organizacija na proces donošenja odluka na svim razinama vlasti u Srbiji, Crnoj Gori i Sjevernoj Makedoniji«. Konferencija je održana uz potporu njemačke Zaklade *Hans Seidel Stiftung* – Podružnica Beograd.

»Pitanje participacije nacionalnih manjina, odnosno način na koji institucije nacionalnih manjina sudjeluju na svim razinama vlasti nije samo pitanje manjine, već generalno pitanje demokratizacije društva. Ukoliko se ne omogući manjinama da participiraju u odlučivanju na svim razinama vlasti, onda nešto ne štima s ukupnom demokracijom u društvu. I nije slučajno što se u pregovaračkom procesu s EU poglavlja 23 i 24 prva otvaraju, a posljednja zatvaraju. To je pitanje usuglašavanja naših normi i ponašanja s normama i ponašanjima koja postoje u Europskoj uniji«, kazao je u uvodnom obraćanju **Aleksandar Popov** iz Centra za regionalizam.

Srbija

Srbija je država u kojoj živi oko milijun pripadnika različitih nacionalnih zajednica, što prema riječima sudionika konferencije **Dragana Đukanovića** s Fakulteta političkih nauka iz Beograda zahtijeva da se i njihov glas adekvatno čuje od općina, preko Pokrajine, do središnjih tijela vlasti.

»Kada je riječ o međunarodnom faktoru, mi obično dobivamo pohvale kada je u pitanju zaštita manjina u okviru poglavlja 24. Međutim, bitno je reći da je Srbija Ustavom donijetim 2006. godine definirana kao država srpskog naroda i ostalih građana. Na neki način to je determiniralo status etničkih zajednica i odredilo ono što će se kasnije dešavati po pitanju njihovih prava. Općenito, mogli bismo reći da smo suočeni s krizom multikulturalnosti, što se može odraziti na sve države, pa i na samu Srbiju. Ono što će biti izazov za Srbiju jest činjenica da je Srbija dubinski podijeljeno društvo. Postoji čak 30 različitih osnova po kojima se dijelimo. Samim tim mi smo društvo koje prosto vapi za unutarnjim dijalogom. Nema konsenzusa ni po nekim temeljnim pitanjima, pa samim tim se to odražava i na pitanje manjina. Kroz eventualnu promjenu Ustava, kroz donošenje novog izbornog sustava treba uvažiti posebnosti određenih nacionalnih zajednica i prostora u kome one žive. Samo Bošnjaci, Mađari i Romi pojedinačno prelaze udio od jedan posto u ukupnom sta-

novništvu, dok 24 ostale etničke zajednice skupa čine pet posto stanovništva. Mislim da je bitno da postoji neka mogućnost političke prezentacije i ovih etničkih zajednica u Skupštini Srbije«, kazao je Đukanović.

On je podsjetio da u Srbiji postoje nacionalna vijeća koja koordiniraju interese i težnje određene zajednice prema državi i drugim razinama vlasti. Ali, po njegovoj ocjeni, nacionalna vijeća često su plijen političkih partija i, kako je rekao, primjetna je tendencija da političke partije, ne nužno uvijek manjinske, kontroliraju nacionalna vijeća.

»Uz problem smanjenja broja ukupne populacije Srbije, problem je i smanjenje broja pripadnika manjina. Taj trend moglo bi zaustaviti gospodarstvo, odnosno otvaranje proizvodnih pogona u regijama gdje dominantno žive pripadnici manjinskih nacionalnih zajednica, kako bi se mogle sačuvati«, smatra Đukanović.

Ono što je novina u Srbiji je osnivanje Ministarstva za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog, o čemu se također govorilo na ovoj konferenciji.

»Hrvatska zajednica od novoga ministarstva ima velika očekivanja, a upravo je HNV bio jedan od najustrajnijih zagovaratelja njegovog ustrojavanja, skupa s predstavnicima civilnoga sektora. Ministarstvo je bilo neophodno ustrojiti, jer uslijed kompliciranih etničkih procesa i različitosti koje u Srbiji postoje, neophodno je postojanje tijela unutar izvršne vlasti koje će u cijelosti biti posvećeno unaprjeđenju prava manjinskih zajednica i koje će imati kapacitete za adekvatno upravljanje multikulturalnošću srbijanskoga društva. Moramo biti iskreni i priznati kako i dalje postoje veliki problemi kada je u pitanju zakonodavni okvir kojim se regulira položaj manjinskih samouprava, jer je nakon izmjena iz 2018. godine Zakona o nacionalnim vijećima došlo do umanjivanja ovlasti krovnih manjinskih institucija i sprječavanja političkih prvaka da sudjeluju u radu manjinskih kulturnih samouprava, što je problem jer su otklonjene pretpostavke za adekvatno sudjelovanje na mikro razinama – a to su upravo nacionalna vijeća. Shodno tome, teško mogu postojati uvjeti za adekvatno sudjelovanje na višim razinama. Na takav se način ograničavaju pretpostavke za implementaciju koncepta osnaživanja manjinskih zajednica koji je danas u europskim manjinskim politikama sve dominantniji«, sažeo je svoje izjave s konferencije **Darko Baštovanović**, međunarodni tajnik HNV-a.

Sjeverna Makedonija i Crna Gora

Zanimljivo je tijekom ove konferencije bilo čuti i iskustva iz Sjeverne Makedonije i Crne Gore. U Sjevernoj Makedoniji nacionalne zajednice sudjeluju na različitim razinama vlasti, od lokalne, gdje pripadnici nacionalnih manjina imaju svoje predstavnike u komisijama za odnose među nacionalnim zajednicama. Te komisije formiraju se u općinama u kojima živi više od 20 posto određenih etničkih zajednica.

»Na centralnoj razini najviša institucija koja postoji je Ministarstvo za politički sustav i odnose među zajednicama. Osnovano je 2019. godine. U okviru Skupštine Sjeverne Makedonije postoji Komitet za odnose među zajednicama i Komisija za politički sustav i odnose među zajednicama. I na koncu, Agencija za promociju odnosa među zajednicama i njen rad fokusiran je na zajednice kojih u našoj zemlji ima manje od 20 posto«, kazala je **Jasmina Trajkoska-Naumovska** s *American University of Europe* iz Skoplja.

Ona je podsjetila da prema *Ohridskom sporazumu* sve etničke zajednice imaju pravo ravnopravnog zastupanja svog interesa u javnim institucijama, od lokalna do državne razine. »Komisije za odnose među nacionalnim zajednicama osnovane su u većini lokalnih samouprava u kojima je to predviđeno zakonom, kao i u 14 drugih općina koje imaju i manjinsko stanovništvo. Ono što je problem je izbor članova tih komisija koji najčešće nije transparentan, a efikasnost ovih komisija ograničena je zbog nejasnih nadležnosti i činjenice da javnost nije svjesna njihovog značaja i zbog toga što gradska vijeća često odbacuju njihove preporuke. Problem u radu ovih komisija je i isključenost građana«, kazala je Trajkoska-Naumovska.

Ona je ukazala i na problem popisa stanovništva koji nije rađen od 2002. godine. Kao neovisna država, Makedonija je do sada provela dva popisa: 1994 i 2002. godine. Zakon o popisu stanovništva i kućanstava usvojen je 2011. godine, ali popis još nije urađen.

Za razliku od Srbije, gdje se kao pozitivni pomak može tumačiti novo ministarstvo koje će se baviti i pravima nacionalnih zajednica, u Crnoj Gori je poslije izbora napravljen korak unazad, jer predstavnika nacionalnih manjina više neće biti u vlasti.

»Do posljednjih izbora u okviru Vlade Crne Gore bilo je osmo predstavnika nacionalnih zajednica, a sada poslije dva desetljeća nećemo imati niti jednog predstavnika manjinskih naroda u izvršnoj vlasti. To je ključni pokazatelj na koji način će se Vlada odnositi spram pitanja manjina u narednom razdoblju. U okviru parlamenta imamo pet zastupnika manjinskih partija, uz izostanak predstavnika hrvatske manjine. Dakle, pitanje je tko će braniti hrvatske interese u okviru parlamenta. Kada govorimo o perspektivama, postavlja se pitanje obrane manjinskih prava u naredne četiri godine. Također, u novoj Vladi Ministarstvo za ljudska i manjinska prava neće postojati u ranijem obliku, a to Ministarstvo je u prethodnom razdoblju radilo značajan posao kada je u pitanju promocija prava i zaštita nacionalnih manjina«, kazao je koordinator Centra za demokraciju i ljudska prava Crne Gore **Marko Pejović**.

Zaključak na kraju konferencije je da u sve tri zemlje postoje zakonodavni okviri koji stvaraju preduvjet za provođenje manjinskih prava, ali da još uvijek treba raditi na dijalogu i unaprjeđenju prava manjinskih zajednica.

Z.V.

Kronologija postavljanja spomenika biskupu Ivanu Antonoviću (III.)

Iz pera Blaža Modrošića

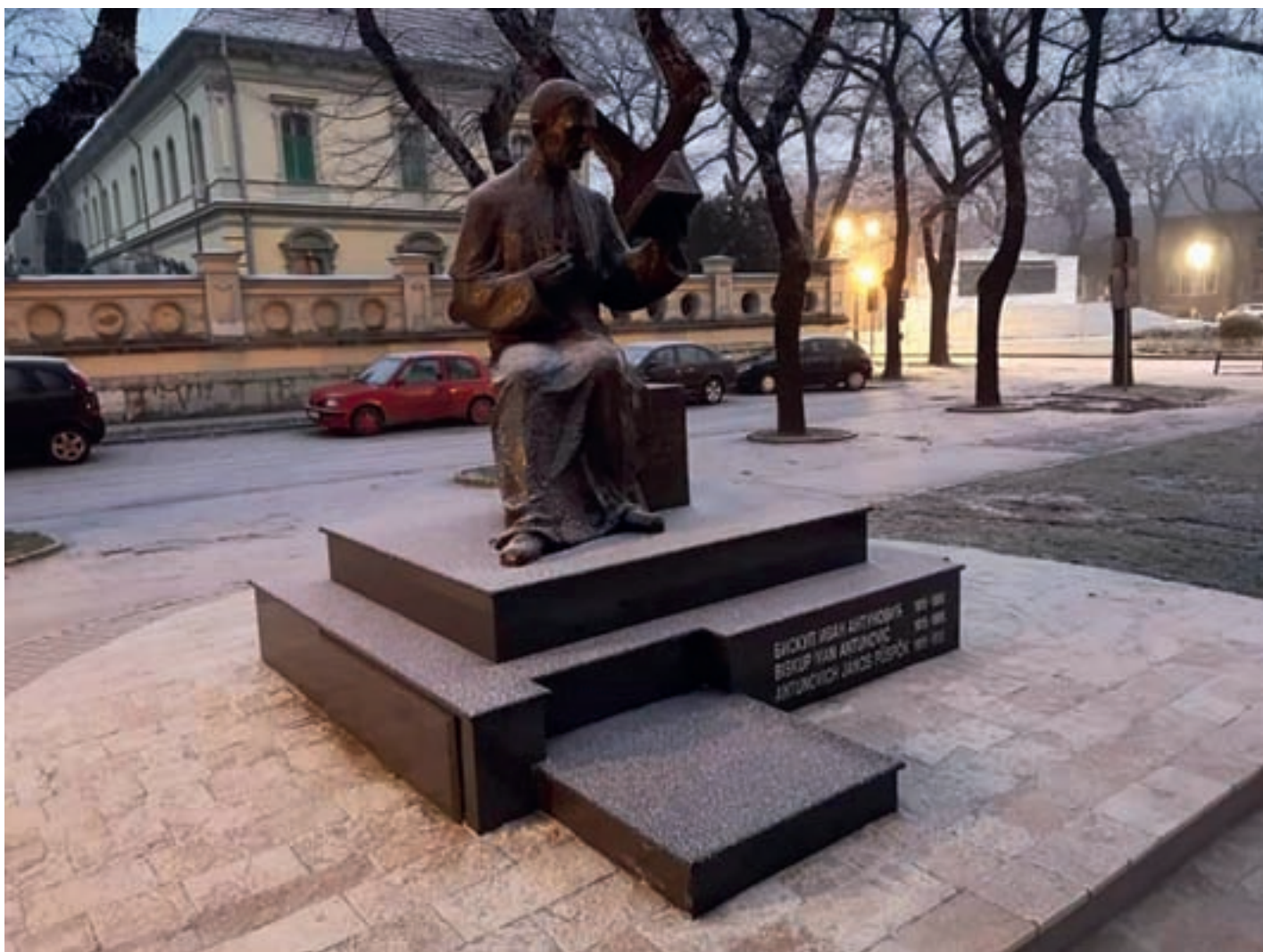
Prvi pisani trag inicijative za podizanje spomenika biskupu Ivanu Antunoviću je iz 1897. godine

U prethodna dva nastavka kronologije postavljanja spomenika biskupu **Ivanu Antunoviću** dali smo detaljan, kronološki pregleda načina na koji je inicijativa Hrvatskog nacionalnog vijeća iz 2013. godine o podizanju spomenika biskupu Antunoviću poslije sedam godina i privedena kraju otkrivanjem spomenika. Dali smo i detaljan kronološki pregled koraka koji su činjeni tijekom tih sedam godina, detaljan popis svih koji su bili uključeni, bilo kao nositelji projekta bilo kao značajni financijeri. U dokumentaciji koja je korištena u prethodna dva nastavka našao se i tekst iz *Nevena*, u broju 10 iz 1897. godine u kome se također spominje podizanje spomenika Antunoviću. Autor teksta je **Blaž Modrošić**, koji će od Antunovića preuzeti uređivanje *Bunjevačke i šokačke vile*. Osim što opisuje svoj susret s Antunovićem 1873. godine, on tekst završava pozivom

da se prikupe milodari kako bi se Antunoviću podigao spomenik u Subotici. Bilo je to prije 123 godine.

Narodu na dar

Tekst naslovljn *Spomenik Antunoviću Blaž Modrošić*, u *Nevenu* potpisan samo kao Blaž, piše o susretu s Antunovićem već spomenute 1873. godine, 23. ožujka u Kaloči. S biskupom je želio govoriti o *Bunjevačkoj i šokačkoj vili*. O tome na koji način *Vilu* tiskati i dalje. U vrijeme kada je Modrošić želio razgovarati o *Vili* Antunović je već dvije godine uređivao ovaj, kako je stajalo u njegovom nazivu, »poučni, gospodarski i politički list«. Proveo je Modrošić kod Antunovića u Kaloči tri dana. A otišao je zadovoljan razgovorima koji su se ticali budućnosti *Vile*.

listovim svomu narodu u naručaj. Kud veća ljubav, kud veće i plemenitije srce od Tvoga prema rodu Tvomu!

Odlučimo dakle svi jednoglasno da ćemo velikanu našem Antunoviću, na vječnu uspomenu i na ponos bunjevačko-šokačkoga roda, podići sjajan od granita ili mramora spomenik, a na njem da bude njegov napis i njegove u kratko nanizane radnje, posljedice njegova veleuma. U javnom današnjem metežu naših sokolskih Subotičanah, bez ljubavi, jedinosti, bratstva, sloge, i reda, uspješno toga još nemožemo postići, jer nam baš našinci bacaju zamke pod

noge. Odbor dakle nek se sastavi, milodare kupi, pa ćemo velikanu Ivanu Antunoviću podići u bijeloj našoj Subotici kraj crkve Sv. Terezije ili na glavnom trgu sjajan spomenik.

Blaž.

»Dogovorili smo se da *Bunjevačka i šokačka vila* izlazi i pod kojim uvjetima da cvjeta«, piše Modrošić o svom posljednjem rastanku s Antunovićem, koga, kako piše u nastavku ovog teksta, više nikada nije vidio. Nisu se više sreli, ali mu je godinu dana nakon susreta u Kaloči Antunović pisao iz Beča o tome kako u dvorskom arhivu Beča »istražuje prastare listine Bunjevach i Šokach ugarskih. A bez krajcare u džepu. Slavni Antunoviću! Ti si bacao svoje hiljade, svoj bogati prihod u knjigah i listovih svom narodu u naručaj. Kud veća ljubav, kud veće i plemenitije srce od Tvoga prema rodu Tvomu«, ushićeno je te 1897. godine pisao Modrošić.

Spomenik velikanu

U nastavku Modrošić piše: »Odlučimo dakle svi jednoglasno (ne precizirajući na koga se odnosi to svi) da ćemo velikom našem Antunoviću, na vječnu spomenu i na ponos bunjevačko-šokačkog roda, podići sjajan i od granita ili mramora spomenik,

Bunjevačka i šokačka vila

Bunjevačka i šokačka vila počela je izlaziti kao prilog *Bunjevačkih i šokačkih novina* 1871. Godište IV. (1874.) ima naslov: *Bunjevačko-šokačka vila. List za politiku, pouku, zabavu i gazdinstvo*. »Izlazi svake druge nedilje u četvrtak. Urednik Ivan Antunović, Tisak Malatin i Holmeyer. - 23,3 x 30,4 cm, svaki broj 4 strane«. Godište V. (1875.) ima podnaslov »list za zabavu, za pouku i gazdinstvo« i do 5. broja uključivo izlazi »svake druge nedilje u četvrtak«. Tim, 5., brojem izdavatelj i urednik *Vile* postaje Blaž Modrošić koji je 6. broj uspio tiskati tek 10. studenoga 1875., i to u Baji, u tiskari *J. Jilk*. Od 6. broja list izlazi početkom i polovicom svakoga mjeseca. Godište VI. (1876.) tiska se u tiskari Udovice **K. Paula** u Baji. S brojem 18 toga godišta koji je izdan 18. rujna 1876. u Baji *Vila* prestaje izlaziti.

(ZKVH)

Blaž Modrošić

Blaž Modrošić je bački hrvatski književnik iz Mađarske. Pisao je prozna djela i pjesme.

Bio je urednikom *Bunjevačke i šokačke vile*. Svojim djelima je ušao u antologije proze i poezije bunjevačkih Hrvata iz 1971. godine sastavljača Geze Kikića, u izdanju Matice hrvatske.

Biskup Antunović je prvi broj *Bunjevačkih i šokačkih novina* objavio na dan sv. Josipa, 19. ožujka 1870. godine. Narod je oduševljeno dočekao svoje prve novine, a Blaž Modrošić je tada izjavio:

»I mi započevši trudni rad 1870. g da probudimo uspavane Bunjevce i Šokce, da se dignu na noge, i da ih uputimo na stazu, kojom će prigrbliti poučnu knjigu i pojuriti za inimi prosviećenimi narodi, da na vrijeme još stignu k hramu, u kom se širi prosvjeta za sve, a napose za slavenska plemena« (*Bunjevačka i šokačka vila*, 1873., str. 2).

a na njemu da bude njegov napis i njegove u kratko nanizane radnje, posljedice njegovog veleuma. U javnom današnjem metežu naši sokolskih Suboticanah bez ljubavi, bratstva, sloge i reda, uspješno toga još ne možemo postići, jer nam baš našinci bacaju zamke pod noge. Odbor dakle nek se sastavi, milodare kupi pa ćemo velikom Ivanu Antunoviću podići u bijeloj našoj Subotici kraj crkve Sv. Terezije ili na glavnom trgu sjajan spomenik«, pisao je Modrošić.

Prvi je ovo pisani trag inicijative za podizanje spomenika biskupu Ivanu Antunoviću. Kao jedno od mjesta gdje bi bilo primjereno podići spomenik spominje se i prostor kraj crkve sv. Terezije Avilske, gdje je poslije 123 godina Antunović konačno našao svoje trajno mjesto. I kako se može iščitati iz teksta pisanog krajem XIX. stoljeća, ni onda nije bilo vrijeme u kome se takva inicijativa mogla lako, bez zapreka, bez protivnika realizirati.

Priredila: Z. V.

Bojan Klačar, izvršni direktor CeSID-a

Hrvatska zajednica – okidač za poboljšanje odnosa

Intervju vodio: Zvonko Sarić

Nije Vučić moćan, jer je predsjednik Srbije već zato što je predsjednik najveće stranke koja daje parlamentarnu većinu za formiranje izvršne vlasti * »1 od 5 miliona« je oslobodio ljude straha i to širom Srbije koji su izašli na ulice iskazati svoj politički stav i prosvjed, na početku, protiv nasilja u politici. I to je najveći domet ovih prosvjeda * Oporba se danas nalazi u fazi prekomponiranja u kojoj se traže novi aranžmani i platforme za predstojeće izbore * Manjine, pa i hrvatska, imaju specifičnu poziciju u svakom društvu i ne mogu koristiti iste strategije kao oporba iz redova većinskog naroda. Manjine su ranjive i dobro je da imaju priliku da kroz institucije djeluju i unaprijede vlastiti položaj

S Bojanom Klačarom, izvršnim direktorom Centra za slobodne izbore i demokraciju (CeSID), razgovarali smo o vladavini prava i radu srbijanskog parlamenta, različitim pozicijama s kojih nastupaju ovdašnje političke stranke, a Klačar je komentirao i izbor **Ivice Dačića** za predsjednika parlamenta, kao i izbore u SAD-u koje je pratio cijeli svijet, a za koje je i srbijanska javnost pokazala posebno interesiranje. Teme razgovora su bile i novo Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog u Vladi Srbije i sudjelovanje predstavnika ovdašnje hrvatske manjine u aktualnoj vlasti.

Bojan Klačar je diplomirao na Fakultetu političkih znanosti u Beogradu 2005. godine, a master rad na temu izborne komunikacije u Srbiji obranio je 2009. godine. Od svibnja 2014. godine izvršni je direktor CeSID-a, prve organizacije u Srbiji koja je osnovana s ciljem promatranja izbora.

HR Nedavno je premijerka Brnabić izjavila kako će Vlada održavati tematske sjednice na kojima će nazočiti predsjednik Vučić i predsjednik Skupštine Dačić. Je li takva najava premijerke iznenađenje i predstavlja li takva najava početak brisanja podjele vlasti na zakonodavnu i izvršnu?

FOTO: Fonet

Ili je u pitanju provođenje permanentne izborne kampanje za predsjedničke izbore? Prema Ustavu Srbije, Vlada je ta koja utvrđuje i vodi politiku države. Vučić i Dačić nisu članovi Vlade. Otkuda sad »trojno jedinstvo«?

To je u suštini preslikavanje realnosti u kojoj je jasno da je uloga **Aleksandra Vučića** dominantna u političkom životu i da je njegov utjecaj prilikom formiranja ove Vlade veliki. Uvijek napominjem da politička moć u Srbiji, shodno sustavu, ne izvire iz institucija već iz pozicije predsjednika najmoćnije i najveće stranke, jer nema prepreka da predsjednik Srbije bude i predsjednik stranke. Dakle, nije Vučić moćan, jer je predsjednik Srbije već zato što je predsjednik najveće stranke koja daje parlamentarnu većinu za formiranje izvršne vlasti. Ne tako davno Vučić je bio premijer i bio je najmoćnija figura što nam sugerira da se moć »seli« k institucijama u kojima je više stranačke moći. Zbog toga je i **Boris Tadić** bio dominantna figura od 2008. do 2012. godine, iako nije bio premijer, a **Tomislav Nikolić** nije, jer je između dva kruga izbora podnio ostavku na mjesto predsjednika

SNS-a, što ga je ubrzo razvlastilo. Ova najava nije formalno kršenje nijednog propisa, ali jeste uvođenje prakse koja se čini nepotrebnom. Potpuno je prirodno da postoji bliska komunikacija Vlade Srbije i Vučića, ali nije bilo neophodno da se to podigne na nivo redovnih organiziranja tematskih sjednica. Te sjednice mogu ostaviti dojam prevelike koncentracije moći. Na ovo treba gledati i kao na nastavak i implementaciju postignutog strateškog dogovora u vezi s koncentracijskim karakterom ove vlade i pripremama za zajednički nastup na sljedećim izborima. Izvjesno je kako je ideja vladajuće koalicije da u narednim mjesecima nastupa manje-više kao jedan entitet, s usklađenošću politika na svim nivoima. Kriza u kojoj se nalazimo će biti objašnjenje za sve takve sjednice i odluke koje proisteknu.

Hoće li Vas iznenaditi ako se predsjednik Vučić bude obraćao građanima svakoga dana u isto vrijeme?

Iznenadilo bi me i sumnjam u takav ishod, ali to ne znači da će Vučić odustati od svog uobičajeno visokog intenziteta u javnoj komunikaciji. Kako bi obogatio svoju komunikaciju on je otvo-

rio, i za kratko vrijeme dobio veliki broj pratitelja na Instagramu i to koristi kao kanal u kome se može obratiti bilo kada i više puta dnevno, što se po automatizmu prenese i u tradicionalne medije. Tako Vučić ima priliku da njegove poruke dođu do veće publike za razliku od oporbenih političara koji komuniciraju na Twitteru, mreži s manje potencijala za komunikaciju s biračima.

Predsjednik Vučić čestitao je izabranom američkom predsjedniku Joeu Bidenu, ali smatra, kako je rekao, da bi za Srbiju bilo bolje da je pobijedio Donald Trump. Kako komentirate ovu izjavu? Slična stajališta srbijanskih dužnosnika mogla su se čuti i tijekom kampanje i procesa glasanja na američkim predsjedničkim izborima, a provladini mediji u Beogradu su manje-više otvoreno bili uz Trumpa. »Ja bih se kladio na Bidena jer ima veće šanse, ali molim Boga da pobijedi Trump. Ali, tko god pobijedi, snaći ćemo se«, rekao je Dačić u iščekivanju rezultata američkih predsjedničkih izbora.

Možda je trebalo biti suzdržaniji u nadanjima i očekivanjima od američkih izbora, tim prije što Trump prema anketama nije bio favorit uoči glasanja. Zadržavanje određene vrste neutralnosti je uvijek bolji izbor za male države kakva je Srbija. Svako svrstavanje koje je osobno, a nije strateško može donijeti izazove. Bolja je poruka bila da Srbija želi trajno i sadržajno partnerstvo sa SAD-om nego biranje između dva kandidata. To što su se neki srpski zvaničnici izjašnjavali nije iznenađenje ni novost, jer su i tijekom Trumpovog mandata slali slične poruke, a i srpska zajednica u SAD-u je stala iza Trumpa, sudjelovala u njegovoj kampanji. Čini se da je na takve stavove srpskih zvaničnika utjecala i činjenica da je javno mnijenje u Srbiji prepoznalo bolje odnose između dvije države, na što ukazuju brojna istraživanja u posljednjih godinu i pol dana. Sada ostaje pitanje hoće li nova američka administracija takve stavove uzeti u obzir ili će nastaviti održavati dobre odnose sa Srbijom. Ja sam sklon vjerojati da neće biti nikakve štete zbog takvih izjava, jer američka administracija ima svoje interese i nema prostora za emotivne reakcije prema Srbiji. Vučić je i uoči prošlih izbora 2016. godine bio dio događaja koji je išao u prilog **Hillary Clinton**, pa to Trumpova administracija nije uzela za zlo. Možda je dobra prilika da Vučić iskoristi svoje poznanstvo s novim državnim tajnikom **Antonyjem Blinkenom**, riješi sve nedoumice i čvrsto pozicionira dobru suradnju Srbije i SAD-a kao svoj strateški cilj.

Pandemija i dalje traje, a je li čudna neobična izjava Vučića kako mu je BIA javila da se pandemija neće uskoro završiti, pa da je na osnovu takvih informacija donosio mjere u borbi protiv korone. Zar se takve mjere i planovi ne bi trebali donositi na temelju mišljenja zdravstvenih stručnjaka?

Da, ta izjava jest neobična, iznenađujuća i potpuno nova, jer BIA-u nitko nije spominjao do sada iako pandemija traje već mjesecima. Ostalo je potpuno nejasno odakle se sad BIA pojavljuje kao epidemiološki akter i kakve BIA ima veze s epidemiološkim projekcijama. Nismo dobili objašnjenje, a čini se da je i vlast tu temu ostavila u drugom planu, jer se ovaj slučaj više nijednom nije spomenuo. Mislim da je BIA iskorištena kao povod da se ozbiljnost situacije dodatno naglasi, posebno k onim građanima koji imaju simpatije i povjerenje u institucije poretka, prije nego da vjeruju zdravstvenim institucijama. Autoritarnije orijentirani građani će prije razumjeti razmjere problema kada takva potvr-

da dođe od sigurnosnih agencija, posebno što se njima u Srbiji uvijek pridaju velike moći i sposobnosti.

Prije dvije godine počeli su veliki prosvjedi građana u Francuskoj i Srbiji protiv vlasti. Je li slična sudbina *Žutih prsluka* i 1 od 5 miliona? Ima li nečeg dobrog i korisnog što je proizašlo iz tih prosvjeda u Srbiji ili je Vučić iz toga izašao kao pobjednik?

Žuti prsluci i 1 od 5 miliona su bitno različiti prosvjedi; prije svega su imali drugačiju motivaciju i ideološku pozadinu. U Francuskoj su prosvjedi bili masovniji, ali i nasilniji što nije bio slučaj ovdje. Rezultati prosvjeda 1 od 5 miliona su svakako skromniji u odnosu na francuske, ali je nepravedno i netočno reći da nije bilo nikakvih rezultata. Najprije, 1 od 5 miliona je oslobodio ljude straha i to širom Srbije koji su izašli na ulice iskazati svoj politički stav i prosvjed, na početku protiv nasilja u politici. I to je najveći domet ovih prosvjeda. Na njihove skromne rezultate više su utjecali sami organizatori nego Vučić, iako je i on sam veoma brzo reagirao kampanjom *Budućnost Srbije*, koja je imala funkciju »flastera« na ove prosvjede. Greške organizatora u vođenju prosvjeda su, zapravo, dovele do gašenja istih. Te greške su bile prije svega povezane ili s preširoko postavljenim zahtjevima ili s nereálnim zahtjevima koji su bespotrebno trošili energiju sudionika. Najbolji primjeri za to su zahtjevi za podnošenjem ostavki državnih dužnosnika ili upad na RTS poslije čega je manevarski prostor za djelovanje bio sužen. Kada su ušli na RTS ili poslije okupljanja ispred Predsjedništva, prosvjedi su udarili u zid, nije se imalo više kuda.

Na čelu novog Ministarstva za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog je donedavna dužnosnica oporbene Demokratske stranke Gordana Čomić. »Moramo poraditi da promijenimo sve ono na što nas pet godina upozorava Europska komisija, a to je nedostatak slobode medija, demokracije izbora i slobode ljudi što su osnovni parametri demokratskog društva«, istaknula je Čomić. Jesu li se te promjene trebale provesti i bez toga što je pred državom Srbijom daljnji period usuglašavanja ovdašnjeg zakonodavstva iz područja osnovnih prava, tzv. Poglavlje 23, s tekovinama Europske unije?

Mogle su, kao što se može provesti i sve ostalo, ali najčešće stvari funkcioniraju tako što EU mora izvršiti dodatni pritisak ili poticaj. EU je važan pokretač, jer je strateški partner i vodeći ekonomski saveznik. I to nije od jučer i smatram da nijedna država na Balkanu ne može samostalno provesti ovaj proces, bez pritiska ili poticaja od same EU. Sjećate se, na primjer, koliko je bilo otpora u suradnji s Haškim tribunalom, a bilo je jasno da se te obveze mogu uraditi i bez vanjskog pritiska i zbog same Srbije, a ne EU. EU je morala utjecati i na obveze Hrvatske u procesu pridruživanja. Međutim, ono što je danas najvažnije za Srbiju jest da se otkoči i ubrza proces europskih integracija, jer trenutna dinamika ne ide u prilog brzom članstvu i Izvještaj o napretku je dobar pokazatelj da ukaže na probleme, nedostatke, izazove i pravce djelovanja. Nova ministrica **Gordana Čomić** je dobro sumirala te probleme, ali njihovo rješavanje ne zavisi samo od nje, niti od njenog ministarstva. Njena biografija ide u prilog bavljenja ljudskim pravima i društvenim dijalogom i moja su očekivanja da će ona biti u stanju odgovoriti izazovima. Pitanje je samo hoće li biti dovoljno vremena, jer izbore, na nekom nivou, možda dobijemo već i krajem 2021. godine. Da bi

se ubrzao proces europskih integracija bit će potreban rad čitava Vlade Srbije, posebno u domeni izbora, medija, borbe protiv korupcije, pravosuđa.

Kako ocjenjujete snagu i djelovanje oporbe danas u Srbiji?

Kao slabo, fragmentirano, bojažljivo. Kao da još nitko nema jasan plan kako dalje. Nastavljene su podjele koje su postojale i prije izbora, iako je bilo za očekivati da će se sve stranke okrenuti novim izborima, umjesto bavljenja osobnim razlozima, uspjesima ili neuspjesima bojkota, pravom i lažnom oporbom. Oporba se danas nalazi u fazi prekomponiranja u kojoj se traže novi aranžmani i platforme za predstojeće izbore. Naziru se nove koalicije, **Zelenović** i Inicijativa *Ne davimo Beograd* ili inicijative PSG, Nova stranka i SDS, a primjetno je da neke stranke, poput Narodne stranke ili SSP **Dragana Đilasa** rade na jačanju unutarnje infrastrukture. Bez dileme, snaga oporbe je veća u Beogradu nego na parlamentarnim ili predsjedničkim izborima, ali je za uspjeh u Beogradu potrebno puno rada imajući u vidu suradnju SNS-a s **Aleksandrom Šapićem**. Šapić je veliki adut za SNS na predstojećim gradskim izborima i ne bi bilo iznenađenje da bude i kandidat za gradonačelnika. Ono što se čini jest da se oporba i dalje više bavi sobom, a ne biračima, i da su sve svoje aktivnosti sveli na borbu za bolje izborne uvjete, što mora biti važan dio, ali je biračima potrebno ponuditi odgovore i na druge strahove, probleme i strepnje. Bez ozbiljnog rada i promjena u načinu djelovanja političke promjene nisu dostižne.

Kako komentirate žestok sukob među demokratama koji je eskalirao čak i u fizičko nasilje, a počeo je optuživanjem dijela DS-a, među kojima su isključeni članovi da žele suradnju s Aleksandrom Vučićem, dok se predsjednik DS-a Zoran Lutovac našao na meti njihovih snažnih kritika zbog savezništva s Draganom Đilasom, Boškom Obradovićem i Vukom Jeremićem, u nekadašnjem Savezu za Srbiju?

Sukobi u DS-u najviše štete samoj stranci i bojim se da u tim sukobima tko god pobijedi može biti samo akter pirove pobjede. Čini se da je među demokratama iskopan toliko dubok rov da se ne može nadvladati i da DS mora uraditi puno toga da bi osigurao svoju političku budućnost. Proces ujedinjenja stranke, iako najavljen prije godinu i pol dana, stoji i liči da nema šanse da se to dovede do kraja. DS je u Savezu za Srbiju izgubio puno na svom identitetu i nerijetko je bio u drugom planu u odnosu na ostale konstituente. Danas obije struje u DS-u ne razumiju da javnost i birači od njih očekuju odgovore na trenutno stanje, da se bave biračima umjesto iznošenja prljavog veša i diskreditacije brojnih ljudi koji su koliko do jučer bili suradnici. To su vrlo loše poruke i mogu skupo koštati ovu stranku. Imajući u vidu da se očekuje odluka Ministarstva državne uprave i lokalne samouprave u svezi s pravnim statusom, čini se da će se proces internih podjela nastaviti i poslije Nove godine.

Je li za Vas iznenađenje izbor Dačića za predsjednika parlamenta? Što bi mogao biti ključni motiv takvog izbora?

Pošteno govoreći, Dačićev izbor me iznenadio, jer nije bio ni najavljen ni očekivan, jer se za Dačića spekuliralo o dobijanju neke snažne funkcije u izvršnoj vlasti. Tri su razloga za ovaj izbor, kako se meni čini. Prvo, Dačić je sposoban iznijeti politički dijalog između vlasti i oporbe, ima politički talent i može biti bolji sugovornik i za oporbu od većine dužnosnika SNS-a. Drugo, očito

je SNS imao strategiju da u budućem koalicijskom aranžmanu SPS dobije manje političke moći nego što je imao od 2016. do 2020. godine kada su imali snažne resore u izvršnoj vlasti. Treći razlog je uključivanje SPAS-a i Šapića u široku političku koaliciju, što je smanjilo koalicijski potencijal SPS-u i omogućilo SNS-u da »raširi političku igru«. Politička težina SPS-a je manja u Beogradu u odnosu na Šapića, a beogradski izbori su veoma važni. Međutim, ovo ne znači da je ovo nužno i poraz za Dačića, jer on je suviše iskusan i sposoban da ne bi znao iskoristiti i prednosti koje mu donosi pozicija predsjednika parlamenta. Ta pozicija donosi vidljivost i više vremena za bavljenje samom strankom koja je izložena smanjivanju podrške birača.

Na 4. sjednici Skupštine Vojvodine 13. studenoga izabrani su zamjenici pokrajinskih tajnika, među njima i Goran Kaurić iz Zrenjanina, koji je izabran za zamjenika tajnika za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama. Pokrajinska vlada je na svojoj sjednici 12. studenoga imenovala podtajnike i pomoćnike u nekoliko pokrajinskih tajništava, među njima Mladena Petreša doktoranda na Poljoprivrednom fakultetu u Novom Sadu koji je imenovan za pomoćnika tajnika za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo, a prema službeno nepotvrđenim informacijama Tomislav Žigmanov, predsjednik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini, dobit će funkciju u izvršnoj vlasti, u svojstvu državnog tajnika u novoosnovanom Ministarstvu za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog. Kako komentirate sudjelovanje predstavnika ovdašnje hrvatske manjine u aktualnoj vlasti?

U osnovi, ja mislim da je to korisno za hrvatsku zajednicu u Srbiji i da šalje dobru poruku za bilateralne odnose Srbije i Hrvatske. Manjine, pa i hrvatska, imaju specifičnu poziciju u svakom društvu i ne mogu koristiti iste strategije kao oporba iz redova većinskog naroda. Manjine su ranjive i dobro je da imaju priliku da kroz institucije djeluju i unaprijede vlastiti položaj. U ovakvim društvima je dobro da manjine sudjeluju u vlasti. To ne treba isključiti kritičku poziciju, naravno, ukoliko nisu zadovoljni nekim drugim rješenjima, to je prirodna pozicija za manjinske stranke. I do sada je hrvatska zajednica bila prepoznata kao zajednica koja ukazuje na probleme. Sudjelovanje hrvatske zajednice može biti i okidač za poboljšanje odnosa između dvije zemlje, posebno u ovoj godini kada je učinjeno nekoliko snažnih simboličnih gesta s obje strane, u Kninu, Gruborima, Vukovaru.

Na ulazu zgrade u kojoj u Novom Sadu sa suprugom i dvoje djece živi novinar Dinko Gruhonjić nepoznate osobe su, u noći između ponedjeljka i utorka, ispisale grafiti koji sadrže poruke mržnje i nacionalne netrpeljivosti. Među napisima bio je i jedan grafit podrške haškom osuđeniku i nekadašnjem ratnom komandantu bosanskih Srba Ratku Mladiću. Je li pored napada na sigurnost Gruhonjića u pitanju i napad na slobodu medija i izražavanja?

Radi se o događaju koji mora izazvati nepodijeljenu osudu i hitnu reakciju policije i tužiteljstva. Najprije je riječ o teškom i neprihvatljivom napadu na **Dinka Gruhonjića** i njegovu obitelj, potom se radi o govoru mržnje i, na kraju, o pritiscima na slobodu medija, jer je povod za grafit sigurno ležao u njegovom radu. Na sve ovo, ove događaje treba promatrati i u kontekstu opasnosti koju sa sobom nosi ideološki motiviran ekstremizam ili ideološki motivirana radikalna mišljenja.

Korona u Srbiji

Raste broj zaraženih i umrlih

Od početka epidemije koronavirus je u Srbiji potvrđen kod 183.437 osoba, a testirano je više od 1.800.000 ljudi. Od posljedica covid-a 19 preminule su 1.652 osobe, objavljeno je u srijedu na internetskoj stranici covid19.rs.

Direktor Svjetske zdravstvene organizacije u Srbiji **Marjan Ivanušić** rekao je da je Srbija pri kraju studenog po broju novooboljelih na 100.000 stanovnika bila među tri vodeće zemlje.

Kritično u Vojvodini

U Vojvodini je početkom ovog tjedna, samo u jednom danu, registrirano 1.763 nova slučaja oboljelih od covid-a 19, a toliko novozaraženih registrirano je i u nastavku ovog tjedna nared-

oboljelih uvedena je izvanredna situacija, što lokalnim samoupravama omogućava da dodatnoj pojačaju mjere zaštite lokalnog stanovništva.

Nove mjere

Zbog pogoršanja epidemiološke situacija danas na snagu stupaju nove mjere - ugostiteljski objekti i objekti uslužnih djelatnosti moći će raditi samo do 17 sati radnim danima, a vikendom će biti zatvoreni.

Vlada Srbije prihvatila je sugestije Kriznog stožera i odobrila uvođenje novih mjera, koje između ostalog podrazumijevaju da će restorani, kafići i barovi, klubovi, tržni centri, igraonice, kladionice, prodavaonice i svi drugi prodajni objekti moći raditi radnim danima do 17, dok će vikendom, od petka u 17 sati do ponedjeljka u 5 sati ujutru morati biti zatvoreni.

Ovo ograničenje se odnosi i na kozmetičke i frizerske salone, salone ljepote, fitness-centre, teretane i vježbaonice, spa centre i bazene.

Od novih mjera izuzete su ljekarne, benzinske crpke i dostava hrane putem kurira, koji mogu raditi neograničeno, svih sedam dana u tjednu. Prodavaonice prehrambene robe mogu raditi svaki dan do 21 sat, uključujući i vikend. Također, kazališta i kina radit će tijekom tjedna i vikendom do 17 sati. Tržnice radnim danima mogu raditi prema postojećem radnom vremenu, a vikendom od 6 do 15 sati.

Državni tajnik Ministarstva zdravlja **Mirsad Đerlek** izjavio je u srijedu da je pogoršanje epidemiološke

nih dana. Ukupnu brojku oboljelih Vojvođana to je povećalo na više od 27.000, priopćio je Institut za javno zdravlje Vojvodine.

»U svim općinama i dalje se registriraju visoki nivoi obolijevanja. Po broju novih slučajeva prednjači Novi Sad. Situacija je kritična u Pančevu, Zrenjaninu, Kikindi, Somboru, Subotici i Srijemskoj Mitrovici«, navodi se u priopćenju.

Prema ocjeni Instituta, epidemiološka situacija u AP Vojvodini je izvanredna, s daljom tendencijom pogoršanja. Na teritoriju svih gradova i općina situacija je izvanredna, a početkom tjedna broj registriranih aktivnih slučajeva u AP Vojvodini je bio 27.123, ali procjene Instituta su da je taj broj daleko veći.

Najveći broj registriranih aktivnih slučajeva je u Novom Sadu, slijedi Pančevo, Zrenjanin, pa Kikinda i Subotica.

»Zdravstveni sustav je u izuzetno teškoj, gotovo kritičnoj situaciji. Zaposleni u zdravstvu ulažu maksimalne napore da održe funkcioniranje sustava«, priopćili su iz Instituta. U mnogim vojvođanskim gradovima i općinama zbog povećanog broja

situacije iz dana u dan bio signal za uvođenje novih mjera za suzbijanje širenja koronavirusa jer je, kaže, očigledno da postojeće nisu dale rezultate.

Đerlek je za RTS kazao da se rezultati očekuju za sedam do deset dana od stupanja na snagu novih mjera.

H. R.

Na redu je briga o selu!

Budući da mi je specijalizacija urbani razvoj i prostorno planiranje, jako sam se zainteresirao za planove novog ministarstva u Vladi, koje je dobilo čudan naziv: Ministarstvo za brigu o selu. Selo u urbanističkoj teoriji predstavlja naseljeno mjesto čiji se stanovnici pretežno bave primarnim djelatnostima: poljoprivredom, lovom i ribarenjem. Gradom se smatra naselje čiji se žitelji pretežno bave sekundarnim djelatnostima (zanatska i proizvodna), zatim tercijalnim (usluge) i ostalim. Zakonodavac i ministar nisu definirali što podrazumijevaju pod pojmom selo, no da vidimo što se planira. O tim planovima slušao sam novog-starog ministra (bio je ministar bez portfelja) u jednoj TV emisiji, a potražio sam naravno dostupne informacije i na internetu. Među ostalim, ministar koji je već tri godine zreo za penziju (rođen 1952.) izjavio je da 40% stanovništva živi na selu. Na netu sam pročitao da u Srbiji ima 570.000 seoskih domaćinstava s milijun stanovnika, od kojih 175.000 uživa u ne baš velikim poljoprivrednim penzijama. Ovi

Zgrada općine Ub

podatci su već na prvi pogled izuzetno oprečni i proturječni. Tek iduće godine vršit će se opći popis stanovništva, pa ćemo tek 2022. godine imati egzaktnije podatke. Posljednji popis je izvršen 2011. godine, to je ujedno i prvi popis otkada je Srbija samostalna država. Po tim podacima država (bez Kosova) ima 7.120.666 stanovnika, a u inozemstvu (privremeno?) živi 290.045 građana. Interno raseljene osobe s Kosova uračunate su u stalno stanovništvo. Ukupan broj kućanstava je 2.497.187. Ako je izjava ministra točna, onda na selu živi 2,85 milijuna ljudi. Budući da je ministar u ranijem mandatu bio zadužen za regionalni razvoj i koordinaciju rada javnih poduzeća (čovjek je baš svestran), znači ako su on ili njegovi suradnici imali uopće pojma što znači regionalni razvoj, onda su trebali znati da je u našoj republici hijerarhija naselja vrlo različita i često nema veze s brojem stanovnika. Primjera radi, u Vojvodini ili u centralnoj Srbiji (ispod Save i Dunava). Evo očiglednog primjera: mjesto Ub je sjedište istoimene općine (u Šumadiji, 55 km od Beograda) s oko 6.000 stanovnika, cijela općina ima 29.101 stanovnika, koji žive u 37 sela. Znači, ta sela imaju prosječno 786 žitelja. U našoj općini mjesto Čantavir, koje možemo svrstati u naselje koje se pretežno bavi poljoprivredom (znači, selo je), ima 6.597 stanovnika. U morfološkom pogledu također ima bitne razlike:

naša vojvođanska sela su ušorena, s ulicama i bar s jednim centralnim trgom; neki imaju bar vodovod, a postoje sela i s kanalizacijom. U Šumadiji postoje sela, naročito planinska, koja se sastoje od više zaselaka, znači po jedna ili dvije kuće na jednoj lokaciji, pa do nje isto tako, putovi su neuređeni itd., bez komunalne opreme. Pitam se o kojim seoskim naseljima »brine« naš ministar i njegov tim? Razvoj ovih tipova naselja trebao bi biti definiran u prostornim planovima.

Prostorni planovi

U našoj državi izrađena su dva prostorna plana (PPS1 i PPS2). Prvi je objavljen 1996. godine, plan je izrađen za period od 2011., znači za period od 15 godina. PPS2 je obuhvatio period od 2010. do 2020., znači deset godina. Koncem ove godine važnost plana ističe, nemam saznanje da se radi novi PPS. Zasad se spominje plan razvoja do 2025. To je zapravo plan razvoja koji je izradila republička Vlada, koliko se sjećam na inicijativu vladajuće partije i njegovog rukovodioca. Službeno, planovi se nazivaju strategijama razvoja i programima razvoja. Recimo, Vlada je donijela »Strategiju održivog urbanog razvoja Republike Srbije do 2030. godine« koja je objavljena i u *Službenom glasniku RS* 28. lipnja 2019. Strategija ima još, ali većini ove godine »ističe rok«. Sudeći po riječim Dvostrukog Predsjednika, i ovoj Vladi za manje od godinu i pol ističe »rok trajanja«, pa sumnjam da će mnogo truda uložiti u vizioniranje novih dugoročnih planova, što ne znači da ministar koji brine o selu ne može imati vlastite vizije.

Minstarske vizije

Novi ministar je 30. listopada ove godine dao intervju i rekao sljedeće: »Za mjesec dana predstaviti ću konkretan plan rada resora koji do sada nije postojao«. Mjesec dana je prošlo i jedva čekam da ministar održi svoje obećanje. Onda ću moći još konkretnije govoriti na ovu temu koja me doista jako interesira. Nadalje je rekao: »Imamo oko 200.000 hektara neobrađenog državnog zemljišta. Želimo organizirati ustupanje na besplatno korištenje do 50 ha mladim poljoprivrednicima«. Tu počinje kvaka. Neobrađenog zemljišta, po mom mišljenju, ima na tim prostorima koji nisu pogodni za poljoprivrednu obradu. Po PPS-u 1 ima tri kategorije zemljišta: za ratarsko-stočarsku proizvodnju (npr. Vojvodina), za stočarsko-voćarsko-vinogradarsku djelatnost (takvo je npr. zemljište oko Subotice) i za planinsko-stočarsku proizvodnju (takva zemljišta se nalaze u centralnoj Srbiji). Za organiziranje poljoprivredne proizvodnje samo zemljište nije dovoljno. Treba imati znanje, zatim povoljne kredite za nabavu mehanizacije, osnovnog stada, voćki, organizirani otkup gotovih proizvoda, stan, staje, obore, naravno i pristupne putove. Da ne duljim dalje, bitno je da »brinemo o selu« i čekamo usvajanje proračuna za narednu godinu. Onda ćemo biti pametniji.

Sve je bliže...

Drugo lice SUBOTICE

Naajsmješniji virus u povijesti čovječanstva – kako ga je zimus na početku njegova haranja (tada u sjevernoj Italiji), uz potporu državnog vrha na čelu s predsjednikom **Aleksandrom Vučićem**, nazvao dobitnik ordena *Karađorđeve zvijezde* pulmolog dr. **Branimir Nestorović**, iz dana u dan razuvjerava sve više nevjernih toma ne samo o vlastitom postojanju nego i o stupnju svoje ozbiljnosti. Brojke novooboljelih, koje iz dana u dan i iz sata u sat sve više upozoravaju i straše, prisilile su ne samo krizne stožere, Vladu i lokalne samouprave na uvođenje sve strožih mjera nego je i sve veći broj (su)građana situaciju konačno shvatio krajnje ozbiljno. Ili to bar tako na prvi pogled djeluje.

Djeluje, zapravo, kao i cijela situacija s koronavirusom od samoga početka – zbunjujuće. S jedne strane, više je nego uočljivo da sve veći broj (su)građana nosi maske ne samo tamo gdje je to obavezno, u autobusu ili prodavaonici recimo, nego i na otvorenom prostoru dok pješače ili pak voze bicikl. S druge, pak, strane također je i više nego li uočljivo da se mnogi ne pridržavaju propisanih mjera: distanca je gotovo misaona imenica i na otvorenom i u zatvorenom prostoru, a o gužvama za »crni petak« mogle bi se napisati brojne studije. Uglavnom iz područja raznih grana medicine. Pa ipak, dojam da su ljudi konačno počeli shvaćati opasnost »najsmješnijeg virusa« dodatno pojačava činjenica da je brojka osobno poznatih koji su od njega oboljeli sve veća, a kada se još čuje da je netko od njih umro ili se pak bori za život u svijest nezvana stigne (po) misao: »sve je bliže«. Da, sve je bliže i posvuda je: na maski, na artiklu kog opipavamo, na bravi, u zraku, na garderobi... I sve će se teže (biti) od nje (o)braniti.

I pored neodgovornog ponašanja, nerijetko upravo onih neodgovornijih, djeluje kao da je sve veći broj onih koji postaju svjesni da nam korona nije samo neželjeni životni suputnik nego i opasan protivnik. Protivnik kog smo prošle godine, uz sve poštovanje oprečnih pa time i zbunjujućih prognoza, zapatili za cijeli život. Jer, uz sav znanstveni napredak, čovječanstvo se nije u stanju izboriti niti s mnogo vidljivijim štetnicima poput komaraca ili štakora, pa je teško vjerovati da će se »najsmješniji virus u povijesti čovječanstva« na proljeće ili koncem godine uplašiti cjepiva ili lijeka protiv njega i jednostavno nestati samo zato što tako netko predviđa. Koronavirus, od Grenlanda do Novog Zelanda, sva je prilika bit će nov na popisu stalnih bolesti od koje će obolijevati ljudski rod, baš kao što će maske postati ne samo sastavni dio garderobe nego i modni detalj, ravnopravan cipelama, šeširima, hlačama ili kaputima.

U situaciji kada je teško predvidjeti ili planirati događaje za sljedeći dan, a kamoli za razdoblje od nekoliko mjeseci unaprijed, jednu stvar i nije tako teško zamisliti: broj onih koji će biti protiv cjepiva i cijepjenja, dakle cjepivoskeptičnih, bit će približno isti broju onih koji su do jučer vjerovali nositelju ordena *Karađorđeve zvijezde* o šaljivdžijskoj naravi nevidljivog ubojice. Postotak učinkovitosti novih cjepiva, koja se najavljuju s raznih

strana, i vrijeme dokaza istog, kao glavni argumenti za skepsu i protivljenje, postat će nebitni i past će u vodu tek kada đavo dođe po svoje.

A do tada sve se više navikavamo na ozračje u kom će nam najradosniji mjesec u godini, mjesec prepun blagdana, slava i praznika proteći nekako drugačije, sjetnije svakako: bez gužve na *Winterfestu* (koga neće ni biti), sa skraćenim radnim vremenom trgovina, ugostiteljskih objekata i ustanova kulture; smanjenim brojem polazaka autobusa, s realnom mogućnošću da nam se najbliži neće (moći) vratiti iz inozemstva niti na nekoliko dana i bez (većeg broja) gostiju u trenucima kada su se oni uvijek (d)očekivali...

Pa ipak, vrijeme je u ovo u kom će se, bar na kratko, vratiti različiti oblici humanosti, onakvi kakvi su nam još u svježem sjećanju od ovoga proljeća. Evo, na primjer, hvale vrijedne akcije grupe »Za Suboticu svim srcem« koja je ovih dana počela prikupljati novogodišnje paketiće za djecu iz socijalno najugroženijih obitelji, čiji osnivač **Branko Prčić** za 20. prosinca najavljuje podjelu istih na Otvorenom sveučilištu. Neće, naravno, izostati ni brojni drugi primjeri u kom će mnogi neimenovani mikulaši, djedovi božićnjaci ili božić bate usrećiti i najmlađe i najstarije prigodnim paketima slatkiša ili pak osnovnih živežnih namirnica.

Ne izostaje, međutim, ni mračnija strana ove tamne priče kao sastavni dio svakodnevice, a čija se besramnost dodatno uočava u vremenima poput ovih. Obitelj **Gajódi**, čiji jedanaestomjesečni sin **Oliver** boluje od genetske mišićne atrofije, upozorila je ovih dana javnost da nepoznate osobe na ime njihove nesreće prikupljaju novac u vlastiti džep, pozivajući građane da ih, ukoliko im zazvone na vrata s takvom molbom, prijave policiji. Ako ste svjesni toga u kakvom nam je položaju zdravstveni sustav u odnosu na ostale segmente društva; ako imate višak dobre volje i sredstava, a iz ranije navedenog bar jednog razloga nemate ih kako »potrošiti«, rješenje je jednostavno: malom Oliveru najlakše ćete pomoći slanjem sms poruke 848 na broj 3030 ili pak uplatom na račun Fondacije »Budi human – Aleksandar Šapić«. Ime u ovom slučaju nije bitno, jer... sva se zovu Oliver.

Z. R.

Dodjela materijalne potpore/stipendije učenicima cjelovite nastave na hrvatskom jeziku

Financijska pomoć obiteljima s više djece

Ugovori o dodjeli materijalne potpore/stipendije učenicima cjelovite nastave na hrvatskom jeziku potpisani su 25. studenoga između roditelja/učenika i HPD-a *Bela Gabrić*, odnosno predsjednice Udruge **Margarete Uršal**.

Na ovaj natječaj mogle su konkurirati obitelji koje imaju troje i više učenika u cjelovitoj nastavi na hrvatskom jeziku, a nemaju veća primanja od 25.000 dinara po članu obitelji. Iako su neke obitelji ispunjavale uvjete za više djece, više od četvero njih nije moglo dobiti pomoć. Tako je, po riječima Margaret Uršal, u nižim razredima podijeljeno 15 stipendija, u višim osam, te tri u srednjoj školi, a na ovome popisu našlo se još dvoje učenika kojima je bila potrebna financijska pomoć.

Pomoć od po 12.000 dinara u dva dijela (prvi dio je sada isplaćen, a drugi će biti u travnju naredne godine), dobilo je ukupno 15 obitelji: u šest obitelji je po jedno dijete dobilo potporu, u drugih šest obitelji po dvoje djece, u dvije obitelji po troje i u jednoj obitelji četvero djece.

Sredstva su osigurana putem javnog natječaja Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske s projektom »Podrška učenicima koji pohađaju nastavu na hrvatskom

jeziku«. Na projektu je dobiveno 311.608,52 dinara i to je bilo dovoljno za 26 stipendija, a dodijeljeno je 28, što je Udruga nadomjestila iz drugih izvora.

»Planiramo da ovaj projekt zaživi, jer je u ciljevima Udruge zacrtana pomoć djeci i obiteljima kao jedan od prioriteta, s time da će svake naredne godine važiti novi uvjeti u zavisnosti od situacije i potrebe. Također je važno naglasiti da su učiteljice i razrednici, kao i članovi Udruge koji su prosvjetni djelatnici, bili od velike pomoći, jer su ukazali na onu djecu i obitelji koji su zaista u potrebi«, pojasnila je Uršal.

Ugovori su potpisani u prostorijama HNV-a, a zbog pandemije i izvanrednih mjera roditelji/učenici su bili zakazivani sukcesivno.

Ž. V.

Potpisani ugovori između roditelja i HPD-a *Bela Gabrić* Sufinanciranje prijevoza učenika

Ugovor o financijskoj pomoći za prijevoz učenika potpisali su 26. studenoga u Hrvatskom nacionalnom vijeću predsjednica Hrvatskog prosvjetnog društva *Bela Gabrić* **Margareta Uršal** i četiri roditelja s teritorija Male Bosne koji svakodnevno voze djecu, učenike cjelovite nastave na hrvatskom jeziku u OŠ *Ivan Milutinović* u Maloj Bosni.

Roditelji su tijekom razgovora istaknuli kako im ova potpora znači, jer za djecu nema odgovarajući prijevoz od kuće do škole i obrnuto. Vrijeme prometovanja i trase prigradskih autobusa se ne poklapaju s učeničkim potrebama, te stoga ne mogu ići linijskim prijevozom. Uz to, djeca su poprilično udaljena od škole, a budući da su to učenici nižih razreda, ne mogu ići sami pješice jer bi dio puta morali ići po glavnoj cesti, što je nesigurno. Tako su roditelji prinuđeni svakodnevno voziti djecu do škole i nazad, a na ovaj način im je to barem financijski olakšano. »Ovo nam je značajna pomoć, jer put do škole je zaista nesiguran. Ako bi djeca čekala autobus, morala bi biti na ulici po sat-sat i pol vremena i onda ponovno dio puta moraju ići glavnom cestom. Ovako se mi roditelji međusobno dogovaramo i vozimo djecu do škole i nazad. Ono što nam je svima najvažnije – djeca su na sigurnom«, kaže **Nada Ivković**.

Financijska sredstva HPD *Bela Gabrić* je osiguralo putem prvog natječaja Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske iz projekta »Prijevoz učenika osnovnih i srednjih škola koji pohađaju nastavu na hrvatskom jeziku«, a partner

na ovome projektu je Hrvatsko nacionalno vijeće. Na natječaju je dobiveno 591.192,60 dinara za tri aktivnosti: prijevoz učenika od prvog do četvrtog razreda – tri linije, sufinanciranje srednjoškolskih autobusnih karata i pojedinačni zahtjevi za sufinanciranje. »Društvo je na sebe preuzelo sufinanciranje pojedinačnih zahtjeva i sufinanciranje autobusnih karata za učenike srednje škole. Roditelji koji su potpisali spomenuti ugovor dobijati će mjesečno 2.000 dinara i pravdat će ih računima za gorivo. Novčana pomoć će biti isplaćivana kvartalno, te ćemo tako bar malo pomoći roditeljima oko prijevoza djece. Prvih mjesec dana ove školske godine učenicima srednjih škola koji putuju je mjesečne karte sufinanciralo HNV, a sada smo mi na sebe preuzeli taj trošak, sve dok bude bilo sredstva iz projekta za tu namjenu, a nakon toga sufinanciranje će nastaviti HNV«, kaže Uršal i napominje kako se i nadalje planira ovakav vid financijske pomoći roditeljima, te da to bude jedan od redovitih projekata Udruge u suradnji s Hrvatskim nacionalnim vijećem.

Ž. V.

Obilazak škola u kojima se izučava predmet Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture

Razgovorom i potporom do uspjeha

Otvorili smo mnoga pitanja, poput obuke nastavnog kadra, pitanje sadržaja, nastavnih materijala i svega onoga što im je potrebno za izvođenje kvalitetne nastave, ali i o promoviranju nastave na hrvatskom jeziku

Osim cjelovite nastave na hrvatskom jeziku, u Vojvodini se u 14 škola izučava izborni predmet Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture. Za ovaj predmet opredijelilo se 466 učenika u sljedećim mjestima: Bereg, Bezdan, Monoštor, Sonta, Vajska, Plavna, Sot, Srijemska Mitrovica, Đurđin, Tavankut i Žednik.

Udruga *Naša djeca*, u suradnji s Hrvatskim nacionalnim vijećem, krenula je u obilazak škola i nastave ovoga predmeta, te tako započela s realizacijom projekta »Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture – upoznaj i voli svoje, a poštuj tuđe«, koji financira Ministarstvo prosvjete, znanosti i tehnološkog razvoja Srbije.

Aktivnostima do većeg broja djece

Cilj ovoga projekta, po riječima dopredsjednice Udruge *Naša djeca* **Ninoslave Pirša**, je podizanje stručnih i jezičnih kompetencija nastavnika za realizaciju novih programa nastave i učenja ovoga predmeta u osnovnoj školi. Također, želja spomenute Udruge je i povećati broj učenika koji izučavaju ovaj izborni predmet, a sve to radi opstanka i očuvanja kulture, naslijeđa, baštine i jezika Hrvata na ovim prostorima.

Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture izučava se u osnovnoj školi, a u zavisnosti od broja zainteresiranih uglavnom su formirane mješovite skupine djece, osim u OŠ 22. oktobar u Monoštoru i OŠ *Ivan Goran Kovačić* u Sonti, gdje je veliki broj djece zainteresiran za izučavanje ovoga predmeta, te su tamo formirane zasebne razredne skupine. Kada je u pitanju srednja škola, hrvatski jezik se izučava za sada samo na teritoriju Srijemske Mitrovice u Hrvatskom domu.

Prošle školske godine je u pojedinim školama bilo neregularnosti kod anketiranja roditelja, a ove, iako je promocija bila na višoj razini, zbog online nastave nije se moglo kontrolirati jesu li svugdje ankete provedene po zakonu.

»Ove godine smo bili aktivniji po pitanju promocije nastave Hrvatskog jezika s elementima nacionalne kulture, izrađeni su plakati i flajeri te podijeljeni roditeljima, a svaka škola je bila obaviještena i zamoljena da regularno provede anketu za roditelje. Putem sajta i Facebook stranice HNV-a promovirali smo nastavu, ukazivali na važnost i prednosti izučavanja ovoga predmeta«, kaže predsjednica Odbora HNV-a za obrazovanje **Margareta Uršal**.

U OŠ *Pionir* u Žedniku nikada nije bio veliki broj učenika koji izučavaju ovaj predmet, a ove godine je izuzetno mali. Po riječi-

Sonta

Vajska

Bereg

ma Margarete Uršal u ovoj školskoj godini u spomenutoj školi je kao izborni predmet ponuđen i bunjevački jezik što je dovelo do toga da je u rujnu bio prijavljen tek jedan učenik za izučavanje ovog predmeta. Naime, do roditelja je došla informacija da se u ovoj školi više neće izučavati hrvatski jezik, te su se neki »prepisali« na bunjevački jezik, neki odustali, a tek mali broj njih je nastavio pohađati ovaj predmet.

Novi program u školama, udžbenici u izradi

Udžbenici za ovaj predmet su u izradi, te je tako udžbenik za prvi i drugi razred tekstualno kompletni, radi se na likovnom opremanju i ilustracijama, te slijedi prijelom i slanje na odobrenje.

Novi programi nastave i učenja koji su odobreni od Ministarstva prosvjete su kompletni za osnovnu školu i ovim posjetom uručeni nastavnicima.

»Novi programi su vrlo široko postavljeni te je ostavljen prostor za izučavanje jezika i kulture, baštine, običaja i tradicije Hrvata i u pojedinim mjestima. Upravo to je i jedan od razloga zašto je teško i komplicirano napraviti udžbenik koji bi obuhvatio sve to bogatstvo na jednom mjestu. Limitirani smo brojem strana i papirnom formom udžbenika, a trenutno ne postoje mogućnosti za izradu digitalnih (interaktivnih) udžbenika, koji bi za ovaj predmet više odgovarali«, kaže Uršal i dodaje: »Prilikom ovoga posjeta s ravnateljima i nastavnicima smo razgovarali o problemima i potrebama. Otvorili smo mnoga pitanja, poput obuke nastavnog ka-

Sombor

dra, kvalitetne realizacije predviđenih sadržaja, raspoloživosti nastavnih materijala i svega što je potrebno za realiziranje kvalitetne, moderne, učenicima zanimljive nastave ovog izbornog predmeta.«

Do sada su predstavnici spomenute Udruga i članovi Odbora za obrazovanje obišli škole u Somboru, Beregu, Sonti, Monoštoru, Vajskoj i Plavni, te je ovim povodom Udruga *Naša djeca* učenicima koji pohađaju ovaj predmet darovala bočice za vodu, a nastavnicima novi program nastave i učenja, kao i potrebni materijal za rad, dok je HNV svima darovao zaštitne maske.

Nastava na hrvatskom jeziku i u Somboru

Izučavanje Hrvatskog jezika s elementima nacionalne kulture ovoga tjedna započelo je i u Somboru. Zbog relativno malog broja zainteresirane djece (15) koja su raspoređena u nekoliko

Monoštor

škola, najbolje rješenje za svu djecu je organiziranje nastave u Hrvatskom domu u Somboru.

Na inicijalnom sastanku za organizaciju početka nastave nazočili su predstavnici HNV-a, Udruge *Naša djeca* i predstavnici HKUD-a *Vladimir Nazor* iz Sombora **Marija Matarić** i **Alojzije Firanj**, vijećnik HNV-a iz Sombora, a već sljedeći sastanak, koji je održan 24. studenoga, bio je s roditeljima i djecom. Djecu i roditelje su asistentica HNV-a u obrazovanju **Nataša Stipančević** i prof. **Ivan Baričević** upoznali s benefitima izučavanja ovog predmeta, kao i samim programom.

»Vjerujemo kako će i ove godine zaživjeti nastava u Somboru, te da će djeca s radošću dolaziti na sate hrvatskog jezika. Neki roditelji su se raspitivali i za nastavak učenja ovoga predmeta, te pripremu za studije u Hrvatskoj. Nadamo se da će svake godine biti sve više zainteresiranih učenika«, kaže Stipančević.

Sati hrvatskog jezika održavat će se svakog utorka s početkom u 18 sati u Hrvatskom domu u Somboru, a zainteresirani učenici se u spomenutom terminu mogu priključiti ovoj skupini.

Ž.V.

U sezoni kolinja mala potražnja prasadi i tovljenika

Korona oborila cijene

U Somboru se prasad otkupljuju po cijeni od 190 dinara, a tovljenici za 140-150 dinara po kilogramu žive mjere. Korona je utjecala na manju tražnju, što je oborilo otkupne cijene

U razdoblju smo kolinja i slavlja, pa bi tako gledano sada traženi bili i tovljenici i prasad, a kako po zakonu tržišta veća potražnja diže cijene, oni čiji su obori puni tovljenika i prasadi sada bi zadovoljno trljali ruke. Možda bi tako i bilo da nije korona zbog koje su odgođene javne i obiteljske proslave i zbog koje su općenito ljudi u strahu, ne samo zbog zaraze već i zbog moguće gospodarske krize uzrokovane pandemijom i mjerama zatvaranja.

Razlog je to što je cijena prasadi ovih dana tek oko 190 dinara, što velike prodaje nakupcima nema već tjednima i što je cijena tovljenika oko 150 dinara.

Za prasad nitko ni ne pita

U oborima **Bojana Jožića** iz salaša Nenadić nova tura prasadi bit će za tržište spremna oko Božića. Kako će ih prodati i po kojoj cijeni je ono što ga brine ovih dana. I ne bez razloga.

»Utovara nije bilo već dva tjedna, a u normalnim godinama ovo je vrijeme kada je prasad tražena, pa su otkup i utovari ne-

kada i dva puta tjedno. Moja posljednja isporuka bila je prije dva tjedna i jedva sam prodao po 180 dinara. Oko Božića cijena uvijek bude dobra i uvijek je prasad tražena, ali ova godina je drugačija«, pojašnjava Bojan ovogodišnja kretanja na tržištu.

Kako kaže, s cijenom od 190 dinara proizvođači su na nuli ili u malom minusu.

»Neka isplativa cijena je 220 ili 230 dinara. Tek se uz tu cijenu može govoriti o nekoj maloj zaradi«, kaže Jožić.

Slično je i s tovljenicima – potražnja mala, a cijena ispod rentabilnosti.

Antun Paštrović iz salaša Bezdanski put ne drži svinje na veliko, ali uvijek za tržište bude i prasadi i tovljenika. Ovih dana prodao je tri tovljenika, a cijena je bila 140 dinara po kilogramu.

»Svinje su bile nešto teže, naručene od kupca još prije nekoliko mjeseci, pa sam pristao na cijenu koju nude mesari«, kaže Paštrović i dodaje da ove sezone zarade na tovljenicima neće biti.

Izjednačeni tovljenici i junad

Otkupne cijene tovljenika i junadi rase *holstein* skoro su se izjednačile. Proizvođačima se trenutno za ovu rasu nudi 150 do 160 dinara po kilogramu, uz rok isplate od 30 do 60 dana.

Junad simentalke rase nešto je skuplja, ali prodaja je gotovo posve stala.

Najniža cijena u Somboru

Prema informacijama koje je objavilo Ministarstvo poljoprivrede na portalu koji prati kretanje cijena poljoprivrednih proizvoda, najniža cijena tovljenika i prasadi je u Somboru. Tovljenici su 140 dinara po kilogramu žive mjere, dok je cijena u Vranju 180, Srijemskoj Mitrovici 170, a u Beogradu i Leskovcu 160 dinara.

Prije godinu dana tovljenici u Somboru koštali su 160 dinara, ali je prije godinu dana kukuruz bio jeftiniji pet dinara u odnosu na trenutačne cijene.

Tu konstataciju on potkrepljuje ulaganjima potrebnim kako bi se dobio tovljenik od 110-120 kilograma:

»U tov ulazi prase od oko 25 kilograma. U vrijeme početka tova prasad su koštala oko 220 dinara po kilogramu, što je već na samom početku tova ulaganje od 5.500 dinara. Za 110 kilograma žive mjere tovljenik pojede 300 kilograma kukuruza, što je prema sadašnjim cijenama 6.000 dinara, još 50 kilograma 'supera', što troškovnik povećava još za 900 dinara. Treba u hranu dodati soje, ječma, pa troškovi struje, uloženi rad«, izvodi nam računicu ovaj poljoprivrednik kao dokaz da će novčarke odgajivača svinja ove zime ostati poluprazne.

Bit će tako i kod onih poljoprivrednika koji će uspjeti prodati utovljene svinje i po 170 dinara. Za proizvođače je i 170 dinara niska cijena, jer, kako kažu, sve ispod 200-220 dinara je rad bez zarade.

Oni koji su duže u tom poslu podsjećaju na odnose koji određuju ima li ili nema zarade. Ukoliko kilogram žive mjere tovljeni-

ka vrijedi kao 10 kilograma kukuruza, zarada po tovljeniku je od 10 do 15 eura. Danas je cijena tovljenika 150 dinara, a 10 kilograma kukuruza 200 dinara.

Tanki odrezak

Da je potražnja manja, vidljivo je i po kupovini u mesnicama. Mesari kažu kako se nekada u ovo doba kupovalo cijelo prase ili jagnje, a sada se uzima četvrtina ili i manje.

»Ne mogu reći da nam je promet drastično pao, ali vide se posljedice ove situacije u kojoj se nalazimo. Umjesto nekoliko kilograma mesa, kupuje se nekoliko odrezaka«, kaže **Kristina Kovač** iz mesnice *Ukusi Lemeša* iz Lemeša.

Ona i suprug **Kristijan** bave se i proizvodnjom lemeškog kulena, a sajmovi i druge manifestacije prilika su ne samo za promociju već i prodaju.

»Ova godina prošla je bez tih manifestacija. Jedino smo išli u Erdevik, ali i tamo se po prodaji osjetilo da situacija nije kao ranijih godina«, kaže Kristina.

Na gubitku su ne samo male mesnice već i one velike koje mesom i prerađevinama opskrbljuju restorane ili hotele. Smanjen promet u tim ugostiteljskim i turističkim objektima lančano je utjecao na manju potrošnju mesa. Procjene su i za 25 posto. Pogodilo trgovce, pa nakon toga i proizvođače. Taj trend bit će nastavljen, a bojazan je i što će biti početkom naredne godine. Procjene su da će tražnja biti još manja, što će dodatno oboriti cijenu.

Z. Vasiljević

Kako živi hrvatska zajednica u selu Vašica?

Malobrojni, ali vrijedni hvale

»Malo nas je. Okupljamo se najviše u crkvi, a nažalost i na groblju jer je u posljednje vrijeme veći broj sprovoda nego rođenja i vjenčanja. Lijepa vijest za naše selo je da će se na proljeće graditi kapela na katoličkom groblju. Što se tiče prijateljstava, sa svima smo u dobrim odnosima, i s onima koji su se doselili i s onima koji su ostali živjeti ovdje, ali i s onima koji su odselili u Hrvatsku«, kaže Ivan Bertić

Selo Vašica se nalazi u šidskoj općini na svega nekoliko kilometara od Šida. Nije se uvijek nalazila na današnjem mjestu, već je bila južno, nekoliko kilometara prema Batrovcima, smještena uz samu rijeku Bosut, pod nazivom Gradina. U selu je prije ratnih devedesetih godina živjelo 25,57 posto Hrvata. Danas u tom mjestu živi 1.717 stanovnika, 89 posto su Srbi, a tek nešto više od 7 posto su Hrvati. Ostalo je tek nekoliko obitelji, uglavnom starije populacije. Mladih je sve manje. Po završetku srednjoškolskog školovanja odlaze na fakultete u veće gradove gdje ostaju živjeti. Rijetko tko od njih se odlučuje ostati na selu. Malobrojna zajednica Hrvata, koja je ostala živjeti u Vašici, uglavnom se bavi poljoprivredom, a jedino mjesto okupljanja im je katolička crkva svetog Ivana Krstitelja, koja je nakon miniranja 1995. godine, uz dobru volju biskupa, župnika i vjernika, obnovljena. Na inicijativu župnika **Nikice Bošnjakovića** 2011. godine započeli su radovi i na obnovi crkvene kuće. Iako malobrojni, Hrvati u ovom selu, unatoč teškim uvjetima, vrijedno rade na svojim poljoprivrednim gospodarstvima i nastoje osigurati sredstva za egzistenciju svojih obitelji. Posjetili smo neke od njih u vrijeme kada se završavaju radovi u atarima i pripremaju njive za narednu sjetvu.

Sve nas je manje

Sve do ratnih devedesetih godina u ovom mjestu je bilo 120 hrvatskih obitelji. Više od polovice njih nakon nemilih događaja 90-ih preselili su u Hrvatsku, uglavnom u Donji Miholjac i okolicu Našica. Danas ih je ostalo oko pedeset kuća. Obitelji **Ada-**

Crkva sv. Ivana Krstitelja

mec, Bertići, Lukačevići, Vrapčenjaci... neke su od onih koje su ostale živjeti u svom selu. Prilikom posjeta, ispred crkve svetog Ivana Krstitelja, zatekli smo jednu od najstarijih župljanki **Angelinu Lukačević**. Iako ima 90 godina, s radošću čeka nedjelju kako bi mogla otići na svetu misu.

»Ostalo nas je malo starosjedilaca u selu, i to većinom nas starijih i bolesnih. Mali je broj mladih, posebice u crkvi. U nedjelju na misi bilo nas je pet žena i dvoje djece. A nekada je bila puna crkva, posebno na većim blagdanima i na našem kirbaju, proslavi svetog Ivana Krstitelja. Inače, ja sam rodом iz Apševaca i ovdje živim od kada sam se udala. Kada sam se udala i rodila djecu, veći dio vremena sam provodila kod *kolebe* u ataru, gdje smo čuvali stoku. Djeca su bila mala i tamo sam ih čuvala. Sve je nekada nekako bilo ljepše i drugačije. Danas nitko nikoga ne treba, a nekada smo sretnije živjeli u ljubavi i slozi. Nedostaju mi ta stara vremena«, kaže baka Angelina.

Tada lakše nego sada

Obitelj Bertić je nakon ratnih devedesetih ostala živjeti u svom mjestu. U svom kućanstvu danas ih živi troje, a djeca su na fakultetu, sin u Münchenu, a kći u Novom Sadu.

Angelina Lukačević

»Rođen sam u Vašici i cijeli život sam proveo ovdje. Bavimo se poljoprivredom, stočarstvom, a posljednjih godina i plaste-ničkom proizvodnjom. Nekada je bilo ljepše živjeti, pogotovo nama poljoprivrednicama. Sada je mnogo teže. Ako radiš malo, malo imaš; a više si ne možemo priuštiti. Zato se, osim poljopri-vredom, bavim i stočarstvom i tako nadopunjujem svoj kućni proračun«, kaže **Ivan Bertić**.

Na pitanje kako danas živi malobrojna hrvatska zajednica u Vašici, on nam odgo-vara:

»Malo nas je. Okupljamo se najviše u crkvi, a nažalost i na groblju, jer je u po-sljednje vrijeme veći broj sprovoda nego rođenja i vjenčanja. Lijepa vijest za naše selo je da će se na proljeće graditi kapela na katoličkom groblju. Što se tiče prijatelj-stava, sa svima smo u dobrim odnosima, i s onima koji su se doselili, i s onima koji su ostali živjeti ovdje, ali i s onima koji su odselili u Hrvatsku. Neki od njih dolaze kod nas u posjet, ali i mi nekada kod njih jer to su prijateljstva koja su ostala za cijeli život«, ističe Ivan.

Njeguju se dugogodišnja prijateljstva

Supruga **Viktorija** je rođena u Morovi-ću. U Vašicu je došla 1992. godine. Tada se udala za Ivana.

»Kada sam došla u Vašicu, u selu je bilo mirno. Kasnije je bilo manjih problema i mnoge hrvatske obitelji su preselile u Hrvat-sku. Međutim, mi smo odlučili ostati. Moji roditelji su također odselili u okolicu Donjeg Miholjca. Tamo su umrli i sahranjeni. Ostala mi je samo sestra koja danas živi u Belom Manastiru. Od-lazim često u Hrvatsku u posjet sestri, teti i braći u Nijemcima. Često posjećujem i naše Vašćane koji sada žive tamo. Ostali smo

u dobrim odnosima sa svima i negujemo dugogodišnja prija-teljstva«, ističe Viktorija navodeći da rado odlazi na kulturne ma-nifestacije u Vinkovce, te na mise u Morović i Vašicu u povodu većih blagdana.

Žal za starim vremenima

Obitelj Adamec je jedina obitelj s tim prezimenom u Vašici. I oni se, kao i veći dio ostalih mještana, bave poljoprivredom.

»Bavim se poljoprivredom, mada mi to nije oduvijek bila pri-marna djelatnost. Prije ratnih devedesetih radio sam u IM Srem u Šidu sve dok nije došlo do stečaja. Supruga je nekada radila u tekstilnoj industriji Šik u Šidu, a sada je i ona doma i bavi se povrtlarstvom. I dok smo bili u radnom odnosu obrađivali smo zemlju, ali nam je to tada bio dodatni prihod. Poslije rata nismo htjeli ići odavde i ostali smo u selu. Ovdje sam rođen i želio sam ostati ovdje živjeti i raditi«, kaže **Stipo Adamec**.

Također navodi da je život nekada bio ljepši u selu. Sa sjetom se prisjeća starih dobrih vremena.

»Nekada je bilo ljepše i lagodnije živjeti. Sve do rata. Šidska općina je nekad bila centar bivše države, svi putnici su prolazili kroz našu općinu. Sada smo 'slijepo crijevo', pomalo zaborav-ljeni. Teško se od poljoprivrede danas može živjeti. Trebao bih obrađivati 30-40 hektara da bih mogao imati neku računicu. A s manjim površinama teško. Ali, borimo se, radimo i nastojimo osigurati sredstva za egzistenciju za svoju obitelj«, navodi Stipo.

I tako danas živi većina njih. U krugu svojih obitelji trude se da svojim radom osiguraju svojoj djeci egzistencijalne potrebe za život. Nedjeljne mise koje se u mjesnoj crkvi održavaju jednom

Ivan i Viktorija Bertić

mjesečno jedino su im mjesto okupljanja. A njihovi sunarodnja-ci koji su ratnih devedesetih godina napustili svoje selo danas žive u dvadesetak mjesta diljem Hrvatske: Osijeku, Livani, Brije-šću, Vuki, Kapelni, Novoj Bukovici, Slatini, Kapincima... I dođu i oni u svoje selo, uglavnom na Svi svete, da posjete grobove svo-jih predaka, te svoju rodbinu i susjede s kojima su nekada živjeli, a s kojima su i poslije skoro 30 godina ostali u dobrim odnosima.

S. D.

Pčelar iz nužde

Savo Tadić pčelar je postao iz nužde, ali je vrlo brzo našao zajednički jezik sa pčelama, pa je uz nekoliko godina učenja i rada toliko proširio pčelinjak i proizvodnju da je to postao posao od koga živi

Ako u Stanišiću pitate za **Savu Tadića**, nije baš sigurno da će vam svi znati reći kako da ga nađete, ali ukoliko pitate za Savu Tadića pčelara, priča je već drugačija. Zato Savo u šali kaže da je Pčelar njegovo drugo prezime. I ne samo to pčelarstvo za Savu, za razliku od većine pčelara, nije hobi koji popunjava kućni proračun već posao od koga živi. Danas je jedan od najvećih pčelara u Somboru i okolici iako prije dvadesetak godina nije gotovo ništa znao ni o pčelama, ni o pčelinjacima.

Početak s posuđenim košnicama

Savo je pčelar postao iz nužde. Prije više od dva desetljeća. Bio je tada mladić, tek došao iz vojske, tek osnovao obitelj, a tvrtka u kojoj je radio »na klimavim nogama«. Vidio je Savo da tu budućnosti nema i da se treba okrenuti kakvom vlastitom poslu.

»Razmišljao sam što bih mogao raditi uz posao u tvornici. Zemlje ili neki drugi kapital nismo imali, pa sam prihvatio ideju svoga kuma, koji se već bavio pčelarstvom, da i ja nabavim nekoliko košnica. To je bio početak, a u međuvremenu sam se,

slobodno mogu reći, zaljubio u pčelarstvo i vrlo brzo to je postao glavni izvor prihoda moje obitelji«, prisjeća se Savo svojih pčelarskih početaka.

A taj početak bio je sa šest rojeva, koje je kupio u Monoštoru, dok je polovne košnice dobio od kuma. I krenuo je povećavajući svake godine broj košnica u svom pčelinjaku. Opet iz nužde, počeo je i sam praviti košnice. Sanjajući da na svom gospodarstvu ima stotinjak košnica. Kada se i to ostvarilo, pojavio se novi problem – seljenje pčela, pa je trebalo kupiti i vozilo. Onda se s povećanjem broja pčelinjih društava počela širiti i lepeza proizvoda, jer uz med Savo je još mogao toga ponuditi tržištu.

»Dugo nam je med bio osnovni proizvod. Vremenom smo počeli proizvodnju pčela za druge pčelare, počeli smo proizvodnju matica, peluda, matičnog mlijeka. Znači, sve što smo mogli iskoristiti od pčela mi smo iskoristili. Pokazalo se to kao dobar potez u godinama s malim prinosom meda, a posljednjih nekoliko godina upravo su bile takve

godine«, otkriva svoju poslovnu logiku ovaj stanišićki pčelar.

Više proizvoda – veća sigurnost

Ovakvo posložena Savina priča izgleda jednostavno. Ali iza ovih 20 i nešto godina stoje godine učenja, rada, uspona i padova.

»Imao sam sreće da je moj kum dobar pčelar tako da sam imao od koga učiti. Kasnije sam to osnovno znanje nadograđivao čitanjem literature, prateći stručna predavanja, družeći se s pčelarima, učio sam«, kaže Savo.

Već poslije nekoliko godina dao je otkaz, ali je još uvijek to bilo vrijeme kada je uz pčelinjak dobro došao i još koji dinar zarađen na nekom drugom poslu. Posljednjih desetak godina Savina obitelj, uz suprugu koja je uposlena, živi od pčelinjaka. Danas *Pčelarstvo Tadić* ima oko 500 košnica.

»Između 200 i 300 se koristi za proizvodnju meda, a ostatak koristimo za proizvodnju matica, novih društava. Kad bi bila idealna godina na ovim terenima, imali bismo nekoliko paša. Prva je uljana repica, zatim bagrem, trebalo bi biti lagane livade do

suncokreta i eventualno šumska paša. Ali problem su posljednjih nekoliko godina loši vremenski uvjeti koji se znaju produljiti čak do razdoblja pripreme pčela za suncokret. Zbog toga pčelinja društva nisu dovoljno snažna, pa ne možemo u potpunosti iskoristiti suncokretovu pašu, tako da se proizvodnja meda svela na jednu do dvije paše. Kada je godina dobra, budu tri-četiri paše što je oko 50 kilograma meda po košnici. Ove godine bilo je oko 20 kilograma, a prošle tek šest, što je na ovim terenima nezapamćeno mali prinos», kaže Savo.

Ako bi se poštovali zakoni ponude i tražnje, onda je očekivana reakcija tržišta povećanje cijene. Bilo ga je, kaže Savo, ali samo u prodaji na veliko.

»Cijena bagremovog meda je s četiri otišla ne više od šest eura. Šumski, koji je bio potcijenjen je također šest eura, suncokretov je s dva skočio na 2,5 do tri eura. Cijena na tržnicama je ostala ista, jer se pčelari boje da ne izgube mušterije. Ipak, nama najveći dio prodaje jest upravo prodaja otkupljivačima i drugim pčelarima«, pojašnjava Tadić.

Ulaganja u nove pogone

Najveći dio posla Savo i sin obavljaju sami, ali kada je seoba ili vrcanje meda angažira se i dodatna radna snaga. Razvijati proizvodnju, proširivati je znači i ulagati u nju. Dio sredstava za to može se osigurati iz poticaja koje

daje država ili putem natječaja koji su namijenjeni pčelarima.

»Poticaj po košnici koji daje država je 800 dinara i recimo nama to može pokriti troškove lijevoja. I to jeste velika pomoć. Imamo mogućnost povrata sredstava uložених u opremu ili vozni park. Republika i Pokrajina priznaju nam do 50 posto uložених sredstava. Ove godine bio je i natječaj Grada Sombora za opremu i nabavu pčelarskih društava. Prošli smo na tom natječaju i kupili smo vrcaliku velikog kapaciteta koja će nam dodatno olakšati posao«, kaže naš sugovornik.

Glede planova za budućnost to je povećanje broja košnica, organski pčelinjak. A ono od čega neće odustati je proizvodnja koja nije isključivo bazirana na medu, jer Savina poslovna logika je – imati što širu ponudu, kako bi jedan proizvod »pokrivao« drugi u slučaju loše godine, male potražnje. No, za dalje širenje potrebno je osigurati prostor za nove pogone za vrcanje i pakiranje, skladište. Razlog je to što je Savo posljednjih godina dosta sredstava uložio u kupovinu nekretnina.

»Što se tiče pčelinjih društava, planiramo neko manje povećanje. A od pčela samo još ne koristimo pčelinji otrov. Sve drugo koristimo i sa sadašnjom proizvodnjom ne možemo postići potražnju. Osnovna nam je proizvodnja matica i drugih rojeva, a

kreme, likeri, mješavine meda i ljekovitog bilja više su neki naš hobi«, kaže pri kraju razgovora Savo.

A mi ga vraćamo na početak priče pitanjem je li i u najambicioznijim planovima mogao zamisliti da će njegovo pčelarsko gospodarstvo danas izgledati ovako. Kaže, razmišljao je o pčelinjaku od stotinjak košnica. Ali vremena onda i sada nisu ista, pa se razdoblje od prije 20 godina ne može porediti s današnjicom. U toj današnjici i pčelari su, kao i drugi poljoprivrednici, prinuđeni raditi još više, imaju još više kako bi od toga mogli pristojno živjeti.

Z. Vasiljević

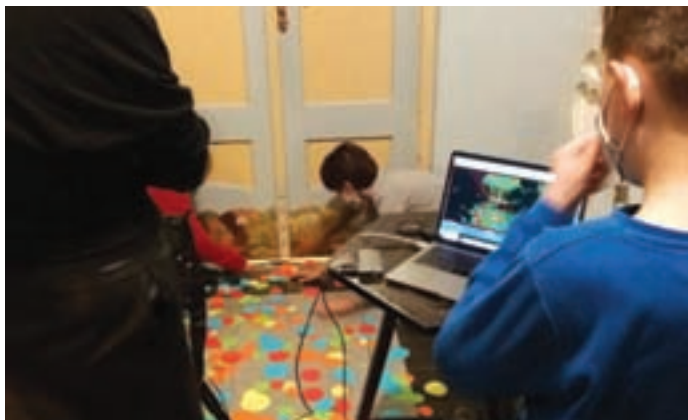

Oprašivanje

Savine pčele zaslužne su za oprašivanje suvremenog plan-tažnog voćnjaka u Riđici. Ugovor je sklopljen na deset godina i Savo ima obvezu 10 dana tijekom travnja stotinu košnica držati u tom voćnjaku. No, kako za voćnjak to nije dovoljno Savo u sezoni oprašivanja sam i uz pomoć svojih kolega pčelara osigura još oko tisuću košnica koje se unose u voćnjak radi oprašivanja jabuka.

Uspjeh umjetničke radionice Lee Vidaković

SUBOTICA – U okviru natječaja koji je organiziran u okviru nacionalne manifestacije »Muzeji za 10« nagrađeno je deset projekata, a jedan od njih je radionica *stop motion animacije* koju je održala multimedijalna umjetnica **Lea Vidaković** u Suvremenoj galeriji Subotica. Naziv radionice bio je »Invazija točkica«, a provedena je sa skupinom djece, dok je finalni rezultat kratki animirani film koji se može pogledati na Facebook stranici Suvremene galerije.

»Djeca su jako zanimljivo reagirala na ovaj izazov. Uz Leino usmjeravanje, napravili su jedan zanimljiv i maštoviti film. Lea je uradila ovu animaciju uz asistenciju sedmero djece koja su se prijavila na naš poziv«, kaže kustosica suvremene galerije Subotica **Jasmina Jovančić-Vidaković**.

Video spot s monoštorskom ikavicom

MONOŠTOR – KUDH *Bodrog* iz Monoštora u sklopu ovogodišnje manifestacije *Divanim šokački* radi na snimanju video spota kojim se promovira ikavski govor tamošnjih šokačkih Hrvata. Po tekstu i melodiji koje je osmislio **Željko Šeremešić**, ženska pjevačka skupina *Kraljice Bodroga* snimila je pjesmu koja će biti glazbena podloga u spotu. Vizualni sadržaj spota činit će fotografije Monoštora i njegovih prirodnih ljepota. Pjesma nosi naziv *Monoštore, Šokadije ti si dika*, a spot će biti postavljen na YouTube.

Manifestaciju *Divanim šokački* podržali su Središnji državni ured za Hrvate izvan Hrvatske i Pokrajinsko tajništvo za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama.

75. obljetnica kolonizacije Hrvata u Vojvodinu

STANIŠIĆ – Održavanjem stručnog skupa i izložbom radova u drvetu s motivima iz Dalmacije, HKD *Vladimir Nazor* iz Stanišića obilježilo je protekle subote 75. obljetnicu Savezne kolonizacije Hrvata iz Hrvatske i Bosne i Hercegovine u Vojvodinu.

Predavanje o uzrocima, planiranju, izvršenju i posljedicama kolonizacije, a osobito u mjestu Stanišić i Riđica, održao je predsjednik Društva **Ivan Karan**.

O poljoprivredi u Cetinskoj krajini (odakle je koloniziran najveći broj Hrvata u Vojvodinu) u predratnom periodu, te poljoprivredi u Vojvodini nakon kolonizacije, razlikama u veličini posjeda, načinu obrade zemlje, kulturama koje su gajene, snalaženju kolonista u novom kraju govorio je dipl. ing. agroekonomist **Slobodan Karan** iz Beograda.

Predviđeni predavači iz Hrvatske nisu mogli doći zbog epidemije korone, ali očekuje se da prilože svoje radove.

U kulturnom dijelu manifestacije izloženi su radovi u drvetu s motivima iz Dalmacije autora Slobodana Karana.

»Ove godine manifestaciju smo održali skromnije nego prethodnih i na specifičan način prilagođen propisanim mjerama. Skup je održan uz poštivanje svih mjera propisanih od države. Država je ograničila broj osoba u zatvorenom prostoru na pet, pa smo ovaj skup održali u dva dijela da barem desetak osoba može ispratiti manifestaciju. Hvala Gradu Somboru i Pokrajinskom tajništvu za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice što su podržali manifestaciju. Hvala i Mjesnoj zajednici Stanišić na ustupljenom prostoru za održavanje manifestacije«, kaže predsjednik udruge Ivan Karan.

Zimska škola folklora u virtualnom obliku

ZAGREB – Hrvatska matica iseljenika obavještava da zbog loše epidemiološke situacije i proceduralnih rokova nisu u mogućnosti nastaviti s pripremama za tradicionalni oblik održavanja Zimske škole hrvatskog folklora u Koprivnici.

»Razmišljamo i tražimo mogućnost da se Škola organizira u virtualnom obliku početkom sljedeće godine (siječanj ili veljača). Za sve upite stojimo vam na raspolaganju, a sve aktualne informacije pravodobno ćemo objavljivati na www.matis.hr i FB stranici Hrvatske matice iseljenika«, navode organizatori.

NIU Hrvatska riječ: Poziv za slanje rukopisa!

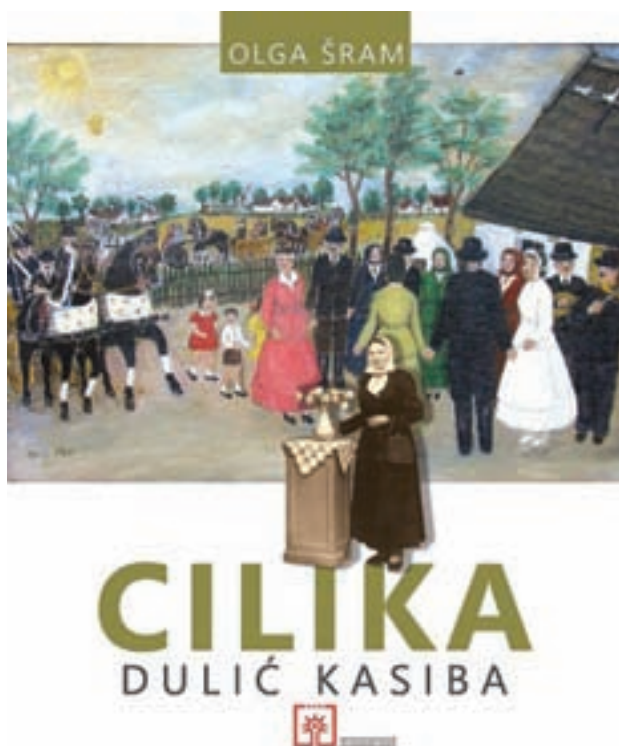
SUBOTICA – Nakladničko vijeće NIU *Hrvatska riječ* iz Subotice objavilo je javni poziv za neobjavljene rukopise književnih autora iz Srbije koji stvaraju na standardnom hrvatskom jeziku ili na dijalektalnim govorima Hrvata. O uvrštenju rukopisa u nakladnički plan *Hrvatske riječi* za 2021. godinu odlučivat će peteročlano nakladničko vijeće. Rok za slanje rukopisa je 31. prosinca 2020. godine. Rukopise je potrebno poslati u elektroničkom formatu (MS Word) na e-mail: naklada@hrvatskarijec.rs.

Monografija *Cilika Dulić Kasiba* autorice **Olge Šram**, u nakladi ZKVH-a

Najveća slikarica naive bačkih Hrvata

Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata dovršio je u studenom i predao u tisak likovnu monografiju pod nazivom *Cilika Dulić Kasiba*, koju autorski potpisuje povjesničarka umjetnosti **Olga Šram**. Urednica knjige je **Katarina Čeliković**, a jedan od značajnijih likovnih segmenata knjige, fotografije slika potpisuje poznati subotički fotograf **Augustin Juriga**, kome se pridružuje **Rajko Ljubić** svojim dokumentarnim fotografijama korištenim za dokumentarni film o ovoj slikarici i katalog. Recenzentica knjige je povjesničarka umjetnosti **Ljubica Vuković-Dulić**, likovno je monografiju opremio mr. sc. **Darko Vuković**, a tehnička priprema za tisak

rad je mr. **Ervina Čelikovića**. Svoj doprinos dali su korektor **Mirko Kopunović** i prevoditeljica na engleski jezik **Ivana Groznica**. Monografija je tiskana kao luksuzno izdanje u koloru na 112 stranica i druga je knjiga u biblioteci *Prinosi za istraživanje likovne baštine*.

Trajna potvrda

Stvaralaštvo i umjetnički put samouke naivne slikarice **Cilike Dulić Kasiba** dobili su svoju trajnu potvrdu u monografiji koja nosi njezino ime, navodi u predgovoru urednica knjige Katarina Čeliković.

»Njome prikazujemo jednu od najzanimljivijih umjetnica u povijesti likovne naivne umjetnosti u Vojvodini, koju smatramo 'brendom' hrvatske naive u Vojvodini. Rođena prije 88 godina, spajajući tako dva stoljeća, Cilika Dulić Kasiba je seljanka koju je slikarstvo izabralo. Živeći na selu, na njivi i uz njivu, skrbeći o svojoj obitelji,

imala je izbor samo prividno. Naime, posao u kući, u dvorištu salaša ili na zemlji, ispunjavao je život djevojčice, a potom djevojke i napokon supruge, majke i, na koncu, udovice.«

Konstatirajući kako je Ciliku sama umjetnost izabrala, u vrlo teškim životnim uvjetima, urednica Čeliković upućuje čitatelja i na važna pitanja. Primjerice, kakvo je Cilikino slikarstvo, kakve ga karakteristike opisuju, po kojim je elementima definiramo kao naivnu umjetnicu, po čemu je slikarstvo Cilike Dulić Kasiba jedinstven primjer izvornog umjetnika s našeg područja? Upravo na ova pitanja odgovara autorica ove monografije, povjesničarka umjetnosti Olga Šram koja je i sama svojim stručnim radom u Subotici pridonijela evaluaciji naivne i drugih vrsta umjetnosti.

»Prateći slikaricu Ciliku autorica je ukazala na najvitalnije grane hrvatske naivne umjetnosti u Bačkoj, slijedeći put kojim su išli i Cilikini mentori i okružje koje se s godinama razvijalo i postajalo pravo umjetničko rasadno polje novih generacija. No, izvornost i neobičan talent kojim je progovorio crtež Cilike Dulić Kasiba, toliko je drukčiji od svih ostalih protagonista likovne scene koliko traje njezino gotovo sedam desetljeća dugo stvaralaštvo.«

Osim talenta, dugovječnost umjetničkog stvaralaštva Dulić Kasiba ima i posebnost koja ju kvalificira za likovnu »kroničarku nematerijalne kulturne baštine Hrvata Bunjevaca. Ona je na slikama zaustavila vrijeme kojeg više nema, potpuno vjerno i autentično progovorivši o životu kojega je živjela«, zapisano je u predgovoru.

Od priznanja do pauze

No, naša najveća slikarica naive »svjedoči i tragičnost jednog umjetničkog puta i života. Izabrana među mnogima, prepoznata kao talentirana slikarica, Cilika je prošla put od priznavanja stručne scene, ulaska u galerijske i muzejske prostore u bivšoj državi Jugoslaviji, u enciklopedije i leksikone, kao i u stručne radove, sve do sudbine (možda nedovoljno) poznatih sedamdesetih godina 20. stoljeća. I ona je, poput generacije hrvatskih intelektualaca, bila izvan prostora javnosti sve do obnove likovnog života devedesetih godina unutar hrvatskih udruga kulture, dijeleći tako tragičnost onih koji su svjedočili svoj nacionalni identitet.«

Cilika i danas, u svom devetom desetljeću, »jednakom radošću uzima kist u ruke i zamišlja svoju sliku na platnu, nekada na lesnitu, papiru. Cilika stvara. Od slike do slike, život kakav se susreće samo jednom.«

Nakladnik je ovom likovnom monografijom uzvratio ne samo ovoj umjetnici već i likovnoj umjetnosti Hrvata u Srbiji, afirmirajući jedan slikarski pokret koji je dugi niz godina pratila Olga Šram. Njezin je izbor ilustracija za monografiju uključio Cilikine ponajbolje slike, ali i crteže kao i ilustracije knjiga i animiranog filma te fotografije iz obiteljskog albuma. Ova je monografija, poput Cilike, svjedok jednog života i likovnog pokreta među Hrvatima u Vojvodini.

Izdavanje knjige podržao je i Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

(ZKVH)

Aktualni moment književne periodike u Srbiji

Ulaznica u književni svijet

Časopisi su se sklopčali u svoju ljušturu, jer znalci govore u gluhoj sobi, a oni drugi jure za skandalima i pravdaju se da to narod traži, što je velika obmana

Temu o književnim časopisima nastavljamo razgovorom s pjesnikinjom i prevoditeljicom **Ileanom Ursu-Nenadić**, uz osvrt na književne časopise na jezicima ovdašnjih nacionalnih manjina, kao i na elektroničke časopise, slovima na struju. Ursu-Nenadić prevodila je na rumunjski jezik suvremene srpske pjesnike, kao i modernu poeziju koja se piše na jezicima nacionalnih manjina u Vojvodini. Osim toga, prevela je djela više suvremenih rumunjskih pjesnika, a među ostalim sačinila je dvojezičnu *Antologiju suvremene rumunjske poezije u Vojvodini*. Objavila je deset knjiga poezije na rumunjskom i srpskom jeziku.

Uređujete dvojezični list za književnost i kulturu *Oglinda*, a članica ste i redakcije višejezičnog zbornika *Most*. Kakve su uređivačke koncepcije tih časopisa?

Dvojezični list za književnost i kulturu *Oglinda/Ogledalo* u izdanju Kulturno-prosvetne zajednice Sečanj i Saveza Srba iz Rumunije – Temišvara izlazi već 24 godine, a nastao je iz potrebe da se ono što se piše s jedne i druge strane granice objavljuje na dva jezika. Ovaj list je nastao, sada je to već anegdota, u našoj kuhinji **Nenadića** i nitko nije sumnjao da ovakav list neće moći ispuniti očekivanja ili neće izdržati sud vremena. Treba napomenuti da je to list koji objavljuje sve tekstove na oba jezika, srpskom i rumunjskom, i, vremenom, postao je izazov za pisce. Također, ovo je jedini takav list u Europi. Ovo je otvoreno polje na kojem rodi ako se sije. Nemojte shvatiti kao osobno hvaljenje, ali svih ovih godina ja prevodim sve tekstove na rumunjski, odnosno srpski jezik. Kažem ovo samo da bih potaknula mlade da zagrizu iz sočne jabuke prevoditeljstva. Ali, uvijek se saplićemo o to »ali«, budući da se o književnosti misli da je individualni čin u svim segmentima, financijska potpora nije odgovarajuća. Možda i zbog toga što o tome odlučuju oni koji nisu ni upućeni u značaj takvih pothvata, a i ne mare mnogo za književnost. Vrijeme

će reći jesam li u pravu, ali mislim da su takvi listovi neophodni. Naročito na ovim prostorima. Naročito ovdje gdje su nam puna usta multikulturalnosti. Uzgred, nemamo mi što njegovati multikulturalnost. To je činjenica. Čim na određenom prostoru žive različiti narodi i nacionalne zajednice, bez da netko to prizna, postoji i multikulturalnost. Napredak u zajedničkom življenju jest interkulturalnost. Prožimanje, upoznavanje, usvajanje vrijednog od onog drugog. Ali o ovim temama se ne razgovara dovoljno s kompetentnim ljudima te se ne dobija publicitet koji bi pokrenuo kotač na zajedničkom putu. Sjetimo se samo da su početkom prošlog stoljeća naši djedovi bili poliglote, a imali su samo

četiri razreda škole. Oni nisu znali za pojam interkulturalnosti, ali su razmijenili iskustva sa susjedima i učili njihov jezik. Danas je vrlo rijetko da netko govori dva jezika manjina u Vojvodini iako imamo i katedre za jezike na fakultetima. Danas, kada je većina stanovnika bilingvalna, mi nemamo prevoditelje. To je veliki problem koji nitko još nije ni dotaknuo. Kad kažem nitko, mislim na one koji mogu nešto promijeniti, jer ja mogu samo pomoći, da dijelim iskustvo, ali mene i slične meni nitko ne čuje i ne sluša. List *Most* je nastao kao list koji objavljuje tekstove iz kulture na više jezika nacionalnih manjina. Ali, kao i *Oglinda/Ogledalo*, ostao je u vidokrugu direktno zainteresiranih, jer nema upliv u žižu kulturnih dešavanja na odgovarajući način.

Nekada je bio prestiž za književnike objaviti prozu ili poeziju u nekom književnom časopisu. Izgleda li većina književnih časopisa u Srbiji kao mjesta uz koja više ne prolaze magistralni putovi? Je li danas časopisna kultura klonula? Kako gledate na činjenicu da većina književnih časopisa u Srbiji jedva opstaje?

Poslije skoro pet desetljeća života na kulturno-književnoj sceni imam pravo i argumentaciju za plediranje za književne časopise i časopisni život književnosti. Povijest književnosti nam pruža dokaze da su književni pravci ili izuzetna književna djela prvo stigli do čitatelja preko časopisa. Knjige poslije potvrđuju ono što su časopisi objelodanili. Ja ne poznajem ni jednog pisca koji nije svoje prve korake napravio u časopisu. I, ovisno od prisustva u književnim časopisima, upoznali smo nova imena, a i izdavači birali buduće autore. Bilo je važno u kom časopisu objavljuješ, čak se gledalo i tko je urednik, jer to je bila ulaznica u književni svijet. Ali ja govorim o vremenu kada je institut recenzije bio

važan i obvezan. I kada je časopis objavljivao velika imena s novim ostvarenjima. Kada smo časopise nosili kao znak da nisi običan čitatelj, već upućen u književnost. Čak i danas još ima onih koji znaju značaj časopisa. Ali i časopisi su se skupčali u svoju ljušturu, jer znalci govore u gluhoj sobi, a oni drugi jure za skandalima i pravdaju se da to narod traži, što je velika obmana, jer ako se narodu na sav glas samo to nudi on će to i konzumirati. Nekad je bilo važnije objaviti u *Letopisu* ili *Oku* nego tiskati knjižicu, plaketicu.

Ima li književnih časopisa koji pružaju otpor učmalosti?

Još ima časopisa koji se otimaju ovoj učmalosti i čekaju bolja vremena. I nije pitanje samo časopisa. Riječ je o cjelokupnoj književnosti o kojoj se govori usput i paušalno. Meni je jedino bilo teško kada sam od jednog pisca slušala, tada na mjestu »koje odlučuje«, da je došao do zaključka da časopise ne treba financirati i da se izlazi na tržište. Ovo je poražavajuće. To znači ukinuti i posljednju žišku književnog života. To se nigdje u svijetu ne radi. Narod kojem je stalo do svog opstanka i razvoja, čuvat će i pomoći će razvoj i predstavljanje svog jezika i književnosti. A ne pogrešno sve baciti na tržište kao da je krumpir. I da ne bih zvučala kao osoba koja u svemu vidi samo loše, jer ja zaista nisam namćorasta, vjerujem da će književnost, pa s njom i književni časopisi, naći *modus vivendi* i svoju publiku. Prvo, sami književni stvaraoci moraju pokušati održati časopise svojim priložima, a obrazovni sustav i, naročito, tijela koja upravljaju kulturom oslušnuti glas upućenih i pomoći da se književnost nađe na mjestu koje zaslužuje. Time će najbolje pridonijeti promociji vlastite nacije i identiteta. Nekoliko riječi i o književnim časopisima na jezicima nacionalnih manjina iako i oni dijele istu sudbinu, kao i ostali časopisi. Samo je tu stanje još gore, jer je tržište jako malo i sufinanciranje ne pokriva ni četvrtinu objavljivanja. Ovi časopisi imaju tradiciju od više desetljeća, većina su nastali krajem Drugog svjetskog rata. O značaju nećemo govoriti, jer je jasan, međutim u međuvremenu su zbog nedostatka sredstava ovi časopisi prestali objavljivati prijevode i panorame iz književnosti ostalih manjina, što je bila praksa. I način da se upozna ono što stvaraju drugi. Mada i za to treba imati razumijevanja. Jer kad si primoran misliti o vlastitom opstanku izmiče sve ostalo. Ali mene sve to rastužuje, jer znam i naše mogućnosti i naše želje i naše potrebe. Naročito me rastužuje što su manjinske zajednice, što zbog financijske oskudice, što zbog demografskog pada, sve manje i sve više se zatvaraju u sebe. Polako postaju pero u paunovom repu.

Nestaje li književna kritika u nekadašnjem smislu te riječi?

Odgovor je – ne. Ne nestaje književna kritika, ali zbog manjeg broja časopisa i naročito njihovog neredovnog izlaženja mi i ne možemo pratiti pravu književnu kritiku. Ono što najčešće vidimo jesu prikazi, sve se to radi brzo, drugarski... A i nije da su ostali mediji mnogo zainteresirani za književnost. Ako nije skandal, kriminal ili nemoral – to nije zanimljivo i to ne prodaje novinu. Sve se svelo na brzo, neanalitično... Ali ima ljudi koji se bave književnom kritikom, koji rade, ali koje ne vidimo. Kao što ni pisce više ne vidimo. U pitanju je obrnuti sustav vrijednosti. Sve dok se kultura ne odvoji od zabave nećemo moći ozbiljno razgovarati o stvaralaštvu. Zamislite kako da razgovaramo o književnom djelu koje je u istom košu s estradom! I vidimo tko tu gubi. Zato se stvari moraju imenovati pravim

imenom, i nemojte misliti da imam nešto protiv zabave – ne, ali jednostavno to je »druga vrsta jel«, a moramo krenuti s pravim vrjednovanjem, shvatiti da se knjiga ne piše za dva dana i da nije automatski vrijedna ako ima korice. Ali vjerujem da ćemo neka-ko isplivati iz ove bare u kojoj su »i babe i žabe«. Ja vjerujem da prave vrijednosti ostaju i opstaju. Jer da nije tako, zar bih tolike godine posvetila riječima.

Što mislite o elektroničkim časopisima?

Živimo u vremenu koje nam donosi novine, koje ima drugačiji ritam od onog prije. To ne mora značiti ništa loše. Može čak biti i dobro, ako se dobro koristi. Ja nemam ništa protiv elektroničkih medija, pa samim tim ni protiv takvih časopisa. Treba samo biti obazriv da sve što pišemo i pustimo u etar je naša odgovornost. Da ne znači »da« ako smo pisali jeste i pravo, dobro, vrijedno. Tu je bitna savjest i svijest o značenju riječi. »A riječ je strašna odgovornost«, reče pjesnik. Ali nisam sigurna da smo dostigli taj nivo samosvijesti da možemo sebe »cenzurirati«. Zato neki časopisi u inozemstvu imaju institut recenzije. Zbog vrjednovanja, objektivnog. Mi to nemamo ni za knjige – 500 eura i postaješ pisac koji ima knjigu. To ne valja, to treba spriječiti, a ne elektroničke časopise koji bi imali prave tekstove.

Zbog čega je skretanje pozornosti društva na književne i umjetničke pojave sve teže?

Nevjerovatno, ali istinito: i pred treću industrijsku revoluciju, čovjek se smije kao u srednjem vijeku. Hoću reći kako se na duhovnom planu nije mnogo toga promijenilo, ali se promijenilo u načinu života: brzo, lako, materijalno mjerljivo, bez napora uma... Cjelokupno društvo se okrenulo k materijalnim vrijednostima, potrebom da se kroz materijalno dokaže značaj osobe. **Milan Nenadić** ima jednu pjesmu o tome, citirat ću par stihova: »Moj brat je bogat čovek. On proizvodi stvari za jednokratnu upotrebu. Ja se bavim rečima za večnu upotrebu...«. Tko je danas iz našeg okruženja spreman čitati *Ilijadu* ili *Rat i mir*? Pa ni školarci više ne čitaju obveznu školsku lektiru već neke skraćene verzije, prepričavanja, filmiće na netu. Kako od takvog društva očekivati da obrati dužnu pažnju na suvremenu književnost? Daleko smo mi od društava gdje se svaki slobodan trenutak koristi za čitanje, u gradskom prijevozu, primjerice. Ovdje se sve pomiješalo. I neznanice proglašavaju što je umjetnost isto toliko neobrazovanom svijetu. A prave vrijednosti čekaju. Vrijednost ne blijedi – može čekati. Samo za neke ljude će to biti kasno.

Koje je ključno osjećanje kada se osvrnete na svoj književni rad?

Samo stvaralaštvo je čin na osobnu odgovornost. Zato poslije skoro pet desetljeća rada imam osjećanje zadovoljnog pomirenja. Sve što sam uradila i kao pjesnik i kao prevoditeljica je bilo to što sam najbolje mogla u danom trenutku. Sigurno da je ovaj put izabrao mene, koliko i ja njega. I vjerojatno, da je moguće, ništa ne bih promijenila ako bih krenula iznova. Čak i slabosti kojih sam svjesna. I one čine dio koji je pridonio nekim rješenjima. U svom književnom životu sam pokušala ispuniti unutarnje principe: biti pošten prema sebi i drugima, imati razumijevanja za druge i slijediti svoj put. U tom životu nisam tražila od nikoga ništa, nisam ni dobila, a obradovala su me priznanja od subraće po peru. To je pravo zadovoljstvo, biti pomiren sa sobom i okolinom. Silno bih voljela da svoje iskustvo mogu prenijeti na one koji dolaze, jer jedino tako neće sve biti uzalud. A i nije: imam ime i kuću.

Zvonko Sarić

Iz starog tiska

Priređuje: Vladimir Nimčević

Hrvatska zemaljska banka u Subotici, parlamentarni izbori 1920. godine

28. studenoga 1919. – *Neven* javlja da je prvak somborskih Bunjevaca dr. **Martin Matić**, zastupnik u Narodnoj skupštini u Beogradu, imenovan za komesara i velikog župana za Baju i okolicu.

28. studenoga 1925. – Subotičke *Hrvatske novine* javljaju da je 13. studenoga obilježena godišnjica ulaska Vojske Kraljevine Srbije u Suboticu. Napominje da bunjevački prvaci **Miško Prčić** i **Blaško Rajić** nisu prisustvovali proslavi. Prvi je, naime, pozvan na sud, a drugi je »ostao da čuva prozore« (razumije se, od hulgana).

29. studenoga 1924. – *Hrvatske novine* javljaju da će 29. studenoga poslije podne u pet sati u dvorani Katoličkog kruga biti održana konferencija Hrvatskog prosvjetnog društva *Neven* za intelektualce s predavanjem dr. **Mihovila Katanca** »Pitanje nove bunjevačke generacije«.

30. studenoga 1912. – *Neven* javlja da je 23. studenoga navečer održan svečani čin blagoslova prostorija Hrvatske zemaljske banke u Subotici u prisutnosti cijele njene uprave i do blizu stotinu dioničara i prijatelja. Od bunjevačkih prvaka bili su prisutni **Blaško Rajić**, **Babijan Malagurski**, **Antun Bešlić**, **Staniša Neorčić**, **Bono Vidaković** i **Pajo Kujundžić**.

30. studenoga 1918. – *Neven* donosi članak *Naša sloboda* iz pera **Matije Evetovića**, gdje piše da su Bunjevci i Šokci Hrvati.

30. studenoga 1920. – *Neven* javlja da su na parlamentarnim izborima za narodne zastupnike u Subotici izabrani **Blaško Rajić**, **Stipan Vojnić Tunić** i **Vranje Sudarević** (Bunjevačko-šokačka stranka), **Jovan Radonić**, **Ivan Crnković** i **Jovan Manojlović** (Narodna radikalna stranka), **Dragomir Marjanović** (Komunistička partija) i **Ivo Matić** (Demokratska stranka).

1. prosinca 1896. – *Neven* javlja da je u Beču u 85. godini svog života umro bivši hrvatski ban i zapovjedajući general 1860. – 1867. barun **Josip Šokčević**, koji je poslije Mađarske revolucije 1848./49. bio jedno vrijeme mjesni zapovjednik u Subotici.

1. prosinca 1900. – *Neven* javlja da je 24. studenoga u 91. godini svog života umro liječnik **Vinko Zomborčević**, zastupnik Bačke županije na Saboru u Požunu (Bratislavi) i Budimpešti 1848.

1. prosinca 1911. – Novosadski *Napred* donosi adresu Srpsko-bunjevačkog agitacijskog odbora Socijaldemokratske stranke Ugarske u Novom Sadu: Thököly Imre 23.

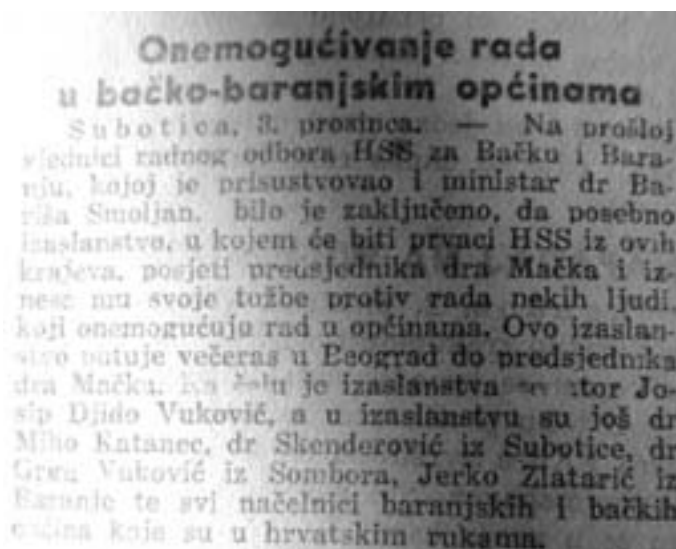
1. prosinca 1927. – *Neven* javlja da je 27. studenoga u Subotici svečano otkriven spomenik cara Jovana u prisustvu brojnih zvaničnika, uključujući i **Pavla Karađorđevića**. Prigodni govor održao je bunjevački prvak **Mijo Mandić**.

1. prosinca 1939. – *Neven* donosi članak svog urednika **Jose Šokčića** *Kraj jedne zablude*, gdje autor podcrtava da su Bunjevci Hrvati.

2. prosinca 1926. – *Neven* piše da su sjeverna Bačka i Baranja »hrvatskog obilježja«.

3. prosinca 1939. – *Hrvatski dnevnik* javlja da su 1. prosinca oko dva sata poslije podne stigli u Subotici ministri Hrvati dr. **Bariša Smoljan** i **Josip Torbar**, koji su se sastali s predstavnicima subotičke organizacije HSS-a.

4. prosinca 1940. – *Hrvatski dnevnik* javlja da je prema zaključku sjednice radnog odbora HSS-a za Bačku i Baranju održane u Subotici 1. prosinca, kojoj je prisustvovao i ministar dr. **Bariša Smoljan**, 3. prosinca navečer otputovalo u Beograd

posebno izaslanstvo, koje će izložiti predsjedniku HSS-a dr. **Vladku Mačeku** svoje tužbe protiv nekih ljudi, koji onemogućuju rad u općinama. To su: **Josip Vuković Đido**, **Mihovil Katanec**, **Miće Skenderović** iz Subotice, **Grga Vuković** iz Sombora, **Jerko Zlatarić** iz Baranje i načelnici bačkih i baranjskih općina gdje je HSS ostvario pobjedu na općinskim izborima u lipnju 1940.

*Lijepa lica dobre književnosti!
Nova knjiga u nakladi NIU »Hrvatska riječ«.*

Knjiga se može nabaviti u NIU »Hrvatska riječ« po cijeni od 500 dinara.

*Lijepa lica dobre književnosti!
Nova knjiga u nakladi NIU »Hrvatska riječ«.*

Knjiga se može nabaviti u NIU »Hrvatska riječ« po cijeni od 500 dinara.

*Lijepa lica dobre književnosti!
Nova knjiga u nakladi NIU »Hrvatska riječ«.*

Knjiga se može nabaviti u NIU »Hrvatska riječ« po cijeni od 350 dinara.

*Lijepa lica dobre književnosti!
Nova knjiga u nakladi NIU »Hrvatska riječ«.*

Knjiga se može nabaviti u NIU »Hrvatska riječ« po cijeni od 350 dinara.

Proglas jubilarne godine

Župna crkva sv. Roka u Subotici sljedeće godine slavit će 125 godina od završetka gradnje i blagoslova crkve. Tim povodom je 26. studenoga, na svetoj misi o obljetnici posvete crkve, župnik mons. dr. **Andrija Anišić** pročitao proglas početka jubilarne godine, te najavio kako će sva događanja u ovoj župi tijekom naredne godine biti u znaku ovoga jubileja. Jubilarna godina trajat će sve do 26. rujna 2021. godine.

»Župa sv. Roka osnovana je dekretom Kaločko-bačkog nadbiskupa **Petra Klobušickog** 6. travnja 1841. godine. Iste godine je na Beogradskom putu kupljena privatna kuća koja je preuređena u bogoštovni prostor, te je blagoslovljena 28. svibnja 1841. godine. Broj vjernika župe je bio velik i ova mala crkva nije bila dovoljna za sve. S planovima za gradnju nove cr-

kve krenulo se tek 1883. godine kada je gradski Senat odlučio osnovati fond za gradnju nove crkve sv. Roka i susjednu župnu crkvu sv. Jurja. Radovi su započeli tek u studenome 1894. godine. Nova neogotička crkva blagoslovljena je 20. prosinca 1896. godine, a blagoslovio ju je tadašnji župnik **Mátyás Mokossay**. Crkva je posvećena 26. studenoga 1972. godine kada je podignut pokoncilski oltar, a samu posvetu je obavio tadašnji subotički biskup **Matiša Zvekanović**, rekao je između ostaloga u propovijedi župni vikar vlč. **Dražen Skenderović**.

Grafičko rješenje jubilejskog plakata-banera uradio je župljanin Petar Gaković

Bolnim srcem javljamo svim rođacima, prijateljima i poznanicima tužnu vijest da je naša voljena

Stana Sarić
rođena: Vukov

1955. – 2020.

u 66. godini života, poslije teške bolesti
preminula dana 27. studenoga 2020. godine.

Počivala u miru Božjem! Ostat će nam u vječnom sjećanju!

djeca Sonja, Sandra, Ivan, Sanja i Josip s porodicama,
brat Ivan s porodicom

In memoriam

Stana Sarić
(1955. – 2020.)

članica MO DSHV-a Žednik,
elektorka IV. saziva HNV-a

Nakon kraće i teške bolesti, u petak, 27. studenoga, u 66. godini, u Žedniku je preminula Stana Sarić, rođena Vukov, jedna od osnivačica i članica Mjesne organizacije Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini u Žedniku. Vrijedna i marna, majka triju kćeri i dvojice sinova, zajedno sa suprugom Jakovom, pridonosila je kulturnom i političkom životu hrvatske zajednice u Žedniku. Uvijek je znala biti na pravoj strani i na pravom mjestu, bez obzira na cijenu koju je podnosila, posvećena boljitku ovdašnjih Hrvata. Hrabro je stala iza liste »Hrvati ZAJedno« za izbore za IV. saziv Hrvatskog nacionalnog vijeća, prikupivši više od 60 potpisa građana te postala elektorka. Bila je redovita čitateljica našeg tjednika *Hrvatska riječ*. Njezinom smrću DSHV je izgubio privrženu i samoizabranu članicu, uzornu svima nama!

DSHV

Moja sestra

KRISTA TIKVICKI

1939. – 2020.

preminula je nakon duge bolesti 27. studenoga 2020. godine.

Zahvaljujem se svima koji su pokojnicu ispratili do vječnog počivališta.

Sestra Kata Bačić s obitelji

.....

Navršava se dvije godine od kako nije s nama

JELENA BORKOVIĆ,
dipl. ing.

kojim povodom će biti održana sveta misa 8. prosinca 2020. u 10 sati u katedrali sv. Terezije Avilske.

Obitelji Flego i Bačić

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Glas viče u pustinji

Svake godine liturgija došašća ostavlja prostor Ivanu Krstitelju i njegovom pozivu na obraćenje. I koliko god da su nam Ivanove riječi poznate, one trebaju, posebno u ovo vrijeme priprave, snažnije odzvanjati u našim ušima i potaknuti nas na nužne promjene i aktivnu vjeru. Vrijeme u kojem se nalazimo ne trpi pasivne slušatelje i promatrače nego zahtijeva sudjelovanje.

Ivanov poziv na obraćenje

Evangelist Marko pojavu i djelovanje Ivana Krstitelja povezuje s proročtvima proroka Izaije. Dakle, kao što su proroci najavili Mesiju, tako je i Ivan najavljen kao njegov preteča: »Evo šaljem glasnika svoga pred licem tvojim da ti pripravi put. Glas viče u pustinji: Pripravite put Gospodinu, poravnajte mu staze!« (Mk 1,2-3). Pustinja koju prorok spominje u Ivanovo vrijeme je metafora za stanje u kojem se narod nalazi, jer je svojim životom daleko od Boga. Zato on tako glasno poziva na obraćenje. Taj poziv postaje radosna vijest, jer on obećava Božje oprostjenje svima koji taj poziv prihvate, umjesto suda koji zaslužuju svojim grijesima. Pustinja je takvo mjesto u kojem čovjek ima samo dvije mogućnosti: ili će propasti prepušten samome sebi ili će se spasiti tako što će prihvatiti Božji poziv.

Ivanove riječi snažno djeluju na narod. Oni se oko njega okupljaju, dolaze ga čuti, prihvaćaju ono što im on poručuje. Nije zabilježeno da se netko od naroda pobunio protiv njega, da je javno odbacio ono što je on govorio. To je bilo zato što je Ivan govorio ono što je i živio, ono što mu je Bog objavio da treba prenijeti ljudima. Njegove riječi proizlaze iz njegova susreta s Bogom, a ne iz toga što se smatra boljim od drugih, pa im to želi pokazati. Prije nego je javno nastupio Ivan je odbacio sve što je imao, odbacio je normalan način života i povukao se u pustinju. Tamo je u molitvi i postu osluškivao što mu Gospodin poručuje, što Gospodin od njega želi, kakvo je njegovo poslanje. U tišini pustinje odjeknuo je Božji glas i Ivan je spoznao koji mu je zadatak Bog povjerio. On koji se odrekao svega, da bi Boga susreo, koji je odbacio sve ovozemaljsko da bi se što više približio Bogu, ima pravo takvo što tražiti od drugih. Već sama njegova pojava pokazivala je da njegove riječi nisu isprazne i da progovara

iz osobnog iskustva. Tako je privukao mnoge koji su došli krštenjem pokazati da su spremni na promjenu, jer uskoro dolazi najavljeni Mesija.

I današnji svijet je u pustinji

Ivan je imao zadatak pripremiti narod za susret s Isusom, kada započne svoje javno djelovanje. Svakog došašća prisjećamo se njegove uloge u povijesti spasenja, jer nas u ovo vrijeme treba pripremiti za susret s Kristom u proslavi Božića, ali i za susret s njim u vječnosti. On je i dalje »Glas koji viče u pustinji«, jer se i današnji narod nalazi u metaforičkoj pustinji, odnosno daleko je od Boga. Ako pogledamo svijet, vidimo da je Bog odbačen. Čovjek se toliko uzvisio da je izgubio realnu sliku o sebi. Pouzdaje se samo u svoje moći i snage, a ne primjećuje da zbog toga sve više propada. Grozničavo se boji za ovaj život, jer u podsvijesti zna da nije spreman za vječnost, zbog toga postaje depresivan i zao. Smatra svoje znanje izvrsnim i potpuno je oslonjen na znanost. Situacija oko aktualne pandemije pokazuje koliko je svijet duboko zagazio u pustinju. Svi se boje smrti, ali Boga nitko ne spominje. Pouzdanje je u znanosti, a ne u Božjoj providnosti.

Nije vjera u Boga samo za slabiće, a ne za umne i mudre, već obratno. Uman i mudar čovjek zna da sve počiva na Božjoj providnosti, da on dopušta, ali i zaustavlja stvari kada to odluči. I dopustio je Babiloncima da odvedu njegov narod u ropstvo i da ih tamo drže desetljećima, a kada se njemu svidjelo oslobodio ih je na čudesni način i sve je bilo kao prije. Tako je i sve što se danas događa u Božjoj ruci.

Kao i svako došašće prije, naš je zadatak pripremiti put Gospodinu, obratiti se, mijenjati kod sebe ono što znamo da ne valja, osluškivati Gospodinov glas u tišini i molitvi, kao što je Ivan činio. Ali, naš je zadatak i da budemo Božji glasnici, da pomognemo drugima da i oni pripreme put Gospodinu u svoja srca. No, nisu za to dovoljne riječi. Poput Ivana, moramo govoriti iz osobnog iskustva susreta s Gospodinom. Ljudima treba biti uvjerljivo ono što u nama vide, ono što kod nas prepoznaju. Stoga nam je poziv na obraćenje i poziv na odgovornost prema drugima i prema svjedočenju na koje je svaki kršćanin pozvan.

Anita Gatarić, kreativna domaćica

Slatki obrt

Kada radite ono što volite i pri tome uživate u tome, onda je to najljepši posao na svijetu. U svome poslu uživa i **Anita Gatarić**, koja izrađuje posebne keksiće. Kako keksi mogu biti posebni? Kada se na dobro poznati ukus vanile doda puno ljubavi i boje, onda običan keks postaje umjetnost.

Upravo takve keksiće, raznih oblika, dimenzija, boja, jednostavne i komplicirane, izrađuje Anita. I sve to s puno strpljenja i pažnje, jer svima je poznato kako prhko tijesto za kekse lako može promijeniti oblik ili se već pečen lako može slomiti.

Strpljenjem do uspjeha

Anita se prijašnjih godina bavila takozvanim slatkim stolom skupa sa suprugom Bojanom, koji je radio koktele za razne prigode. Jasno je da su se na njemu nalazile razne slatke delicije koje su se mogle umakati u otopljenu čokoladu, razni ukrašeni muffini, kremice i slastice. Ujedno se počela baviti i dekupaž tehnikom, te bi svoje drvene stalke za kolače i poslužavnike koristila za isto. I njihova svadba bila je u tom duhu, te su pored cvijeća na stolovima bile teglice s ukrašenim keksićima koje je za njih izradila **Nataša Belić** iz Pančeva.

»To je bio okidač da se i sama počnem baviti izradom unikatnih i personaliziranih keksića. Otišla sam kod Nataše na radionice koje ona drži po cijeloj Srbiji i završila početni i napredni nivo, te krenula u izradu svojih keksića. U osnovi to su vanila keksići, ali im se po želji mogu dodavati razni začini. Isprobala sam sve okuse i ujedno vježbala dekoraciju – crtanje po njima. Ono što sam radila sam i objavljivala na Facebooku. Prva porudžbina su bili keksići za rođenje bebe – djevojčice koje sam radila s puno strpljenja i ljubavi. Istina, tada sam bila početnica i puno više vremena mi je trebalo nego danas, ali sam i tada radila s uživanjem«, kaže Anita i pojašnjava kako na početku nije imala posebnih modlica, niti »alata« za ovaj posao, te je to tek postupno kupovala, kao i potrebnu aparaturu.

Dugotrajan postupak izrade

»Na početku sam kekse sve sušila na zraku, kao i glazuru, te je to odnosilo dodatno vrijeme. Tada mi je suprug kupio dehidrator za hranu i to me je 'spasilo' i ubrzalo postupak. Tako je 2018. godine sve krenulo ozbiljnije, a i sama sam bila već uhodana, znala sam točno sve kako treba izgledati i koji su postupci. Tada sam otvorila svoju stranicu na Facebooku 'Dandelion Domestic Art' i sve je krenulo puno ozbiljnije. Ljudi su već znali da radim dekupaž, pa kad bi netko poručio poslužavnik ili neku kutiju, dodala bih poneki keksić na dar. Sada je situacije obrnuta te su keksići na prvome mjestu, ali se trudim da ne zanemarim i dekupaž«, kaže Anita.

Postupak izrade ovakvih keksića je dugotrajan i zahtijeva puno strpljenja i dobru organizaciju posla, te iako na prvu ruku izgleda sve vrlo jednostavno, zapravo uopće nije. Ono što

je Anita izdvojila da je potrebno za rad jest dobar mikser i njoj najvažniji dehidrator, a onda i svi ostali potrebni sastojci i male precizne »alatke«. Tako, iskusnoj majstorici da bi napravila deset keksića srednje zahtjevnih treba oko 5-6 sati rada.

»Nekad jedan keks prolazi jednom kroz ruku, a nekada i po deset puta jer ovisi od sušenja boje, od slojeva i ukrašavanja. Svaki sloj koji se nanosi iziskuje dodatno vrijeme za sušenje. Kad završim cijeli postupak, čeka me i pakiranje, za koje se također trudim da bude unikatno i lijepo«, objašnjava Anita.

Kada je u pitanju pakiranje, ono zahtijeva dodatno vrijeme, osobito ako se izrađuju, primjerice, keksići za svadbu po 300 komada (svi identični) onda se zahtijeva i pojedinačno pakiranje. Rekli bi: popriličan posao.

Keksići kao unikatni darovi

Anita je do sada keksiće po želji mušterija izrađivala gotovo za sve životne događaje, od krštenja, prvih rođendana, za mature,

svadbe, dan zaljubljenih, blagdan..., a keksići su slani po cijeloj Srbiji, po Hrvatskoj, a nedavno je imala i porudžbinu s Kosova. Kako je i sama rekla, brojku od 5.000 je davno premašila. Cijena ovih keksića ovisi od dimenzija i zahtjeva, ali kreću se manjih dimenzija od 80 dinara, a veći od 100 do 120 dinara pa nadalje.

Pitali smo je i može li se živjeti od keksića? Rekla je da je ove godine to bilo nemoguće, ali da je znalo biti prethodnih godina kada je njen rad bio lijep doprinos u obiteljski proračun.

Iako su mnogi ovu godinu doživjeli kao neprofitnu i neuspješnu,

Anita na nju gleda na drugi način:

»Da, istina, ove godine je sve bilo drugačije, ali sam zahvalna i na njoj. Nedostatak posla iskoristila sam za unaprjeđivanje u marketingu, fotografiranju i učenju kako prodati vlastiti proizvod. Zahvaljujući tome za prosinac su popunjeni svi termini, te ću ga provesti u izradi keksića, pakiranju i slanju.«

Anita nam je rekla i svoje recept za kekse, te je tako za tijesto potrebno: oštro i meko brašno, vanilin ekstrakt, jedno jaje, maslac i šećer u prahu, a u glazuru ide šećer u prahu, malo limunovog soka i gustina. »Svi ti recepti su prisutni na internetu, ali je sve stvar iskustva i prakse. Nitko nigdje nije rekao zašto je važno da brašno bude prosijano, da se šećer u prahu mora prosijati šest puta, da je glazuru potrebno mutiti 15 minuta... To su one sitnice koje kekse čine ljepšim, boljim«, kaže Anita.

Po riječima sugovornice, kada se napravi smjesa, odmah se rade kekci po oblicima na pek papiru, te onda idu u hladnjak minimum sat vremena. Peku se 10 minuta na 200 stupnjeva, ali to može ovisiti od pećnice. Slijedi proces hlađenja od nekoliko sati ili najbolje do sutradan, te postupak ukrašavanja. Svaki nanoseni sloj i boja se moraju također ponovno sušiti.

Dakle, prilično dugotrajan i »pipav« posao, ali ono najbolje je da ovi keksići nisu samo za divljenje nego su svi jestivi, pa tako i nepcu učine ugodaj.

Ž. V.

RECEPT NA TACNI

Rolat od mesa

Nije sve u hrani, već i u njenom ukrašavanju. Često čujem kako pretjerujemo s blagdanskom hranom i kako nije u redu, jer neki ljudi nemaju što jesti. Zapravo, kad sam ovo zapisala, sjetila sam se da sam o tome već jednom pisala prije nekih praznika, ali u duhu da je lijepo podijeliti svoj obrok s nekim tko ga nema, pozvati ga na večeru ili spakirati porcije i odnijeti ih onome kome trebaju.

Uz poziv da budemo, kao i uvijek, humani, i da mislimo i na one koji nemaju dovoljno, zaključujem da je u redu pretjerati s pripremama jer je ovo doba godine kada smo svi na jednom mjestu i kada možemo udovoljiti jedni drugima, barem za trpezom. Jer, svatko ima svoje omiljeno jelo, i, morate priznati: lijepo je sjediti za stolom s lijepo uređenom hranom. Nekad je stol toliko ukrašen da izgleda kao prava umjetnost u koju se ne smije dirati. Naravno, sve to padne u vodu nakon prvog zalogaja i umjetnost za oko postaje umjetnost za sva ostala osjetila, a ponajviše okus.

Potrebno: 500 g mljevenog mesa / 2 cijela jaja / sredina starog kruha / 1 žlica suhog začina, soli i papra / 200 g šunke narezane na tanke listove / 1/3 štapića poriluka / 200 g feta sira / 150 g trapista.

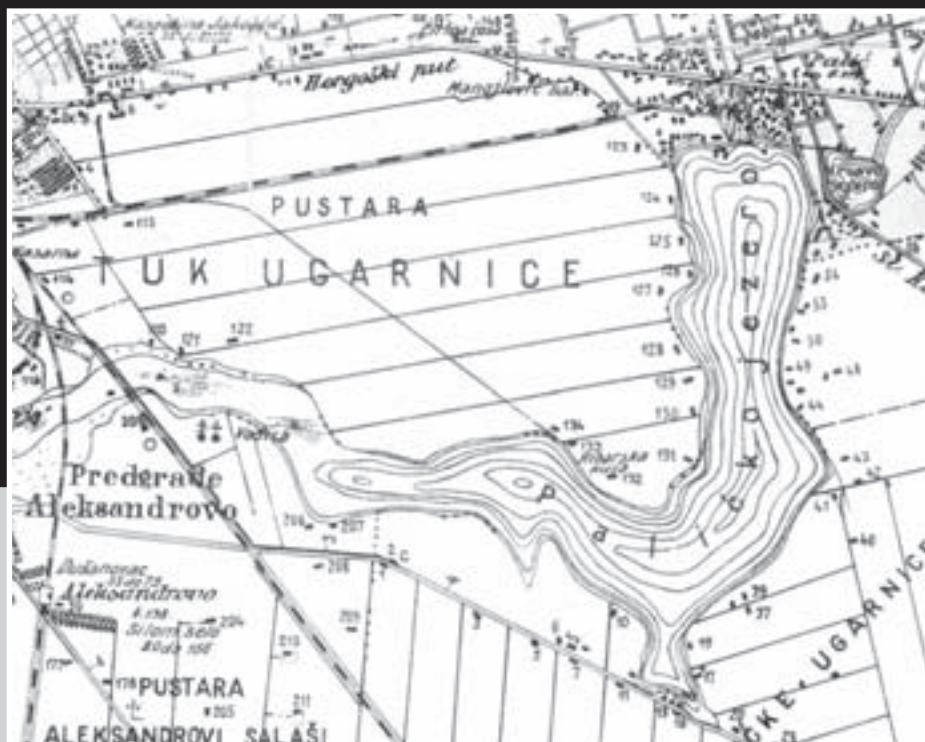
Postupak: Pomiješati mljeveno meso s jajima, izmrvljenim kruhom, suhim začинима i ručno promiješati smjesu. Aluminijsku foliju premazati uljem, a zatim na nju staviti meso u oblik pravokutnika, ali ostaviti da folija viri na krajevima. Na početak pravokutnika složiti šunku, jedan list šunke pored drugog lista. Feta sir i trapist narezati na kockice, a zatim ih pomiješati s nasjeckanim porilukom i nanijeti ovu smjesu na drugu stranu rolata. Zarolajte rolat uz pomoć folije i na kraju malo stisnite obje strane rollice. Stavite rolat u tepsiju i pecite pola sata u pećnici zagrijanoj na 200 stupnjeva. Nakon toga uklonite foliju i vratite kolut u pećnicu na još desetak minuta da se zapeče.

Savjet koji sam primijenila sa sličnog rolata, a koji mi je dala moja baka, jest da je dobro uvijek imati malo tekućine u tavi.

Dobar tek!

Gorana Koporan

Iako je fotografija Ribarske kolibe uz Palićko jezero napravljena prije pola stoljeća, kada je već bila napuštena i ruinirana, ovo je bilo mjesto lijepih događanja, te su zadržana i lijepa predanja. Na isječku karte iz 1929. godine, u prilogu, Ribarska kuća je označena, jer se tad još uveliko koristila. Spominje je **István Iványi**, autor publikacija o subotičkoj povijesti, u II. dijelu monografije, objavljenom 1892. godine, ovim riječima: »Oblik jezera sliči savijenoj ruci, čija kraća grana je sjeverna, koja upravo od kupališta skreće ka jugu. U pregibu se nalazi dom zakupnika palićkog ribolova, 'ribarska koliba', a odatle se jezero sužava u zapadnom pravcu i kao 'Mali Palić' proteže se do granice Šandora...«.

Vremenom je ribarski objekt postao mjestom za izlete i gurmanska uživanja, što je u obliku reklame i poziva oglašavano u novinama. Evo tog teksta iz pedesetih godina prošlog stoljeća: »Ako želite poći na izlet sa Palića, pođite (skupno) motornim čamcem na izlet u Ribarsku kolibu, gdje ćete biti usluženi svežom i ukusno priređenom ribom i odličnim pićima. Prijava u 'Maloj gostioni'.« Još krajem devetnaestog stoljeća pisalo se o romantičnim vožnjama čamcem po jezeru. Dr. **Jenő Révfy** 1897. godine u časopisu opisuje: »Uveče pri sutonu, u pratnji muzike, pod svetlom šarenih lampiona, polazi društvo na sve tamnije valove...«.

Na mjestu Ribarske kolibe izletnici još nalaze tragove obrasle travom; opeke i vidljivo udubljenje na mjestu nekadašnjeg kopanog bunara.

Sjećanja na izlete u Ribarsku kolibu

Obitelj

Veliki **Tolstoj** je rekao da su sve obitelji sretna na isti način, a nesretne, svaka na svoj. Na ovoj je snimci sretna obitelj **Miloš, Mežini**, otac **Stipan** (1899. – 1983.), majka **Pavka** (r. **Đanić**, 1904. – 1993.), sin **Ivan**, (1924. – 2003.), kći **Ana** (1929. – 1945.), sin **Stipan** (1931. – 1993.) i najmlađa kći **Eva** (1934. – 2017.) iz Sonte.

Otac i majka, bezemljaši, su teškom mukom, nadničanjem odgojili svoju djecu i sagradili kuću nabijaču. Sin prvijenac je izrastao u stasitog, vrijednog momka, a drugorođena kći Ana u lijepu i također vrijednu i pametnu djevojku, na što su roditelji bili veoma ponosni i sretni, jer su pristigle ruke za pomoć u domaćinstvu. Odlučili su se fotografirati, jer je politička situacija u Europi tada bila vrlo nestabilna, a zdravstveno stanje cjelokupnog puka je bilo također nestabilno. Naime, mnogo se umiralo od tuberkuloze (sušice), ali i od velikog kašlja, tetanusa, zapaljenja moždanih opni, beznačajnih povreda koje su se bez odgovarajućeg liječenja pretvarale u smrtonosne bolesti. Tih godina u Sonti se rijetko moglo naći kućanstvo da nije izgubilo nekoga od svojih bliskih.

Na pozadini fotografije piše da je snimljena 1940. Osobno mi je teško vjerovati da najstariji sin ovdje ima 16 godina, a kći Ana tek 11. Djeluju starije, ali onda se ranije i sazrijevalo, mada ostaje osobna sumnja u autora o godini snimanja. Svi su odjeveni svečano. Otac Stipan je u odijelu i cipelama s remenom koje sada muškarci rijetko nose. Sin Iva nosi vezenu košulju od srvijana i pulover, *cveder* koji je ukrašen kičankama, gombicama, koje su muškarci nosili samo na ovaj način. Kći Ana je odjevena u svečanu djevojačku nošnju, za na misu, sa svilenom bluzom i keceljom, pregačom s naborima na donjem dijelu. Suknja joj je od šarenog samta, ispod koje se naziru čipke, *ekleraji*. Obuvena je u cipele izrađene kod mjesnog šustera. Mati je obučena u štofanu maramu, bluzu od samta i štofanu suknju. Preko bluze je obukla *pršnja-čič s gledalcima* ukrašen cvijećem i ornamentima od kože koji su u sredini inkluzirani ogledalcima. Ovaj kožuščić su vrlo rado nosile i djevojke i udane žene. Mati je pripasala *bošču*. Ova vrsta kecelje je izatkana od domaće vune, konkretno ovu *bošču* je mati Pavka sama izradila od početka do kraja. Prvo je vuna s ovce očišćana, onda ju je ona ispirala vodom, pročešljavala da bi otpalo sve neželjeno, isprela na preslici u niti, ofarbala većinom biljnim bojama i izatkala. Sin Stipa je obučen u odijelo od samta, običnu košulju, štrikane čarape od prirodno bijele vune i cipele istog modela kao što mu nosi otac. Stipa se nije htio snimati dok mu otac nije dao svoj šešir. Dječaci su žudjeli za šeširom, valjda zato što su htjeli izgledati starije. Kći Eva je također obučena svečanije u nošnju po uzoru na starije. *Pregač* je na *volane*, tada posljednji krik mode. Tako su se odijevale sve djevojčice u to vrijeme. Frizura je »pletence«. Kosa je razdijeljena po sredini temena i potiljka, pa upletena u dvije pletence

koje su na sred tjemena povezane šarenom uzicom od vune.

Obitelj je živjela skladno, seoski, gotovo idiličnim načinom i rađeći uljepšavala svoje živote, poštujući jedni druge. Onaj drugi dio Tolstojeve rečenice se počeo ostvarivati 1943. u proljeće, kada je glava obitelji, Stipan, bio prisilno odveden u zarobljeništvo u Mađarsku. Vijesti koje su pristizale o zarobljenima nisu bile nimalo ohrabrujuće. Brigu o obitelji je preuzeo stariji sin Ivan. Baš te jeseni se razboljela starija kći Ana, a već u proljeće 1944. njen brat Ivan je bio regrutiran u NOB. Teret obitelji je pao na majku Pavku. Brige i strah su morile Pavku. Kći Ana je s teškim hormonalnim poremećajem sve više sahnula. Početkom svibnja 1945. Pavka je stupila u kontakt sa suprugom u Pešti. Pisala mu je da im je kći u teškom zdravstvenom stanju i da ju možda neće više vidjeti, a da je sin Ivan sa Srijemske fronte prebačen na Dunav u blizini njihovog sela, tj. u žižu Batinske bitke. Bio je ranjen i trenutno se oporavlja u osječkoj bolnici. Za živo čudo, Stipan je dobio otpust iz mađarske vojske i došao je doma nekoliko dana pred kćerinu smrt. Sin Ivan nije mogao doći i nije prisustvovao sestrinom sprovodu, ali se vratio iz rata i vojske koncem 1947.

Obitelj je nastavila živjeti s traumama iz rata i u tuzi za šesnaestogodišnjom kćerkom i sestrom Anom.

Odavno je netko rekao da život piše romane, ali život je i sam roman, odnosno, živući roman.

Ruža Silađev

Radost u dječjim srcima – u iščekivanju najljepšeg kršćanskog blagdana

Priprava za advent i u vrtiću

Ove su se godine djeca iz vrtića *Marija Petković – Sunčica* s velikim interesiranjem i radošću pripremala za advent, vrijeme kada iščekujemo Isusovo rođenje. Skupa sa svojom vjeroučiteljicom **Eminom Kujundžić** razmišljala su što iščekujemo u adventu. Bilo je puno odgovora: »Svetu Katu, zornice, maskenbal, Svetog Nikolu, advent, Djeda Božićnjaka, Božić, Isusa, snijeg, darove, kupnju bora, kupit ćemo ukrase i okтити bor...«. Skoro svi odgovori bili su točni, a opći je zaključak: ADVENT (DOŠAŠĆE) je vrijeme iščekivanja!

Kroz stihove *Četiri adventske svijeće* mališani su naučili što nam svaka svijeća poručuje:

Radilica: trebamo spremati svoju sobu, usisavati, složiti cipele, iznijeti đubre, pospremiti orman itd.

Moliteljica: trebamo se moliti!

Dobročiniteljica: kaže nam da činimo dobro. Primjerice ako netko padne, možemo ga utješiti!

1. RADILICA
Odbacit ću lijenost svaku
Dane radom ispuniti
Znam, tako ću svom Isusu
Barem malo ugoditi.

2. MOLITELJICA
U molitvi skrušenoj ću
Pred žrtvenik Božji stati
Molit ću za mir i dobro
A On će me uslišati.

3. DOBROČINITELJICA
Sitne pažnje dobra djela
Vidjet brata u nevolji
Male žrtve, al pomaže
Da svijet bude mnogo bolji.

4. RAZVESELITELJICA
Za sve one koje volim
Poklone ću načiniti
Veseleći svoje bližnje
I Bogu ću draža biti.

Razveseliteljica: poručuje da razveselimo jedni druge, možemo prijatelju kupiti dar!

Tako je nastao i vrtićki adventski vijenac na kojem će mališani u iščekivanju Božića svakoga dana paliti svijeće u vrtiću.

A kako ti iščekuješ?

B. I.

Sutra virtualna Pokrajinska smotra recitatora

Sutra će se (5. prosinca) internetom širiti dobre vibracije, jer će biti održana virtualna XIX. Pokrajinska smotra recitatora na hrvatskom jeziku. Nepredvidiva epidemiološka situacija neće omesti djecu i mlade koji s ljubavlju i ponosom recitiraju pjesme na hrvatskom jeziku da se i ove godine susretnu. Doduše, ne u Subotici kao svake godine, ali bit će to online, bez granica i ograničenja, druženje djece koja nastavu pohađaju na hrvatskom jeziku, koja izučavaju predmet Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture ili koja su članovi neke od hrvatskih udruga kulture. Okupit će ih, kao i do sada, Hrvatska čitaonica

koja neumorno razvija kod djece i mladih ljubav prema poeziji na svom materinskom, hrvatskom jeziku.

Podijeljeni u tri dobne skupine, mlađa (učenici od prvog do četvrtog razreda osnovne škole), srednja (učenici od petog do osmog razreda) i starija (srednjoškolci) recitirat će jedni drugima te članovima stručnog povjerenstva pjesme koje su za ovu prigodu pripremili sa svojim mentorima. Zbog svima nama dobro poznate epidemiološke situacije neće biti nagradnog izleta u Osijek, što nas je sve rastužilo, ali ne i obeshrabrilo da sudjelujemo na smotri. Organizatori su svakako pripremili knjige, ali i neke nove druge nagrade. Svi oni koji ne uspiju putem ZOOM platforme pratiti recitatore uživo moći će naknadno pogledati snimku na Youtube kanalu Hrvatske čitaonice.

Lijepo je što volimo i njegujemo vlastiti jezik.

B. I.

Božićne radionice

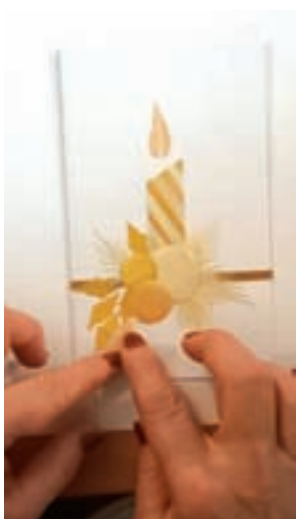
Etnološki odjel HKPD-a *Matija Gubec* iz Tavankuta u suradnji s članicama Galerije Prve kolonije naive u tehnici slame kroz

projekt »Tradicija koja živi« održali su 24. studenoga dvije božićne radionice. Na jednoj su izrađene figurice za božićnjak, koji je kasnije i ispleten te ispečen. Tako su polaznici radionice imali priliku pratiti kompletnu izradu božićnjaka, od početka do njegovog završetka, a njezina voditeljica bila je **Jozefina Skenderović**.

Druga radionica bavila se izradom čestitki i ukrasa od slame prikladnih za božićne blagdane. Broj polaznika je bio primjeren aktualnoj epidemiološkoj situaciji.

I. D.

Hrckov spomenar

ZOVEM SE: **Josip Svirčev**

IDEM U ŠKOLU: OŠ *Ivan Milutinović*, Subotica – 4. razred

IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI: aikido

VOLIM: se igrati s psima, voziti skejt, bicikl i trotinet

NE VOLIM: svađu, tuču i filmove strave

U SLOBODNO VRIJEME: kuham s mamom, pomažem tati u radionici i idem kod nane i dide na salaš

NAJ PREDMET: matematika i vjeronauk

KAD ODRASTEM ŽELIM BITI: kuhar i vatrogasac

Too optika

DR. TÓTH

551-045

Subotica, kod glavne pošte.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga. Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.	Izdajem garsonjeru u centru Subotice. Tel.: 065 6081194.
Prodaje se građevinska parcela površine 844 m ² za gradnju stambenog objekta, Mali Radanovac, Ulica Heroja Pinkija. Tel.: 063/551-871.	Izdaje se u arendu – zakup poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci, površine 42 a i 73 m ² , parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063/509-902.
U Somboru prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025 544-92-20; 064 280-84-32.	Hitno i povoljno prodajem kuću u Subotici, 107 m ² . Tel.: 064 18-39-591.
Prodaje se kuća u centru sela Golubinci, Šimanovačka 14, na parceli 796 K. O. Golubinci koja s parcelom 797 čini jednu cjelinu – plac u građevinskom području, ukupne površine 25a i 14m ² . Dragan 063-509-902.	Hitno i povoljno prodajem zemlju u Subotici, 1 h 6 ari. Tel.: 064 18-39-591.
Prodaje se poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci površine 42 a i 73 m ² , parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063-509-902.	Povoljno prodajem dvosobnu kuću u Mičurinoj 22, Subotica. Informacije na mobitel: 066-555-49-61.
Prodaje se elevator, plug leopard dvobrazni, špediter, auto lada samara (i krovni nosač i auto prikolica trabanta), motor. Tel.: 024/528-682.	Prodaju se: dunje, dvije nekoristene perne punjene novim sitnim guščijim perjem i auto Lada Samara '90. (200 eura). Tel.: 024 532570
Roleri i starinska kolijevka, ormari, kreveti, viran-goši, stol, stolice, bunjevačka ruha, marama, pregače i sl. Tel.: 024/532-570.	Prodaje se pneumatska 4. redna sejačica 2016. g. iz Agrije, elektronska sjetva (tri para ploča za kukuruz, suncokret i soju), Lada Samara 90 (150 eu), špediter (150 eu), starinski ormani i sl. Tel.: 024/532570 ili 0600532570.
Prodajem plac u Borči, 12 kilometara od centra Beograda, veličine 5 ari i tražim njegovateljicu za teško pokretnu osobu. Tel.: 060 3105572.	Prodaje se peč za etažno grijanje na čvrsto gorivo Podvis Knjaževac 30 kw. Tel.: 024 528682.
Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomjesečnog djeteta i pripomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.	Izdajem u zakup 8,3 katastarskih jutara livade u Žedniku kod dola. Nela 063 8765 071.
	Prodaje se poslovni prostor i stan od oko 600 m ² u Ulici Huga Badalića 6, Subotica. Tel.: 069 2887213.
	Izdaje se jednosoban stan na Proizvki u Subotici (42 kvm, 4. kat, centralno grijanje s alokatorima, mali troškovi održavanja). Cijena je 120 eura plus režija. Info na telefon: 063/8857124.

Republika Srbija
Autonomna Pokrajina Vojvodina
Grad Subotica
GRADSKA UPRAVA
Broj: IV-13-111-1-47/2020
Dana: 1. 12. 2020.
24000 Subotica
Trg slobode 1
Tel. 024-636-101
MUD/SU

Na temelju članka 102., stavak 2. i 3. Zakona o zaposlenima u autonomnim pokrajinama i jedinicama lokalne samouprave (*Službeni glasnik RS*, br. 21/2016, 113/2017 i 95/2018) i na temelju članka 35. Odluke o Gradskoj upravi Grada Subotice (pročišćeni tekst) (*Službeni list Grada Subotice*, broj 18/17, 30/17 i 5/20) načelnica Gradske uprave objavljuje

OBAVIJEST O JAVNOM NATJEČAJU

Izvrješćuju se svi zainteresirani kandidati da je Gradska uprava grada Subotice dana 4. 12. 2020. raspisala javni natječaj za popunu slobodnih izvršiteljskih radnih mjesta.

Natječaj je objavljen na internetskoj stranici Grada Subotice http://www.subotica.rs/index/pagelist/lg/cp/id_page_node/63

NAČELNICA GRADSKJE UPRAVE
Marija Ušumović Davčik, master pravica

Besplatni mali oglasi uz kupon iz *Hrvatske riječi* koji VAŽI DO 8. 12. 2020.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*.

Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

Hrvatska likovna udruga *CroArt* prodaje umjetničke slike, djela članova udruge. Zainteresirani se mogu javiti predsjedniku udruge. Tel.: +381 24 529 745; mobil: +381 63 518 218; e-mail: horvat.josip.su@gmail.com

HKC *Bunjevačko kolo*, Likovni odjel, prodaje slike svojih članova. Slike se mogu vidjeti u prostorijama Centra, ul. Preradovićeve 4, radnim danom od 8 do 14 sati. Tel: 024/556-898 ili 555-589.

INTERNET + TELEVIZIJA + TELEFON

STANDARD
MIX PAKETI

Astra
Telekom

024 555 765

Karadordev put 2, Subotica
www.stratelekom.com

AUTOR KRISTIJAN SEKULIĆ 33	VATIKAN HRVATSKI PJEŠNIK (1814.-1880.)		PJESMA I. MAŽURANIĆ TOČKA POTRESA	NJEMAČKI FILOZOF IMANUEL... (1724.-1804.)	ČILEANSKA RASA ŽIVINE	VOLUMEN	PANSION U MURSKOM SREDIŠĆU, HRVATSKA	NIZOZEM. PJEVAČICA EMERALD	NAZIV PRVOG SLOVA U STAROSL. RJEČNIKU		LUEK U US, TRAMADOL, PARACETA- MOL...
UEKAVSKI IZGOVOR										KISIK PJEVAČICA ... BERRA -BACH 1984.	
MUŽJAK DIVLJE SVINJE						OKLOPNO VOZILO VS PRUESTOL					
RAČUNAL. IGRA I MOBILNA APLIKACIJA									MATEJ ILČIĆ		
PJESMA OLIVERA DRAGOJE- VIĆA									EDWARD OO MILJA RURALNO NASELJE		
MULTI VIEW ENVIRON- MENT				MARKET U NOVOM SADU				SLOVENIJA ROCK BAND IZ BiH			
RURALNO POORUČJE U FRANCU- SKOJ				PRODAVAO- NICA SAGO- VA U N. SAD ŽIVOTINJA (ENG.)							
NAZIV ČEŠKOG OKRUGLOG KRUHA							UZVIK U KORIDI POLUPARA- METAR				OGLAS, OBJAVA VEĆEG FORMATA
FIZIČARKA IZ MINSKA ... KHOMYUK						PALESTINE LIBERATION ORGANISAT. DEKOR, URÉS				PARKING DREVNI NAROD U AZIJ	
VRSTA ŽENSKOG PARFEMA RIHANNA					5. SAMOGL. 1. SAMOGL.		2. SAMOGL. DVA ISTA SLOVA		STJEPAN LOŃČAR SRPSKA NAPREDNA STRANKA		
JEDINICA ZA POVRŠINU, 100 m ²			GRAD U DALMACIJI VRSTA VOĆA								
SIRUSKO ŽENSKO IME					DIOPLOGA BARU						
VINARIJA U LA RIOJIL ŠPANSKO- LSKA							AUSTRIJA	SLOVEN. TISKOVNA AGENCIJA DEUTSCH - LAND			
KČER, KČI (NAR.)				MUSLIM. MUŠKO IME					TO (ENG.)		

VODRAVNO, V. UJEKAVICA, O. VEPAR, LAZAR, AGJATOR, M. MOCTURIO, ED. INVE, KOK, SLO, ARI, ABDEL, ŽITAJ, OLE, UKAJA, FLO, P. RIL, U. E. SL, AR, MAJARSKA,
 INJA, RACHIK, UALBA, STA, CER, ASAD, IT
 OKOMITO, NVAI, MAŽURANIĆ, VJEKAVSKI, EPICENTAR, NAR, KANT, ARIJAL, ABRAKADA, A. BA, V, TRON, UKAJA, ILČIĆ, P. AA, A. CARO, BOLERO, D. AZ, SELO, SIS,
 ARIELLE, SMIT, ORDO, PLUKAT

RIJEŠENJE

Nogomet Srpska liga Vojvodina

Poraz uz dobru igru

BAČKA PALANKA – Na gostovanju u Bačkoj Palanci *Bačka 1901* je u posljednjem jesenskom kolu nadigrana od *Starog grada* i poražena rezultatom 3:0 (1:0). Igralo se vrlo dobro, borbeno, s dosta prigoda ispred obojice vratara. Domaćini su bili efikasniji, a Subotičani nisu iskoristili niti jednu od izglednih situacija u kaznenom prostoru domaćina. *Stari grad* je **Pilipoviću** mrežu naćeo u 35. minuti i s minimalnom prednošću domaćina otišlo se na odmor. U nastavku gosti zbog crvenog kartona ostaju bez **Vujoševića**. Baćkopalanćani su prednost podvostrućili u 64. minuti, a konaćni rezultat meća postavili pet minuta kasnije. Jesensku polusezonu *Bačka 1901* završila je na 16. mjestu prvenstvene ljestvice, s 22 osvojena boda, s novim trenerom i s pomlaćenom ekipom. Navijaći *crvenih đavola* nadaju se da će na proljeće i za njih biti otvorene kapije gledališta, a trener **Petar Kurćubić** morat će ozbiljno poraditi na poboljšanju efikasnosti, jer je jesenas postotak nerealiziranih prigoda bio nedopustivo veliki. Na otvorenju proljetne polusezone Subotićani će gostovati u Novim Banovcima, kod trinaestoplasiranog *Omladinca*.

Goleada u Somboru

SOMBOR – Oćekivano, u posljednjem jesenskom kolu nogometaši *Radnićkog 1912* na svojem su travnjaku porazili *Slogu* iz Čonoplje rezultatom 5:2 (3:1). Domaćini su krenuli u napade od prvog sudaćkog zvižduka, a u prednost su došli u 22. minuti pogotkom **Rajkovaće**. Poravnao je **Manćić** deset minuta kasnije, a **Antunić** u 40. i **Avdić** u 44. minuti pogocima su udarili temelje konaćne pobjede. Avdić je još jedanput zatresao mrežu **Bulovića** u 56., a šest minuta kasnije **Simić** je umanjio prednost domaćina. Konaćni rezultat utakmice postavio je mladi **Molnar** u 81. minuti. Ova pobjeda dovela je Somborce na 2. mjesto prvenstvene ljestvice, s istim brojem bodova kao i trećeplasirani OFK *Vršac* i s 11 bodova zaostatka za prvoplasiranom ekipom *Mladosti* iz Novog Sada. Čonopljanci će s osvojenih 25 bodova prezimiti na 15. mjestu, s više nego solidnim izgledima za opstanak u ovom rangu natjecanja. Na otvorenju proljetne polusezone *Radnićki 1912* će ugostiti ekipu *Slobode* iz Novih Kozaraca, a *Sloga* će gostovati u Banatskom Velikom Selu kod sedamnaestoplasirane *Kozare*.

Vojvođanska liga Sjever

Pobjeda u finišu

TOVARIŠEVO – Somborski *Radnićki* je u posljednjem jesenskom kolu, na gostovanju u Tovariševu, fenjeraša *Vojvodinu* porazio rezultatom 0:1 (1:1) i prikovao za dno ljestvice. Izuzimajući posljednjih deset minuta prvog dijela, Somborci su odlićno kontrolirali igru, ali bez opasnijeg udarca u okvir vrata domaćina. S druge strane, u posljednjem napadu prije odmora domaći su imali idealnu prigodu za prednost. Kazneni udarac, opravdano dosuđen nakon igranja **Ožegovića** rukom, nisu uspjeli realizirati. Gosti su u nastavku zaigrali još ofenzivnije, stvarali vrlo izgledne situacije

pred vratima domaćina, međutim, sve do završnice iz brojnih pokušaja nisu uspijevali zatresti mrežu domaćeg vratara. Tek u 86. minuti, nakon jedne munjevite akcije, u kojoj je sudjelovalo više napadaća, na odlićno ubacivanje **Lućića Josić** je glavom s nekoliko metara proslijedio loptu u mrežu. Ovom pobjedom *Radnićki* se priključio ekipama u sredini ljestvice i prezimit će na 11. mjestu, a na otvorenju proljetne sezone gostovat će u susjednom Vrbasu, kod petnaestoplasiranog OFK *Vrbasa*.

Prekinuta pobjednićka serija Tavankućana

GAJDOBRA – *Tavankut* je u utakmici posljednjeg jesenskog kola na gostovanju u Gajdobri poražen rezultatom 2:0. U borbenoj i za oko lijepoj utakmici domaćin je bio za nijansu s(p)retniji i od izglednih situacija u kaznenom prostoru gostiju dvije uspio realizirati. Pomlaćeni Tavankućani nisu bili podrećeni, napadali su i oni, prijetili domaćem vartaru, međutim svoje prigode nisu iskoristili. Usprkos porazu, prezimit će na sedmom mjestu prvenstvene ljestvice, a proljetnu polusezonu otvorit će gostovanjem kod doprvaka *Bajše*.

Svacom po bod na zatvaranju polusezone

PAĆIR – U posljednjem jesenskom kolu OFK *Mladost Apa* je na gostovanju u Paćiru protiv *Baćke* rezultatom 2:2 (0:1) zabilježila remis, deveti u jesenskoj polusezoni. Apatinci su utakmicu otvorili sigurnije, imali terensku inicijativu, a od 20. minute i pogotka **Miškovića** i minimalnu prednost. Domaćini su sve do poluvremena igrali nepovezano, s dosta grešaka. U nastavku su se konsolidirali, pa su u 75. minuti poravnali, a u 84. i preokrenuli rezultat. Gosti, svjesni da su jeftino prokockali prednost, u finišu su pojaćali tempo i uspjeli poravnati pogotkom **Jovovića** na isteku regularnog dijela utakmice. Apatinci će prezimiti na šestoj poziciji prvenstvene ljestvice, s osam bodova zaostatka za liderom *Vojvodinom* i doprvakom *Bajšom*. Proljetnu sezonu OFK *Mladost Apa* otvorit će gostovanjem u Gajdobri, kod osmo­plasi­ranog *Hercegovca*.

Ivan Andrašić

RADIO MARIJA

NOVI SAD	90,0 MHz
SUBOTICA	90,7 MHz
SOMBOR	95,7 MHz
VRDNIK	88,4 MHz
NIŠ	102,7 MHz
LESKOVAC	107,4 MHz

POGLED S TRIBINA

In memoriam:

**Diego Armando Maradona
(1960. – 2020.)****Adios Diego**

Srijeda, 25. studenoga, zauvijek je »izvela iz igre« po mnogima najboljeg nogometaša svih vremena, **Diega Armada Maradonu**. Preminuo je u svom domu u Tigreu, nepunih mjesec dana (30. listopada) nakon svoga šezdesetoga rođendana. U svojoj igračkoj karijeri nosio je majice *Argentinos Juniorsa*, *Boca Juniorsa*, *Barcelone*, *Napolija*, *Seville*, *Newells Old Boysa* i na koncu ponovno *Boca Juniorsa*. Od aktivnog igranja se oprostio 1997. godine i započeo je trenersku karijeru u kojoj je najvažniji posao obavljao kao izbornik Argentine (2008. – 2010.).

Hrvatska riječ je u lipnju 2005. godine objavila kraći ekskluzivni intervju koji je Maradona, tijekom posjeta Novom Vinodolskom (teniski turnir veterana), dao njenom izveštaju. U znak počasti prema preminuloj nogometnoj legendi, čiji pre-rani odlazak oplakuje cijeli sportski svijet, tekst razgovora prenosimo u cijelosti.

Vaš dolazak na ovaj turnir, uz sudjelovanje na humanitarnom nogometnom susretu, povezuje se i s Vašim hrvatskim korijenima.

Jedan moj djed potječe upravo iz ovih krajeva, neposredno u blizini Novog Vinodolskog, 20-ak kilometara odavde. Došao sam vidjeti je li mi je što »ostavio« (smijeh).

Mnogi se još uvijek živo sjećaju Vašeg gostovanja u Hrvatskoj 1994. godine, kada ste, u sklopu priprema za odlazak na Svjetsko prvenstvo u Americi, odigrali posljednju utakmicu u Zagrebu upravo protiv najbolje selekcije domaćina. Čega se sjećate u svezi tog povijesnog susreta za Hrvatsku?

Vrlo dobro se sjećam tog susreta u Zagrebu. Bilo je 0:0, a mi (Argentina) smo igrali vrlo oprezno, jer nismo željeli da se netko ozbiljnije ozlijedi, s obzirom da nam je to bila posljednja provjera prije odlaska na SP u Americi. Bila je to jedna lijepa i prava prijateljska nogometna utakmica.

Koje biste hrvatske nogometaše mogli izdvojiti?

Prije svih to su **Boban** i **Šuker** s kojim sam i igrao skupa u *Sevilli*, ali znam još dosta dobrih i kvalitetnih nogometaša iz ove zemlje protiv kojih sam igrao tijekom svoje aktivne igračke karijere.

A, Tomislav Ivković, vratar, koji Vam je »uhvatio« dva penala?

Sjećam se i Tome (smijeh), pogotovo onog susreta na Svjetskom prvenstvu 1990. kada smo prošli Jugoslaviju nakon boljeg izvođenja penala.

Po završetku aktivnog bavljenja nogometom ostali ste u bliskoj vezi s Vašim sportom. Postoji li mogućnost da u bliskoj budućnosti preuzmete neki klub kao trener?

Mogu samo reći da postoje neke naznake i razgovori u svezi s tim, ali ne mogu ništa više od toga reći.

Kakvi su Vam planovi i želje, neovisno od nogometa, za blisku budućnost?

Jedino bih želio da me služi zdravlje, jer ono je važnije od svega na ovom svijetu. A što se tiče svega ostalog, vidjet ćemo.

Poznato je da u Vašem domu u Buenos Airesu igrate tzv. obiteljske nogometne susrete na kojima igraju članovi Vaše uže i šire obitelji. O kakvim je susretima zapravo riječ?

U sklopu moje kuće nalazi se nogometno igralište na kojemu igramo »obiteljske« susrete i mogu vam reći da su u pitanju vrlo »tvrdi« i teški mečevi na kojima nema popuštanja, igra se poprilično »muški«. Maradone ne vole gubiti...

Posljednji pozdrav

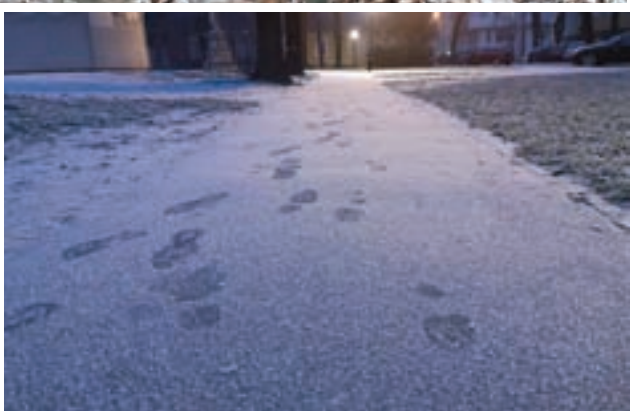
Na veliku žalost svih svojih fanova, Diego Armando Maradona se zauvijek preselio na nebeske terene i priključio se brojnim upokojenim velikanima najljepše i najvažnije igre ovoga svijeta. Njegovog nogometne majstorije i vještina baratanja kožnatom loptom ostali su zabilježeni na snimkama brojnih klupskih i reprezentativnih susreta. Pa i njegova čuvena ruka, kojom je postigao pogodak protiv Engleske u četvrtfinalu SP-a u Meksiku 1986. godine, ali i fenomenalni gol u istom susretu kada je pretrčao polovicu terena, predriblao nekoliko protivnika i zabio za pobjedu od 2:1. Najbolji nogomet je igrao u *Napoliju* (1984. – 1991.), kome je darovao dva naslova prvaka Italije, kup Italije i naslov pobjednika Kupa Uefa. Svjetski nogomet ima danas **Lea Messija** i **Christiana Ronaldo**, ali nema više Maradonu...

D. P.

U NEKOLIKO SLIKA

Zima

Iz Ivković šora

Taglo

Piše: Branko Ivković

Faljnīs, čeljadi. Jevo, baš sam se sad posvađo s ovom mojom. A, šta divanit? Ni oko čeg. Ove stalne kojikake visti o boleštinama joj pravo ušle u glavu, pa samo divani o ovim liku te onim. Meni borme to dosadilo. Ja samo bili i crni luk priznajem za lik. Doduše, i kojikake baba Rozine trave i čajove, a ove nove moderne i lipo zapakovane a iznad sveg skupe ne priznajem baš tušta. Ta, idite molim vas, za malu škatuljicu niki pirula jal bočicu mazala što se samo osti na kanfor čovik mora dat cilu a i ne ritko i dvi nadnice. Ja ne znam, jal ovi kojikaki doktori misle da mi obična čeljad s novcima propaljivamo, šta li?! Ma, višak divana. Ko je sa ženama izašo na kraj? Ja se lipo okrenio, odmanio rukom, pa ajd u drvinjak. Ionako imam kojikaki šuljova i panjova, a nikako da se nakanim pa da ji porascipljivam; ne zdravo, tek toliko da stanu u šporelj. Našo sam dobre dračove zaglavke i taglo što sam ga nike godine opravio od suvog starog drača. Lipo sam ga s obadve strane okovo gvozdenim obručom sa starog tragača i da vidiš: latio se ja, tučem taglovom sve se puši, lete ciplje i livo i desno. Ma, kad je čovik bisan ni ne sustane tako olako, jalte? Naišo Mi Periša nuz salaš, pa viče da se kandar ja dvared grijem. Pogledo sam ga, pa sam sebi u brk odgasijo: »Samo si mi ti falio, baš sam se obradovo kugod krmača biču«. Al kad je već došo, ajd da i prodivanimo, a i niki sam se oznojio pa da odanem i osušim se kraj šporelja. Prodivanili mi koju rič, a on krenio o maskama i krizi, ja jedva čeko da ga otpravim. Nastavio ja oma svoj poso oko panjova kad jevo moje snaš Jele. Nika mi se smijucka pa veli: »Ajde, pa ćemo ist, gotova je užna«. Nisam se, borme, dugo moro molit. Niki sam skroz ogladnio, pa ostavio taglo nuz panj i ajd za njom u kujnu. Ostim još s vrata kad sam ulazio da štogod lipo mriši, kad sili za astal i prikrstili se. Ja oma za labošku i skinio zaklopac a ono... papula! Ma, čeljadi moja, oma sam joj sve oprostio. Ta trevila me kugod svirac pijanog gosta u svatovi. Volim papulu i gravovu čorbu s debelim rizancima više neg bilo koje ilo. Ne moram vam ni divanit da sam triput vadio čorbe, a dvared papule. Ni me ni opominjala ko obično da će me bolit trbu ni pritila mi da ću spavat u litnjoj kujni. Kandar je i ona ubardala da je već pritirala so tim doktorskim divanima, pa mi zato i ugađala s užnom. Jeto, čeljadi moja, tako vam ja završio svađanje i durenje na moju snaš Jelu. Šta kast? Čim sam vidio papulu, ja se oma smirio i povuko kugod dite kad zgriši. Bilo to jeptino prodato jel ne, al papula je papula. A i meso mi dosadilo. Vamo iđu sveci, pa će ga bit, fala Bogu. Jeto, kad sam vam se lipo ispriповido malkoc ću još odmorit pa idem posvršavat šta sam započeo, a oma će i mrak. Triba prija ponamirivat, nemam svudank svitlo po obektima pa moram poradit za vida da ne bi batrgo po avliji po mraku. Prošla sveta Kata, pa su zdravo kratki dani. Ajd zbogom, čeljadi.

Bač Ivin štodir

Domovina je tamo di ti dobro

piše: Ivan Andrašić

Što dalje, bač Ive dani sve brže prolazu. Ta ne samo dani, neg i nedilje i miseci, u poslidnje vrime i godine. Evo, još malo pa će i rođendan, a lancki ko da bijo juče. U subotu se i on i njegova baš prisikli. Znali da će taj dan dojt, al ope ji zateklo. Marka jim za frustukom navistijo da bi se polako tribalo pakovat za put, a veli, niki dan i priko sokočala ujavijo cidulju za eroplan. Ka dolazijo vamo platijo i za natrag, jedino tribalo na erodrumu aminovat koji dan bi išo. I evo, što izgledalo daleko, najedamput došlo blizu. Marka veli, iće natrag onedilje u sridu. Bač Ivu i njegovu ko da ko poljo ladnom vodom. Obadvoj se snuždili, ko da će jim otit najrođeniji. Tako jim bilo i ka njeve cure odlazile odoma. Znadu, nisu ošle na nikako zlo, al za njima sve ostalo pusto i prazno. Najpraznije u srcu. Na zlo neće otit ni Marka, al se vi par miseci privikli na njega, posto jim ko ukućan. »Pajto moj, nado sam se da ćeš se možda prošodirat, pa i prizimit ko nas. Vada ti srce makar malo vuče za domovinom. Tu si došo na svit, pa...«, veli bač Iva priko zalogaja, a o nikake guke u grlu ni mogo do kraj ni kazat šta naštodiro. »Ne znam, pajto, šta bi ti reko. U vi par miseci ste mi jako lipo izgostili, neću vam to nikada zaboravit. A ako Bog da, na lito ćete vi dojt ko mene u goste. A što kažeš domovina... za me domovina ni tamo di čeljade dojde na svit, neg tamo di živi, a dobro mu. Istina, u srcu i u duše ostala mi samo lipa sićanja nono vrime što sam tu proboravijo dok nismo ošli. I none ljude. A štaj vo? O nake lipe, velike države, za koju nas učili da je naša domovina, šta imamo danas? Možda šesedam domovina? Di bi se ja okrenijo? Dada o jedni, mater o drugi, a i njegovi i njezni danas imadu svaki svoju državu. Čiji sam onda ja i koje mi je domovina? Dvi ne možem imat, a i da možem, ne bi tijo. Vidim da se čeljad pati i u dadine i u matrne, a i iz jedne i iz druge mladi stali bižat tamo di će oni i njeva dica moć mirnije živit. Eto, moji se još davno nakanili otit. Isprva mi bilo žo ostavit sve diče sanje, al žalost brzo prošla. Vrime prolazilo, velike škole posvršavo i oma mi zaposlili. Slali mi po terena, po cilomu svitu. Naučito u škula mi svudam dobro došlo, a bilo i dobre asne. Danas sam imućan čovek, a niko mi ništa ni darovo. Sve što imam steko svojom glavom i rukama«, veli Marka i lati se frustuka. »Pa dobro, nikada ti nisam ni pitala, u kaku si se tamo partiju ubiližijo?«, pita priko zalogaja bač Ivina. »Bome, drugo, u ni koju. Tamo, ako gledaš svoja posla, nemaš vrimenta za partijašenje. U politiku unidu imućni ljudi, a ne ko vamo. Vidim da se partijašenje laća puno ni što ji ker nema za čega ugrist, a nisu baš ni pametni, samo poslušni. Taki za dram avanzuju, priko noći posvršavu velike škole, pa dojdu i na velike položaje i to ne na jedan, neg na pešes. I na svoma idu dobre nadnice. A onda ne znu šta bi radili, pa samo ponavlju što kaže Najštosezasvepita i svitu svašta obećavu. Eto, zoto je moja domovina tamo di mi dobro«, veli Marka i duboko izdane. Divan jim više ni išo.

NARODNE POSLOVICE

- * Nemati prijatelja isto je tako loše kao i imati ih previše.
- * Ići brzo znači ići sporo bez prekidanja.
- * Nitko na svijetu nije jači od čovjeka koji zna.

VICEVI, ŠALE...

Razgovaraju muž i žena nakon ručka:

- Draga moja, gdje si pronašla ovaj odličan recept za pripremanje gljiva?
- U jednom kriminalističkom romanu.

Danas su mi poslali pismo iz banke i piše: »Posljednja opomena«.

Napokon će me pustiti na miru!

Gostuje Nikša na TV-u:

- Dakle, Vi ste pjesnik?
- Da, ja sam pjesnik.
- Amater? – pita voditelj.
- A mater nije, ona je kućanica.

MUDROLIJE

* Je li čovjek pametan, možete pogoditi po njegovim odgovorima. Je li čovjek mudar, možete pogoditi po njegovim pitanjima.

* Tri puta vode do mudrosti: razmišljanje – ono je najplemenitije; odgoj – on je najlakši; iskustvo – ono je najneugodnije.

* Život je kao vožnja biciklom – treba neprestano ići naprijed, bez zaustavljanja, da se ne izgubi ravnoteža.

Vremeplov – iz naše arhive

Zemun, 2007.

**PETAK
4.12.2020.**

06:30 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:11 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:11 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Vijesti
10:17 Gorski spašavatelji
11:07 Riječ i život
12:00 Dnevnik 1
12:28 Diva, telenovela
13:19 Dr. Oz
14:06 Normalan život
15:03 Lov na polarnu svjetlost, dokumentarna serija
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
20:10 Jack Ryan: Shadow Recruit, američko-ruski film
22:00 5.com s Danielom: Jasna Zlokić i Vedran Mlikota, zabavni talk show
23:00 Dnevnik 3
23:35 Anonimna - jedna žena u Berlinu, njemačko-poljski film
01:45 Lov na polarnu svjetlost, dokumentarna serija
02:30 Shakespeare i Hathaway
03:16 Dr. Oz
03:59 Dnevnik 3
04:14 Vijesti iz kulture
04:22 Tajne seobe životinjskog svijeta: Crnokapa grmuša, dokumentarna serija
05:14 Skica za portret
05:15 Dnevnik 2
06:04 Diva, telenovela

05:20 Kultura s nogu
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
10:07 Dino Dana
10:32 Noćne more iz svijeta prirode
11:05 Mačji planet: Britanska kratkodlaka, dokumentarna serija
11:35 Veterinar Engel
12:25 EBU: Pariška kuhinja Trish Desine
13:25 Mala ubojstva Ahathe Christie: Zločin se ne isplati, francuski film
15:00 Andre Le Norte i njegovi vrtovi, dok. film

16:00 Regionalni dnevnik
16:44 Tajne seobe životinjskog svijeta: Crnokapa grmuša, dokumentarna serija
17:40 'Ko te šiša
18:15 Free Spirits, dokumentarna serija
18:45 I to je Hrvatska
19:18 Alvin i vjevčice
19:30 POPROCK.HR
20:05 Poduzetnik godine, prijenos
21:00 Serengeti: Zla sreća, dokumentarna serija
22:00 Priznanje
23:35 Mala ubojstva Ahathe Christie: Zločin se ne isplati, francuski film
01:05 Noćni glazbeni program

**SUBOTA
5.12.2020.**

07:00 Klasika mundi: Currentzis - klasični buntovnik, glazbeni dokumentarni film
07:55 Slomljena strijela, film
09:30 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:10 Dobro jutro, Hrvatska
11:10 Kućni ljubimci
12:00 Dnevnik 1
12:25 Veterani mira
13:15 Zdrav život
13:45 Zajedno u duhu
14:20 Prizma, multinacionalni magazin
15:09 Istrage prometnih nesreća
15:37 Agenda: Svijet, vanjskopolitički magazin
16:13 Potrošački kod
16:43 Manjinski mozaik: Boje su u nama
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kultura s nogu
17:48 Lijepom našom: Vukovar
19:00 Dnevnik 2
20:03 Loto 7
20:10 Zvijezde pjevaju
21:50 Loto 7 - izvještaj
21:56 Dnevnik 3
22:31 16 blokova, američko-njemački film
00:16 Vozilo 19, američki film
01:36 Dnevnik 3
01:59 Slomljena strijela, film
03:24 Fotografija u Hrvatskoj
03:36 Manjinski mozaik: Boje su u nama
03:51 Kultura s nogu
04:16 Veterani mira
05:01 Prizma
05:46 Dnevnik 2

06:35 Lijepom našom: Vukovar

05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Susjedstvo tigrića Daniela, crtana serija
10:00 Anadroidi
11:00 Vrtlarica
11:35 Život u parku
12:25 Dom na kvadrat
13:00 Operne legende, dokumentarna serija
13:50 Auto Market
14:25 Politika ljubavi, američki film
16:00 Regionalni dnevnik
16:30 Serengeti: Zla sreća, dokumentarna serija
17:25 Stani v Zagorju: Zabok, dokumentarna serija
17:55 Nikola Tavelić - 50 godina svetosti, dokumentarni film
18:45 Izradi sam:
18:55 Istina ili mit:
19:15 Glazbeni Top20
20:05 Agent u bijegu, američki film
21:55 Sjeverna Amerika sa Simonom Reeveom, dokumentarna serija
23:00 Majka, otac, sin
00:00 Povrh jezera
01:40 Noćni glazbeni program

**NEDJELJA
6.12.2020.**

08:10 Franjo Asiški, film
10:00 Draganić: Misa, prijenos
11:07 Pozitivno
12:00 Dnevnik 1
12:30 Plodovi zemlje
13:25 Pula: More
14:00 Nedjeljom u 2
15:05 Love on Repeat, američki film
16:30 Mir i dobro
17:00 Vijesti u 17
17:40 Volim Hrvatsku
19:00 Dnevnik 2
20:03 Loto 6
20:10 A Porina dobiva...
Ivo Robić, glazbeno-dokumentarna serija
21:05 Loto 6 - izvještaj
21:10 Biografija: Dinastija Trump, dokumentarna serija
22:00 Dnevnik 3
22:35 Franjo Asiški, američki film

00:20 Nedjeljom u 2
01:15 Dnevnik 3
01:30 Vijesti iz kulture
01:38 Mir i dobro
02:03 Love on Repeat, film
03:23 Skica za portret / Fotografija u Hrvatskoj
03:27 New Order: Decades, glazbeno-dokumentarni film
04:52 Dnevnik 2
05:41 Pula: More

06:05 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
08:30 Top-lista DTV-a
09:10 Luka i prijatelji
09:40 Agatha Raisin
10:30 Umorstva u Midsomeru
12:05 Lidijina kuhinja
12:30 Dobar, bolji, najbolji... britanski slastičar
13:30 Indeks
14:30 Klub 7
15:30 Sjeverna Amerika sa Simonom Reeveom, dokumentarna serija
16:25 Magazin LP
16:55 Košarka PH: KK Vrijednosnice Osijek - KK Adria Oil Škrlevo, prijenos
18:45 Glazbeni spotovi
19:00 Massimo u Laubi, snimka koncerta 1.dio
20:05 Kineski sindrom, američki film
22:10 Sajam taštine, serija
23:05 Graham Norton i gosti
23:50 New Order: Decades, glazbeno-dokumentarni film
01:15 Fargo
02:00 Umorstva u Midsomeru
03:30 Noćni glazbeni program

**PONEDJELJAK
7.12.2020.**

06:30 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:17 Gorski spašavatelji
11:09 Treća dob
12:00 Dnevnik 1
12:25 Diva, telenovela
13:15 Dr. Oz
14:05 Globalna Hrvatska HTV
15:01 Lov na polarnu svjetlost, dokumentarna serija
15:53 Velečasni Brown
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma

18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
20:10 Nesreća
21:05 Crno-bijeli svijet
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:28 Lov na polarnu svjetlost, dokumentarna serija
00:20 Agenda: Svijet, vanjskopolitički magazin
00:50 Velečasni Brown
01:35 Dr. Oz
02:20 Dnevnik 3
02:43 Tajne seobe životinjskog svijeta, dokumentarna serija
03:35 Karipski svijet, telenovela
04:20 Skica za portret / Fotografija u Hrvatskoj
04:37 Dnevnik 2
05:26 Diva, telenovela

05:00 Peti dan
06:00 Riječ i život
06:34 Juhuhu
11:05 Indeks
11:35 Veterinar Engel
12:30 Biografija: Dinastija Trump, dokumentarna serija
13:20 Šagrenska koža, francuski film
15:00 Monty Don i američki vrtovi: Istok, dokumentarna serija
16:00 Regionalni dnevnik
16:47 Tajne seobe životinjskog svijeta, dokumentarna serija
17:45 Auto Market
18:20 TV Bingo
19:00 Animirana serija
19:30 POPROCK.HR
20:05 Stadion, emisija
21:00 Churchill, britanski film
22:45 Kuća od karata
23:40 Zakon i red: Odjel za žrtve
00:25 Šagrenska koža, francuski film
02:00 Noćni glazbeni program

**UTORAK
8.12.2020.**

06:30 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Vijesti
09:10 Dobro jutro, Hrvatska

10:00 Vijesti
10:17 Gorski spašavatelji
11:09 Glas domovine
12:00 Dnevnik 1
12:25 Diva, telenovela
13:15 Dr. Oz
14:05 Znanstveni krugovi
14:30 Zdrav život
15:01 Lov na polarnu svjetlost, dokumentarna serija
15:53 Velečasni Brown
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
20:10 U svom filmu: Alan Sumina
21:05 Sveta zemaljska čuda, dokumentarna serija
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:26 Hrvatska za 5
00:16 Lov na polarnu svjetlost, dokumentarna serija
01:01 Velečasni Brown
01:51 Dr. Oz
02:36 Dnevnik 3
02:59 Tajni život zoološkog vrta
03:49 Karipski cvijet, telenovela
04:34 Dnevnik 2
05:23 Diva, telenovela

05:00 Izvan formata
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
11:07 kreativac
11:39 Veterinar Engel
12:36 Ovo je umjetnost
13:33 Ljeto za pamćenje, američki film
15:00 Monty Don i američki vrtovi: Jug, dok. serija

16:00 Regionalni dnevnik
16:46 Tajni život zoološkog vrta
17:38 'Ko te šiša
18:15 Free Spirits, dokumentarna serija
18:45 I to je Hrvatska
19:05 Animirana serija
19:30 POPROCK.HR
20:05 Ekvator iz zraka: Južna Amerika, dokumentarna serija
21:00 Najbolje od njih, britansko-švedsko-francuski film
23:00 Kuća od karata
23:55 Zakon i red: Odjel za žrtve
00:40 Ljeto za pamćenje, američki film
02:00 Noćni glazbeni program

SRIJEDA 9.12.2020.

06:30 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Vijesti
09:10 Dobro jutro, Hrvatska
09:45 Dan sjećanja na Vukovar 1991.
12:58 Vukovar: Dan sjećanja, prijenos mise
14:45 Dnevnik 1
15:08 Ni krivi, ni dužni, dokumentarni film
16:00 Velečasni Brown
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
20:03 Loto 7
20:10 Romano Bolković - 1

na 1, talk show
21:00 Loto 7 - izvještaj
21:05 Srce Vukovara, dokumentarni film
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Ni krivi, ni dužni, dokumentarni film
00:20 Istrage prometnih nesreća
00:45 Velečasni Brown
01:30 Dnevnik 3
01:53 Tajni život zoološkog vrta
02:38 Karipski cvijet, telenovela
03:23 Reprizni program
04:33 Kod nas doma
05:18 Skica za portret / Fotografija u Hrvatskoj
05:22 Dnevnik 2

05:20 Što je klasik?
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
11:05 Luka i prijatelji
11:35 Veterinar Engel
12:30 Sveta zemaljska čuda, dokumentarna serija
13:30 Lui au printemps, elle en hiver, francuski film
15:00 Monty Don i američki vrtovi: Zapad, dokumentarna serija
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Tajni život zoološkog vrta
17:35 'Ko te šiša
18:10 Free Spirits, dokumentarna serija
18:43 I to je Hrvatska
19:05 Animirana serija
19:30 POPROCK.HR
20:05 Nogomet: Trenuci koje pamtim - Sedam

golova koji su potresli svijet, dokumentarna serija
21:00 Alamo, američki film
23:15 Kuća od karata
00:10 Zakon i red: Odjel za žrtve
00:55 Lui au printemps, elle en hiver, francuski film
02:20 Noćni glazbeni program

ČETVRTAK 10.12.2020.

06:30 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Vijesti
09:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:17 Gorski spašavatelji
11:07 Harmonija disonance
12:00 Dnevnik 1
12:25 Diva, telenovela
13:15 Dr. Oz
14:05 Otkrivamo Hrvatsku: Kotoriba
14:30 Prometej
15:01 Lov na polarnu svjetlost, dokumentarna serija
15:53 Velečasni Brown
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
20:03 Loto 6
20:10 Tko želi biti milijunaš?
21:00 Loto 6 - izvještaj
21:05 Puls
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:28 Lov na polarnu

svjetlost, dokumentarna serija
00:20 Velečasni Brown
01:05 Dr. Oz
01:50 Dnevnik 3
02:13 Tajni život zoološkog vrta
03:03 Karipski cvijet, telenovela
03:48 Fala majci na divojci, emisija pučke i predajne kulture
04:18 Skica za portret / Fotografija u Hrvatskoj
04:37 Dnevnik 2
05:26 Diva, telenovela

05:20 Knjiga ili život
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
11:05 Pozitivno
11:35 Veterinar Engel
12:32 A Porina dobiva...
Ivo Robić, glazbeno-dokumentarna serija
13:30 Karolina, slatki dome, američki film
15:00 George Clarke: Čudesne zamisli
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Tajni život zoološkog vrta
17:35 'Ko te šiša
18:10 Free Spirits, dokumentarna serija
18:40 I to je Hrvatska
19:05 Animirana serija
19:30 POPROCK.HR
20:05 Klub 7
21:00 H-8, hrvatski film
22:45 Kuća od karata
23:40 Zakon i red: Odjel za žrtve
00:25 Karolina, slatki dome, američki film
01:50 Noćni glazbeni program

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine. Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata. Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS DOMOVINE

Televizijska emisija *Glas domovine* ima stalnu rubriku o Hrvatima u Srbiji, a emitira se na HRT 1 utorkom od 11.10 sati. Radijski program *Glasa Hrvatske* emitira se 24 sata dnevno i preko interneta se može pratiti u cijelom svijetu. Konkretno informacije o Hrvatima iz Srbije, koje nema nijedan drugi medij u Hrvatskoj, mogu se slušati i u radijskoj emisiji *Na valovima staroga kraja* ponedjeljkom u 10.05 i utorkom u repriznim terminima u 3.05 i 20.15 u trajanju od 45 minuta, te u velikoj trosatnoj emisiji pod naslovom *Hrvatima izvan domovine*, četvrtkom u 21.05, koju prenosi i Prvi program Hrvatskog radija.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a Vladimir Nazor iz Stanišića emitira se na valovima Radio Fortuna, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati. Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

It's The Most Wonderful Time Of The Year

Od Cape Towna do Magadana za tri godine dana

Razdoblja oko Nove godine uvijek su izazovna u svakom pogledu, od kupovine, ukrašavanja, organiziranja, do odnosa među ljudima, preispitivanja dokle smo stigli, popisa želja, novih ciljeva. I sve nas to izbacuje iz ravnoteže, ali nikada kao sada. Ni jedne godine do sada nisam primijetila da su svi ljudi pomalo potreseni, pomalo zabrinuti, tjeskobni, depresivni. Čak i oni najpozitivniji, koji se ne zaustavljaju, ne preuređuju se već uvijek idu određenim tempom naprijed nasmijanih brkova.

I u kojoj god grupi bili, moramo imati vlastite ispušne ventile, male rituale koji nas ispunjavaju energijom i koji nas pomalo uklanjaju od svakodnevnih problema. Za mene je to priroda, a

Najduža šetajuća ruta

To je najduža moguća šetnja na svijetu, od Cape Towna u Južnoj Africi, do Magadana u Rusiji. Prema Googleovim kartama, udaljenost između ova dva mjesta iznosi 22.387 kilometara, što prema daljnjim izračunima zahtijeva 187 dana neprekidnog hoda. Ako se odlučite hodati osam sati dnevno, svaki dan, trebalo bi vam oko 562 dana. Kad smo već kod brojki, kažu da se tijekom šetnje penjete ukupno 117.693 metra, a silazite 117.686 metara, što su oni, više posvećeni brojanju i brojkama, prikazali kao da ste se trinaest puta popeli na Mount Everest i sišli s njega!

Međutim, daljina nije najveći izazov ove avanture. Prije svega tu su životinje, drugi ljudi i sigurno klima. Kako bi svi strahovi bili uvjerljiviji i opravdaniji, pobrinut će se, primjerice, crna mamba, najsmrtonosnija zmija na planetu, koju se može susresti tijekom šetnje Zimbabveom. Sljedeći strah živi u Ugandi i naziva se malarija, a Uganda je država s najvećim brojem slučajeva malarije u svijetu. Južni Sudan, koji je na ovoj ruti naveden kao treća najopasnija država na svijetu, pobrinuo se da sve bude na ovoj turneji svjetske klase. Nipošto ne bismo smjeli preskočiti priču o šetnji Saharom i njenih užarenih 50 stupnjeva. Naravno, na ovoj turneji nije sve tako vruće, što svakako pokazuje vrlo hladna ruska zima. Još uvijek postoje mnoge klime, ratom razorene zemlje i drugi izazovi, ali zasigurno i puno užitka.

Kada govorimo o svim izazovima koje ova turneja donosi, postavlja se pitanje koje se od svih smrtnih opasnosti najviše boja: čovjeka koji prijeti, komarca koji vas može ubiti, crne mambe ili na kraju puta koji pređete biti smrznut u Rusiji? Čine li opasnosti ujedno i jednu turu primamljivijom? Na prvi poziv, moj odgovor je bio DA bez razmišljanja. Nakon prvog čitanja svih mogućih opasnosti, moje DA se počelo premoćiti i spremnost na cjenkanje je stigla, razmatranje preventivnog liječenja malarije, trening za injekcije protuotrova za crnu mambu i sva moguća preispitivanja.

Svakako smo već u najdužoj turneji u životu, sa svom opremom u džepovima i srcu i željom da ovo pješaćenje traje dugo, a mi ćemo uživati u njemu što je više moguće. Možda ću, sa svim izazovima ovog sadašnjeg trenutka, započeti turnejom Camino de Santiago i razmišljati o vrhovima koje želim osvojiti. A ova nam najduža turneja zasigurno ostaje za divljenje i razmišljanje.

Gorana Koporan

posljednjih nekoliko tjedana moja se priroda svela na odlazak u šumu jednom tjedno. Ti su rituali dobili naziv šumarenja i donijeli su opuštanje, tišinu i brbljanje, susrete šumskih životinja, brojne hrastove, šume vilenjaka, zen šumu i mnoštvo novih spoznaja. I ideja.

Nova ideja

Od trenutka kad sam otišla biciklom na more (znam, ponekad zvuči kao da se samo želim pohvaliti i često to spominjem, ali stvarno nije tako, meni je to sasvim normalno), ljudi me gledaju kao avanturistu i često sa mnom dijele ono što pozele osvojiti ili nešto što mi daju kao ideju. Na sličan način, a opet potpuno drugačiji, došao je prijedlog i poziv za najdužu šetajuću turu na svijetu. Već kad sam čula da je riječ o najdužoj, moja pažnja je kupljena. Da atrakcija bude još veća, nitko do sada nije prešao tu turu, ali krenimo redom.

Pčelarstvo Sudarević

Vam nudi prirodni vrcani med.

Od davnina poznat kao lijek, nezaobilazan dodatak toplim napitcima, aktivni sudionik zdrave ishrane, najbolji prijatelj naše kože i kose - njegovo veličanstvo, MED

BAGREM MED - CVJETNI MED - LIVADSKI MED - ŠUMSKI MED
PROPOLIS - PELUD - MED S MATIČNIM MLIJEČOM
MED S PELUDI I MATIČNIM MLIJEČOM

Kontakt:

Sudarević Ivan: 060/036 82 27

Sudarević Kalman: 064/21 31 871

Pretplatite se!

Uz popust od 20%

TUZEMSTVO

☐ 6 mjeseci = 1300 dinara

☐ 1 godina = 2600 dinara

* INOZEMSTVO

☐ 6 mjeseci = 75 eura

☐ 1 godina = 150 eura

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže »Hrvatska riječ« svakog tjedna.

Hrvatska riječ u PDF-u

Pretplata na internetsko izdanje tjednika

* Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje

* Inozemstvo: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na: www.hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: OTPVRS22
VOJVOĐANSKA BANKA
AD MS FIL. SUBOTICA
IBAN: RS35325960160000218862
NIU Hrvatska riječ,
Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

HRVATSKARIJEČ

Ime i prezime: _____

Ulica i broj: _____

Mjesto i zemlja: _____

Telefon i e-mail: _____

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:

NIU »Hrvatska riječ«,

Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

Uplatu izvršiti na broj žiro računa
325950060001449230

*Zbog povećanja troškova dostave novina primorani smo povišiti cijenu pretplate.

Hvala na razumijevanju.

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
+381(24) 66 55 44
DEŽURSTVO 0-24 SATA

